TAITEEN

Keski-Suomen alueellinen kokoelmaohjelma

TAITEEN
Keski-Suomen alueellinen kokoelmaohjelma

toim. Jaana Oikari

Keski-Suomen alueellisen taidekokoelmapolitiikan työryhmä:

Marjo Ahola, Äänekosken taidemuseo
Marja-Liisa Hyvönen, Jyväskylän yliopiston tiedemuseo
Kari Kotilainen, Saarijärven museo
Teija Lammi, Keuruun museo
Virpi Mäkinen, Keski-Suomen museo
Jaana Oikari, Jyväskylän taidemuseo
Ritva Pulkkinen, Keuruun museo
Sirpa Suhonen, Keski-Suomen museo
Pirjo Vuorinen, Jyväskylän yliopiston tiedemuseo
Merja Ylioja, Saarijärven museo

Painoasun suunnittelu ja julkaisun taitto: Pekka Hassinen
Kansi: Pekka Hassinen
Kannen kuva: Pekka Hassinen (Kuvassa kiilakehys Ernst Mether-Borgströmin maalauksesta, joka kuuluu Jyväskylän yliopiston taidekokoelmaan.)

Julkaisija: Jyväskylän taidemuseo
Jyväskylä 2018

SISÄLLYS

I JOHDANTO 9

II KOKOELMATEHTÄVÄ 11

Keskisuomalaisten museoiden taidekokoelmien historia ja kokoelmien nykytila 13

Jyväskylän yliopiston taidekokoelmat 22

Keski-Suomen museon taidekokoelmat 24

Keski-Suomen museoon deponoidut taidekokoelmat 30

Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot 43

Keski-Suomen museoiden taidekokoelmahallinnan resurssit 44

III TALLENNUS JA KARTUNTA 49

Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteet 49

Taideteosten tekniikka ja materiaali 51

Taideteokset objektityyppeinä 52

Tallennuskriteerit ja teosten arvottaminen 52

Tallennussuunnitelma 52

Tallennustavat 53

Kartuntamäärät ja seuranta 54

Muistiorganisaatioiden ja museoiden tallennustyönjako 54

IV KOKOELMIEN HALLINTA 55

Kokoelmien jaottelu 55

Arvoluokitus 56

Kokoelmiin liittäminen 58

Luettelointi ja digitointi 67

V KOKOELMIEN HOITO 75

Kokoelmien kunnon arviointi ja dokumentointi sekä konservointisuunnitelmat 76

Säilytys 77

Turvallisuus 81

VI KOKOELMIEN SAAVUTETTAVUUS JA KÄYTTÖ 83

Kokoelmien käyttäjät 84

Taidekokoelmien käyttötavat 85

Kokoelmapalvelut 90

Kokoelmien käytön rajoitukset 91

LIITTEET 97

Liite 1: Terminologia 97

Liite 2. Lainsäädäntö kokoelmatehtävän määritteenä 105

Liite 3. Kokoelmapoliittisessa ohjelmassa mainitut taiteilijat 107

I JOHDANTO

Alueellinen taidekokoelmapoliittinen ohjelma on toimintasuunnitelma taidekokoelmien hoidosta, tallennuksesta, säilytyksestä, konservoinnista, esittämisestä, kartunnasta sekä tutkimuksesta Keski-Suomen alueen museoissa. Ohjelmaan on koottu yhtenäiset toimintatavat museoiden työntekijöille kokoelmatyön prosesseista ja toimintaperiaatteista. Tarkoituksena on antaa käytännön ohjeita taidekokoelmien hallintaan ja hoitoon sekä koota yhteen kokoelmatyön eri prosessien toimintatavat.

Alueellinen kokoelmapoliittinen ohjelma nostaa esiin Keski-Suomen maakunnallisten museoiden taidekokoelmien merkityksen. Yhtenäiset toimintamallit ja ohjeet myös osaltaan valmistavat ja helpottavat maakunnan aineiston saattamista osaksi valtakunnallista yhteistä museoiden taidekokoelmatietokantaa. Ohjelma auttaa suuntaamaan kokoelman hoidon ja taidehankintojen resurssit parhaalla mahdollisella tavalla, hahmottamaan kokoelman ominaislaatua ja löytämään sen merkitykselliset piirteet.

Keski-Suomen alueellinen taidekokoelmapoliittinen ohjelma valmistui vuonna 2018 alueella taidekokoelmia hallinnoivien museoiden yhteistyönä. Kokoelmapolitiikka on kirjoitettu Jyväskylän taidemuseon, Jyväskylän yliopiston tiedemuseon, Keski-Suomen museon, Keuruun museon, Saarijärven museon ja Äänekosken taidemuseon yhteistyönä.

Keski-Suomen alueellinen taidekokoelmapoliittinen ohjelma valmistui vuonna 2018 alueella taidekokoelmia hallinnoivien museoiden yhteistyönä. Kokoelmapolitiikka on kirjoitettu Jyväskylän taidemuseon, Jyväskylän yliopiston tiedemuseon, Keski-Suomen museon, Keuruun museon, Saarijärven museon ja Äänekosken taidemuseon yhteistyönä.

Kokoelmapoliittisen ohjelman laadinnassa on käytetty ohjeena Museoviraston julkaisemaa opasta Kokoelmapolitiikan muistilista museoille. Museoviraston ohjeita ja oppaita 3. museo 2015 (http://www.nba.fi/fi/File/2095/kokoelmapolitiikan-muistilista-museoille.pdf) sekä ICOM – Suomen komitea ry:n laatimia Museotyön eettisiä sääntöjä (http://finland.icom.museum/etiikka.html). Taustatukena kokoelmapoliittisen ohjelman laadinnassa on toiminut myös Luston kokoelmapolitiikka, joka on tehty Museoviraston ohjeiden mukaisesti 2015 (http://www.lusto.fi/wp-content/uploads/Luston_kokoelmapolitiikka_2015_julk.pdf). Hyvänä apuna on ollut Keski-Suomen alueen aineiston valtakunnallinen taidekokoelmakartoitus, joka toteutettiin 2013 yhdessä Museoviraston kanssa. Aineisto löytyy Jyväskylän taidemuseon arkistosta. Luettelointi ja digitointi osiossa on käytetty apuna Valtion taidemuseon julkaisemaa Taideteosten luettelointiohjetta (http://www.suomenkansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2014/04/15945_taideteosten_luettelointiohje_2_net.pdf).

Taidekokoelmapolitiikka päivitetään tarpeen vaatiessa. Tarkistamisesta ja päivittämisestä vastaavat alueen museoiden taidekokoelmista vastaavat henkilöt. Kokoelmatoiminnan vuosittaisia tavoitteita käsitellään toimintasuunnitelmien yhteydessä, jolloin myös linjataan kokoelmatoiminnan resurssit.

II KOKOELMATEHTÄVÄ

Keskisuomalaiset museot ovat osana maakunnan muita kulttuuripalveluja luomassa ja vahvistamassa arjen kulttuurisuutta edistämällä taiteen tuntemusta, tutkimista ja taidekasvatusta. Museoilla on merkitystä oman yhteisönsä henkisen hyvinvoinnin lisääjinä ja ylläpitäjinä. Museotoiminta voi antaa ihmisille mahdollisuuden arkielämässään kokea ja tehdä elämänsä merkitykselliseksi ja mielekkääksi.

Museon kokoelmatehtävänä on kartuttaa, säilyttää, hoitaa ja tutkia omistamiaan sekä haltuunsa ja hoidettaviksi saamiaan taidekokoelmia annettujen resurssien mahdollistamalla tavalla. Museot pyrkivät kartuttamaan taidekokoelmiaan kokoelmapolitiikan mukaisella tavalla, säilyttämään taideteoksia – niiden fyysisen elinkaaren ja materiaaliset rajoitteet huomioiden – muuttumattomina, tutkimaan taideteoksen ja siihen liittyvien meta- ja kontekstitietojen avulla teoksen ja kokoelmien merkitystä esittäen erilaisia tulkintoja. Vaikka teokset itsessään säilyvät muuttumattomana teosten merkitykset ja arvot muuttuvat ja saavat uusia sisältöjä ja tulkintoja ajan kuluessa.

Kokoelmatehtävän toteutumisen ja kokoelmatoiminnan vaikuttavuuden arvioimisessa käytetään laadullisia ja määrällisiä mittareita. Arviointi mahdollistaa kokoelmahallinnan kehittämisen. Kokoelmatyön tuloksia mitataan lähinnä määrällisesti. Tietoja on kerätty vuosittain Suomen museoliiton

museotilastoihin ja museoiden toimintakertomuksiin. Määrällisen arvioinnin ohella tarvitaan kuitenkin myös laadullista arviointia ja siihen soveltuvien menetelmien ja työkalujen kehittämistä.

Kokoelmatehtävän määritteet

Kokoelmatehtävää määrittävät ja säätelevät ennen kaikkea museolainsäädäntö, erilaiset kansalliset, kansainväliset ja kahdenväliset sopimukset, museotyöhön liittyvät eettiset säännöt, museoiden omat säännöt, toiminta-ajatukset ja strategiat sekä muistiorganisaatioiden välinen työnjako. Lisäksi kokoelmatehtävän linjaamiseen vaikuttavat museon kokoelmien synnyn, tallennuksen, hallinnan, hoidon ja käytön historia sekä kokoelmien rakenne.

Keskisuomalaisia museoita koskeva lainsäädäntö

Alueen museoiden taideteoksiin liittyvää kokoelmatehtävää ohjaavat kunkin kaupungin kulttuuri- ja nuorisotoimen ja museopalveluiden johtosäännöt ja strategiat (http://www3.jkl.fi/hakemisto/sivu.php/asia/2688).

Alueen museot noudattavat toiminnassaan museolakia, jonka mukaan museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Lain mukaan museoiden tulee edistää kulttuuriperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa. (http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920729)

Alueen museot noudattavat toiminnassaan Suomen lakia, asetuksia ja hallituksen ratifioimia kansainvälisiä sopimuksia, jotka koskevat kulttuuriomaisuutta, luonnon- ja ympäristönsuojelua sekä niitä voimassa olevia lakeja ja asetuksia, jotka museotoiminnasta ja tekijänoikeuksista on Suomessa säädetty. Museotyössä noudatetaan ammattietiikan pohjana Kansainvälisen museoneuvoston ICOM: in ammattieettisiä sääntöjä.

Keskisuomalaisten museoiden taidekokoelmien historia ja kokoelmien nykytila

Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidettujen museoiden taidekokoelmat karttuvat kokoelmaprofiilin huomioon ottavien aktiivisien kokoelmahankintojen sekä lahjoitusten tuloksena.

Alueen museoiden taidekokoelmat ovat painottuneet keskisuomalaiseen taiteeseen. Keskeisin taiteenhankinta peruste korkean taiteellisen arvon lisäksi on taiteilijan keskisuomalaisuus. Kokoelmat sisältävät erityisesti nykytaidetta, joka on määritelty taiteeksi 1960 luvulta lähtien. Alueen eri museoissa on myös pieniä paikallisia painotuksia: Jyväskylän yliopiston museon kokoelmissa on taidetta erityisesti 1950 ja 1960 luvuilta, Keski-Suomen museossa painopiste on erityisesti vanhemmassa, kulttuurihistoriaan painottuneessa taiteessa, Keuruun, Saarijärven ja Äänekosken museoiden kokoelmissa on huomioitu paikallisten taiteilijoiden tuotanto.

Jyväskylän taidemuseon kokoelmat

Jyväskylän taidemuseon, Keski-Suomen aluetaidemuseon hallinnoimissa taidekokoelmissa näkyy vahvana keskisuomalainen taide. Jyväskylässä toimiva grafiikan työpaja, Suomen Taidegraafikot ry:n kokoelman deponointi sekä kansainvälinen Graphica Creativa -triennaali ovat lisänneet kotimaisen ja kansainvälisen taidegrafiikan määrää kokoelmissa.

Jyväskylän kaupungin taidekokoelmia on kartutettu jo vuodesta 1961 pääasiassa taidealan ammattilaisista koostuneiden asiantuntijoiden hankintapäätöksin. Kokoelmaan kuuluu pienempiä lahjoituskokoelmia, mutta kokoelman runkona ovat kaupungin taidehankinnat. Jyväskylän taidemuseon hallinnoimiin taidekokoelmiin kuuluu yli 13 000 teosta.

Eeva-Liisa Niittysen kokoelma

Eeva-Liisa Niittynen oli esittänyt toivomuksen perikunnalleen, että osa hänen taidekokoelmastaan, 13 teosta, lahjoitetaan Jyväskylän taidemuseolle, niinpä kokoelma päätettiin liittää Jyväskylän kaupungin taidekokoelmaan. Kokoelmaan kuuluu lähinnä lahjoittajan ystävien teoksia: maalauksia ja grafiikkaa suomalaisilta tekijöiltä mm. 15 vedoksen sarja Tuulikki Pietilältä. Kokoelman teoksia säilytetään kokoelmakeskuksen säilytystiloissa, osa siitä on sijoitettu kaupungin yksiköihin.

Huugo ja Vilma Oksasen kokoelma

Jyväskylästä kotoisin oleva Huugo Oksanen (1918–1989) perusti 1945 varautensa pohjana olleen Jväskylän Rauta ja Romu Oy:n. Puolisonsa Vilma Oksasen (–2001) kanssa hän lahjoitti testamentilla omaisuutensa puoliksi Sydäntutkimussäätiön ja Liikesivistysrahaston kesken. Taidekokoelman Vilma Oksanen lahjoitti Jyväskylän taidemuseolle liitettäväksi osaksi Jyväskylän kaupungin taidekokoelmaa. Kokoelmassa on 40 valtakunnallisesti ja keskisuomalaisittain merkittävien taiteilijoiden teosta.

Jyväskylän kaupungin taidekokoelma

Vanhin Jyväskylän kaupungin taidekokoelmiin kuuluva teos, vuodelta 1878, Bernhard Reinholdin maalaama muotokuva Jyväskylän 1800-luvun merkkihenkilöihin kuuluneesta piirilääkäri Wolmar Styrbjörn Schildtistä, oli esillä kaupungin raatihuoneella jo 1880-luvun loppupuolella. Seuraavat yhdeksän taideteosta kaupunki sai kokoelmiinsa 1920-luvulla vuokrana taiteilijoiden käyttämästä kaupungintalon näyttelytilasta. Ensimmäinen määräraha kaupungin taidehankintoihin saatiin 1947, jolla hankittiin kaupungin ansioituneiden toimihenkilöiden muotokuvia

Taideostotoimikunta aloitti keskitetysti kaupungin taidehankinnat vuonna 1962 vakiinnuttaen ne osaksi Jyväskylän kaupungin toimintaa. Aluksi taideostotoimikunta toimi kaupunginhallituksen alaisuudessa lähinnä esittelijänä, mutta vuodesta 1965 lähtien se sai tehdä taidehankinnat itsenäisesti määrärahojen puitteissa. Kaupunginhallituksen päätettäväksi jäivät kuitenkin suuremmat veistoshankkeet ja rakennuskohtaiset taidehankinnat.

Vuodesta 1977 kaupunkiin perustettu kulttuurilautakunta vastasi kaikesta kunnan kulttuuritoiminnasta, myös taidehankinnoista siten, että Alvar Aalto museon taidekokoelmista vastaavat henkilöt asiantuntijoina valitsivat hankittavat teokset taidenäyttelyistä ja hankintojen esittelijänä toimi Alvar Aalto museon johtaja.

Varsinaisiin hankintasuunnitelmiin alettiin kiinnittää enemmän huomiota 1980 luvulta lähtien. Taidehankintojen yhdeksi painopistealueeksi muotoutui taidegrafiikka. Painotukseen oli syynä lähinnä kolme seikkaa: Suomen Taidegraafikot ry deponoi Alvar Aalto museolle 1981 kokoelmansa, Jyväskylässä aloitti toimintansa Suomen ensimmäinen kunnallinen grafiikan työpaja 1978 ja Alvar Aalto museo yhdessä Suomen Taidegraafikot ry:n kanssa alkoi järjestää vuodesta 1975 joka kolmas vuosi kansainvälisen Graphica Creativa näyttelyn.

Muita painopistealueita olivat keskisuomalainen ja valtakunnallinen taide, joiden hankinnassa tuli erityisesti painottaa teosten dokumentointia ja sijoitustoimintaa. Kansainvälistä huipputaidetta tuli hankkia vain hyvin harkitusti. Eri vuosina hankintojen painotus vaihteli näyttelyiden mukaan. Alvar Aalto museon näyttelyohjelma, taidehankinnan periaatteet ja taidekokoelmat toimivat kiinteässä vuorovaikutuksessa.

Kuvataidejaosto lakkautettiin vuonna 1988. Jonka jälkeen hankintapäätöksiä teki kulttuurilautakunnan lisäksi museonjohtaja ja vuodesta 1999 museonjohtaja Jyväskylän taidemuseon hankintatyöryhmän kanssa vuosittaisen hankintasuunnitelman mukaisesti. Hankintojen dokumentoidessa alueellista näyttelytoimintaa ne tehdään pääasiassa Keski-Suomen alueen taidenäyttelyistä. Lisäksi teoksia voidaan hankkia suoraan taiteilijoilta ja yksittäistapauksina perikunnilta sekä yksityishenkilöiltä. Kartunnan keskeisin peruste teoksen korkean laadun lisäksi on taiteilijoiden keskisuomalaisuus. Keskisuomalaisiksi taiteilijoiksi määritellään täällä syntyneet, täällä pysyvästi asuvat tai jossakin elämänsä vaiheessa täällä asuneet taiteilijat. Hankintaperusteena voi olla myös teoksen aiheen sidos Keski-Suomeen. Toisena valintojen painopisteenä on erityisesti kotimainen ja kansainvälinen taidegrafiikka sekä kokoelmiin liittyvä koti- ja ulkomainen taide. Jatkuvasti karttuvan kokoelman koko oli vuonna 2017 7390 teosta. Kaupungin osoittama määräraha taidehankintoihin oli 50 000 €

Jyväskylän kaupungin taidekokoelmat olivat aluksi sijoitettuna kaupungin eri yksiköihin. Viimein 1961 valmistuneesta Keski-Suomen museosta kokoelmasta saivat säilytystilan sen arvokkaimpina pidetyt teokset. Vieläkin kaupungin kokoelmista noin 1/3 osa on sijoitettuina kaupungin yksiköissä. Alvar Aalto -museon hoitoon kaupungin taidekokoelmat siirtyivät vuosina 1979–1982. Jyväskylän taidemuseo perustettiin vuonna 1998 Alvar Aalto -museon kuvataideosaston luomalle perustalle.

Erityisen oman kokoelmansa kaupungin taidekokoelmissa muodostavat kiinteistöhankinnat. Ensimmäinen rakennusmäärärahoista maksettu teos oli Alku-lastentarhaan hankittu Feliks Ojasen seinämaalaus Leikkiviä lapsia vuonna 1953. Teos maksettiin lastentarhan korjaustöistä säästyneillä varoilla. Vuonna 1964 Jyväskylän kaupunki teki periaatepäätöksen varata julkisten uudisrakennusten rakentamisrahoista määrärahan taideteoksia varten ja taideostotoimikunnan tehtäväksi tulivat hankintojen käytännön järjestelyt ja teosten valinta. Varsinaisesti prosenttiperiaate, tai Jyväskylässä voidaan puhua kiinteistöhankinnoista, tuli voimaan Jyväskylässä vuonna 1975, jolloin taideostotoimikunnan tehtäväksi määrättiin rakennustoimiston ja kaupunginhallituksen toimeksiannosta hoitaa taidekilpailujen käytännön järjestelyt ja taideteoksen valinta. 1990 luvulla kiinteistöjen taidehankinnoista esityksen kulttuurilautakunnalle teki Alvar Aalto museon johtaja rakennusviras-

Museoiden sijoitustoiminnalla on valtava merkitys julkisten tilojen sekä työtilojen viihtyisyyteen. Kuvassa Saarijärven kaupungintalolla oleva Perusturvaliikelaitos Saarikan johtajan työhuone ennen taidesijoitusta ja viereisessä kuvassa teosten ripustamisen jälkeen vuonna 2010. Sijoitetut Frans Toikkasen teokset ovat Saarijärven Mannilan Taidesäätiön kokoelmasta. Kuva: Saarijärven museo, Airi Laitinen.

tolta saamansa rakennusohjelman mukaisesti. Vuonna 1998 silloisen yhdyskuntatoimen johtaja Osmo Rosti perusti julkisten alueiden taidetyöryhmän. Julkisen taiteen työryhmään kuuluu jäseniä Jyväskylän kaupungin taidemuseosta, tilapalvelusta ja kaupunkirakennepalveluista. Lisäksi työryhmässä on asiantuntijajäsenet Jyväskylän taiteilijaseurasta ja Taiteen edistämiskeskuksen Keski-Suomen aluetoimipisteestä. Työryhmän tehtävänä on päättää pienimuotoisten teosten hankkimisesta, jotka on mahdollista rahoittaa muun rakentamisen yhteydessä. Kiinteistöhankinnoista koulujen taideteokset liitettiin Jyväskylän kaupungin taidekokoelmaan 1980.

Jyväskylän maalaiskunnan taidekokoelma

Jyväskylän maalaiskunnan 500 teosta liitettiin osaksi Jyväskylän kaupungin taidekokoelmia 2009 Uuden Jyväskylän syntymisen myötä. Jyväskylän maalaiskunnan taidekokoelma koostuu uudemmasta keskisuomalaisesta taiteesta. Kokoelmaa kartutettiin taidehankintatyöryhmän päätöksin taidehankintamäärärahalla ja kiinteistöhankintoina. Yksi lähtökohta Jyväskylän maalaiskunnan teoshankinnoissa on ollut 1980 luvulta lähtien ns. lahjoitusteokset. Maalaiskunta hankki paikallisilta graafikoilta vedoksia, joita lahjoitettiin erilaisten merkkipäivien ja tilaisuuksien yhteydessä. Näistä vedoksista liitettiin yksi kappale Jyväskylän maalaiskunnan taidekokoelmaan. Kokoelman hankintoihin varattu määräraha, joka oli vuonna 2009 20 000 €, liitettiin Jyväskylän kaupungin taidekokoelmien hankintamäärärahaan.

Kalle Heinosen kokoelma

Jyväskyläläinen talousvaikuttaja kauppaneuvos Kalle Heinonen(1898–1984) on lahjoittanut Yrjö Saarisen maalauksista koostuvan, 14 teoksen kokoelman, osaksi Jyväskylän kaupungin taidekokoelmia 1982.

Julkisiin tiloihin sijoitetut taideteokset tuovat taiteen osaksi kuntalaisten arkipäivää. Ne antavat elämyksiä kunnan asukkaille sekä luovat samalla miellyttävän toimintaympäristön kunnan työntekijöille. Kyllön sairaalan remontin yhteydessä keväällä 2010 alakerran leveälle ns. hallintokäytävälle sijoitettiin Jyväskylän kaupungin taidekokoelmista Juhani Petäjäniemen viisiosainen teossarja Vuodenajat (2004, öljy). Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Ville Röyttä.

Sihtolan Jyväskylä -kokoelma

Kokoelma on saanut alkunsa Jalo Sihtolan (1882–1969) ja hänen puolisonsa Ester Sihtolan (1884–1964) taidekeräilystä ja siihen kuuluu sekä kotimaista että eurooppalaista taidetta lähinnä 1930–1950-luvuilta. Alvar Aallon ystävänä Jalo Sihtola deponoi Jyväskylän kaupungille taidekokoelmastaan suurimman osan sijoitettavaksi esille Jyväskylän kaupungin Alvar Aalto-museoon. Ester ja Jalo Sihtolan säätiön taholta kokoelma hajaannutettiin Jyväskylän taidemuseoon, Imatran taidemuseoon ja Ateneumiin vuonna 2001. Jyväskylän taidemuseolle jäi 265 teosta. Kokoelmaan liittyneet Jalo Sihtolan ja taidemu-

seon keräämät lehtileikkeet ja muu tutkimusaineisto kokoelman teoksista ja taiteilijoista on sijoitettuna Jyväskylän taidemuseon arkistoon.

Suomen kulttuurirahaston Keski-Suomen rahaston kokoelma

Keski-Suomen rahasto, yksi Suomen Kulttuurirahaston 17 maakuntarahastosta, perustettiin vuonna 1958. Se muodostuu yleisrahastosta sekä lahjoituksiin ja testamentteihin perustuvista nimikkorahastoista. Vuonna 2007 Suomen kulttuurirahasto lahjoitti, alkuaan Jyväskylän kaupungille 1986 deponoidun, 115 teoksen kokoelman liitettäväksi Jyväskylän kaupungin kokoelmiin. Kokoelma sisältää pääosin keskisuomalaisten taiteilijoiden tekemää tai muuten Keski-Suomeen liittyviä teoksia.

Taito Mörkin kokoelma

Taiteenkerääjä, kotiseutuneuvos Taito Mörk (1922–2005), toimi pitkään Jyväskylän kaupungin varastopäällikkönä. Hän lahjoitti 100 teoksen kokoelmansa vuonna 2004 testamentissaan Jyväskylän kaupungin taidekokoelmiin liitettäväksi sekä 30 000 e rahaa tulevia teoshankintoja varten. Testamentissa painotettiin, että hankittavat teokset tulee sijoittaa kaupungin yksiköihin tuottamaan iloa kaupungin työntekijöille. Lisäksi kokoelmaan kuuluu C-kaseteille äänitettyjä tarinoita kokoelman teoshankinnoista, teoksista ja taiteilijoista. Nauhoissa kerrotaan yksityiskohtaisesti, mistä näyttelystä teokset on hankittu sekä perustellaan hankintoja.

Urho ja Anneli Lehtisen kokoelma

Taiteilija Urho Lehtinen oli yksi keskeisimmistä ja tuotteliaimmista Jyväskylän taiteilijaseuran taiteilijoista. Urho ja Anneli Lehtisen kokoelma sisältää erityisesti Urho Lehtisen teoksia ja luonnoksia, mutta kokoelmassa on myös muiden paikallisten taiteilijoiden teoksia. Urho Lehtisen tyttären Hilpi Hännisen lapset graafikko Jyrki Markkanen ja graafikko Outi Markkanen ovat myös hyvin edustettuina kokoelmassa. Anneli Lehtinen lahjoitti, miehensä Urho Lehtisen tahdon mukaisesti, teoksia Jyväskylän kaupungin taidekokoelmaan vuosina 1984, 1991, 1992, 2002 ja vielä testamentissaan 2013. Kaiken kaikkiaan kokoelmaan kuuluu 428 teosta ja luonnosta. Teokset on pyritty sijoittamaan Urho ja Anneli Lehtisen toiveen mukaisesti Jyväskylän kaupungin hoiva-alan yksiköihin.

Jyväskylän taidemuseolle deponoidut kokoelmat

Alfred Kordelinin säätiön taidekokoelma

Liikemies ja mesenaatti Alfred Kordelinin (1868–1917), alkuaan raumalaisen merimiehen poika, luoman mittavan omaisuuden turvin tuetaan jatkuvasti merkittävillä summilla suomalaista taidetta ja tiedettä. Alfred Kordelinin testamenttiin perustuva rahasto aloitti toimintansa vuonna 1920. Kordelinin Kultarannan siirryttyä valtion omaisuutena presidentin kesäasunnoksi säätiön piirissä keskusteltiin 1920-luvulla oman taidemuseon ja -kokoelman luomisesta. Lopulta päädyttiin käyttämään osa apurahavaroista taidehankintoihin. Alfred Kordelinin säätiön noin 300 teosta käsittävä kokoelma heijastelee mielenkiintoisesti Suomen 1920- ja 1930-lukujen taide-elämää. Kokoelmassa on useita Suomen taidehistorian merkkiteoksia ja siinä on edustettuina niin maalaustaidetta, grafiikkaa kuin veistoksia. Säätiön keräämiä teoksia on talletettu kotimaisiin taidemuseoihin: Ateneumiin, Hämeenlinnan, Jyväskylän, Lahden, Rauman ja Tampereen taidemuseoihin sekä Keski-Suomen museoon. Taide-kokoelmasta on sijoitettu Jyväskylän kaupungille ”kaunistamaan kaupunkia” vuonna 1974 13 teosta. Teoksia kuitenkin säilytetään Jyväskylän taidemuseon Holvissa, sillä teoksia lainataan usein taidenäyttelyihin. (Suomalaisten taidesäätiöiden yhdistys. Alfred Kordelinin säätiö http:// stsy.fi/fi/jasenet/alfred-kordelinin-saatio/ 15.3.2016)

Erkki Santasen kokoelma

Erkki Santasen perikunnan omistama kokoelma on deponoitu Jyväskylän taidemuseolle vuonna 1990. Talletus sisältää keskisuomalaisen taiteilija Erkki Santasen 63 teosta vuosilta 1949–1990.

Oiva Syyrakin kokoelma

Oiva Syyrakin perikunnan omistama kokoelma on deponoitu Jyväskylän taidemuseolle vuonna 1995. Talletus sisältää keskisuomalaisen taiteilija Oiva Syyrakin 25 teosta vuosilta 1963–1994.

Taidemaalari Urho Lehtinen ateljeessaan Pälvelässä 18.9.1948. Lehtinen oli pitkäikäinen ja tuottelias taiteilija, jonka teoksia on runsaasti alueen museoiden taidekokoelmissa sekä yksityisomistuksessa. Teosten teemoina ovat maisemat, muotokuvat ja perhepiirin henkilösommitelmat. Kuva: Keski-Suomen museo. Kauko Kippo.

Suomen Säästöpankin kokoelma

Suomen Säästöpankin kokoelma sisältää, pääasiassa kotimaista 1960–1980-lukujen maalaustaidetta ja grafiikkaa. Teosten nykyinen omistaja on Valtion taidemuseo. Valtion vakuusrahaston ostama Suomen Säästöpankin taidekokoelma siirtyi vuonna 1994 Valtion taidemuseon hallintaan, joka päätti jättää pääosan teoksista niiden aluetaidemuseoiden haltuun, joiden

toimialueella ne ovat alun perinkin olleet. Näin kokoelmaan valikoitui 54 teosta Keski-Suomen Säästöpankin entisistä kokoelmista. Merkittäviä paikallisia taiteilijanimiä ovat Alvar Cawén, Erkki Heikkilä, Jonas Heiska ja Veikko Hirvimäki. Kokoelmaan kuuluu myös useiden keskisuomalaisten taidegraafikoiden teoksia kuten esimerkiksi. Riitta Uusitalo ja Ulla Virta.

Suomen Taidegraafikot ry:n kokoelma

Suomen Taidegraafikot ry:n kokoelman tarkoituksena on dokumentoida suomalaista taidegrafiikkaa mahdollisimman monipuolisesti. Sen vuoksi siihen kerätään taiteilijoilta paitsi numeroituja vedoksia myös työ- ja koevedoksia, painolaattoja, luonnoksia ja työvälineitä. Vuonna 1941 perustettu kokoelma deponoitiin pysyvästi vuonna 1981 Alvar Aalto -museoon ja vuonna 1998 edelleen Jyväskylän taidemuseoon. Kokoelmaa kartutetaan graafikoille suunnatuilla teoskeräyksillä. Vuonna 2017 kokoelmassa oli 5625 teosta.

Suomen Taiteilijaseuran kokoelma

Suomen Taiteilijaseura on vuonna 1982 deponoinut kolme teosta alun perin Alvar Aalto museolle, Jyväskylän taidemuseon perustamisen jälkeen deponointi on siirtynyt taidemuseon hoitoon.

Terhi Tapperin kokoelma

Terhi Tapper on sijoittanut Jyväskylän taidemuseon hoitoon kaksi Kain Tapperin teosta vuonna 2009.

Jyväskylän yliopiston taidekokoelmat

Jyväskylän yliopiston taidekokoelman alku on Jyväskylän seminaarin kokoelmassa. Siihen kuuluvat seminaariaikana eli vuosina 1863–1934 hankitut tai lahjoituksena saadut taideteokset. Vanhimpiin teoksiin kuuluu muun muassa maalattuja muotokuvia, Taidetta kouluihin -yhdistyksen tuottamia taideteosten kopioita ja kansallisten vaikuttajien kipsirintakuvia. Kokoelman rakentumiseen vaikuttivat myös piirustuksen lehtori Yrjö Blomstedt ja 1900-luvun alussa levinnyt taidekasvatusliike sekä piirustuksen opetusta varten hankittu piirustusmallikokoelma.

Arvostetun taidemaalarin Maria Wiikin maalaama muotokuva naisseminaarin johtajatar Charlotta Lydeckenistä vuodelta 1891 kuuluu Jyväskylän yliopiston kokoelmiin. Kuva: Pekka Helin.

Vuosina 1934–1966 hankitut teokset kuuluvat Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun kokoelmaan. Tuona aikana kokoelmaan tuli lisää muotokuvia ja paikallisten taiteilijoiden maalauksia. kuten esimerkiksi miesopiskelijoiden asuntolalle 1950–1960-luvulla lahjoitetut keskisuomalaisten taiteilijoiden teokset.

Jyväskylän yliopiston taidekokoelmaa on kartutettu vuodesta 1966. Lahjoitusten, omien hankintojen ja deponointien myötä taidekokoelma on 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun aikana kasvanut voimakkaasti. Yliopiston taidekokoelmaan kuu luu noin 1200 teosta. Yliopisto omistaa teoksista noin 75 % ja yliopistolle deponoituja teoksia on noin 25 %. Taidekokoelmaa hallinnoi yliopiston tiedemuseo.

Taidekokoelmiin kuuluu ammattitaiteilijoiden teosten lisäksi myös oppilastöitä, mikä kuvastaa tämän kokoelman erityislaatua oppilaitoksen toimintaan kytkeytyvänä kokoelmana. Pääasiassa kokoelma koostuu 1900-luvun suomalaisesta taiteesta. Kokoelmaan kuuluu maalauksia, veistoksia, grafiikkaa, piirustuksia, valokuvia ja tekstiiliteoksia. Lisäksi kokoelmassa on 23 mitaleita, rahoja ja exlibriksiä. Lähes kaikki ulkomaiset teokset ovat yliopiston rehtoreiden vastaanottamia lahjoja.

Taidekokoelma jakautuu kymmeneen osakokoelmaan. Näistä viisi on yliopiston omia ja viisi sellaisia, jotka sisältävät yliopistolle deponoituja teoksia.

Omia kokoelmia ovat seuraavat:

1. Jyväskylän seminaari (SEM)
2. Jyväskylän kasvatusopillinen korkeakoulu (JKK)
3. Jyväskylän yliopisto (JY)
4. Tissarin taidekokoelma (Tissari)
   Jorma ja Anna-Liisa Tissarin vuosina 1984–1999 lahjoittama suomalaisen 1900-luvun taiteen kokoelma
5. Helsingin yliopiston voimistelulaitokselle kuuluneet muotokuvat (HYV)
   1970-luvulla saatu voimistelulaitoksen lehtoreiden ja suomalaisen liikuntakasvatuksen merkkihenkilöiden muotokuvakokoelma

Jyväskylän yliopistolle on deponoitu taidetta seuraavista kokoelmista:

1. Valtion taidekokoelma (Valtio)
2. Eero ja Erkki Fredriksonin säätiön taidekokoelma (FRE)
3. Alvar Aalto -museon kokoelma (AA)
4. Suomen Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahaston kokoelma (SKR)
5. Suomen Urheilumuseo (UM)

Keski-Suomen museon taidekokoelmat

Keski-Suomen museo on kulttuurihistoriallinen museo, joka toimii Keski-Suomen alueen maakuntamuseona ja Jyväskylän kaupunginmuseona. Jyväskylän taidemuseon ja Keski-Suomen museon välisen yhteistyön mukaisesti Keski-Suomen museo vastaa vanhemman keskisuomalaisen taiteen tallentamisesta. Lisäksi Keski-Suomen museo tallentaa valtakunnallisesti Jonas, Maikki ja Vappu Heiskan taiteilijakotiin ja heidän tuotantoonsa liittyvää aineistoa sekä kuvataiteilija Urho Lehtisen tuotantoa osana pooli 7:n tallennusvastuualueella.

Keski-Suomen museon taidekokoelmiin kuuluu yli 4 000 maalausta, luonnosta, veistosta ja piirrosta. Teoskokoelmissa on myös mitalitaidetta, valokuvataidetta sekä taiteilijoiden irtaimistoja.

Vanhemman keskisuomalaisen taiteen kokoelmat karttuvat yksityishenkilöiden lahjoituksilla ja testamenttilahjoituksina. Suomen Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahaston Betty ja Eemil Ilamon nimikkorahaston kautta kokoelmiin hankitaan vuosittain muutamia teoksia. Taidekokoelmien kartuntaa kehitetään ja suunnitellaan osana Jyväskylän taidemuseon koordinoimaa alueellista taiteen kokoelmapolitiikkaa.

Keski-Suomen museon taidekokoelmien alkuvaiheet

Keski-Suomen museo aloitti toimintansa Jyväskylässä vuonna 1932. Keski-Suomen museon vanhimpiin taideteoskokoelmiin kuuluvat Viktor Kilpisen (1865–1935) lahjoituksen sisältämät, kuvataiteilija Oskar Raja-ahon veistokset ja luonnokset. Veistoksia oli esillä myös museon ensimmäisessä perusnäyttelyssä. Raja-ahon veistoksia, luonnoksia ja piirroksia on lahjoitettu kokoelmiin myös myöhemmin. Kaikkiaan hänen teoksiaan on Keski-Suomen museon kokoelmissa noin 40.

Viktor Kilpisen testamenttilahjoitus vuodelta 1935 sisälsi myös muuta arvotaidetta, kuten Emil Halosen veistoksen ”Tytön pää” vuodelta 1896 sekä Hjalmar Munsterhjelmin maalauksen ”Kuutamomaisema”.

Keski-Suomen museon taideosasto aloitti toimintansa osana museota vuonna 1953. Museossa järjestettiin vuosittain useita näyttelyitä, joista merkittävä osa esitteli maakunnan taiteilijoiden tuotantoa, mutta myös valtakunnallista taidetta pyrittiin tuomaan näyttelyihin teoslainoilla. Näyttelyistä tehtiin ostoja museon kokoelmiin muun muassa Jonas Heiskan, Urho Lehtisen ja Yrjö Saarisen teoksista. Jyväskylän kaupunki kartutti museon kokoelmia omilla teoshankinnoillaan.

Taideosaston toiminta eriytyi uudemman taiteen osalta vuonna 1982, jolloin Jyväskylän kaupungin taidekokoelman uudempi osa siirrettiin Alvar Aalto -museoon vanhemman jäädessä osaksi Keski-Suomen museon kokoelmia.

Heiskan taitelijakoti ja Jonas ja Vappu Heiskan teokset

Jonas Heiskan teokset kuuluivat Keski-Suomen museon näyttelytoimintaan jo toiminnan alkuvuosina 1930-luvulla. Kokoelmiin saatiin lahjoituksia taiteili-

jalta itseltään ja yksityishenkilöiltä etenkin Jyväskylään, sen ympäristöön ja taiteilijan kotiseudulle Toivakkaan liittyvistä aiheista.

Jonas Heiskan elinaikanaan museolle lahjoittamia teoksia olivat muun muassa Nuuskanjauhaja, Jukolan veljekset ilveksen pyynnissä, Tupa, jonka hyvin tunnen sekä Kalastusta salolammilla.

Jonas Heiskan teosten kokoelmat ovat karttuneet ostoilla, yksityisten lahjoituksilla sekä testamenttilahjoituksina. Taiteilijan tuotantoa sisältyy myös joihinkin Keski-Suomen museolle deponoituihin kokoelmiin sekä museon erilliskohteena toimivan Heiskan taiteilijakodin irtaimistoon. Kaikkiaan Jonas Heiskan maalauksia ja akvarelleja on Keski-Suomen museon kokoelmissa noin 80.

Jonas Heiska kuvasi usein perhettään ja ateljeekotiaan sekä sen ympäristöä. Kotoinen nurkkaus (Maikki ja Vappu ateljeessa), 1922, öljymaalaus. Vierei-sellä sivulla: Iltajuna Haapamäelle (Näkymä Heiskan ateljeen kulmalta Jyväs-järvelle), öljymaalaus. Kuvat: Keski-Suomen museo, Pekka Helin.

Jonas Heiskan tytär Vappu Heiska testamenttasi tuotantonsa ja Heiskan taiteilijakodin irtaimistoineen Jyväskylän kaupungille vuonna 1993. Heiskan taiteilijakoti avautui yleisölle vuonna 1998. Museokohteessa on esillä etenkin Vappu Heiskan tuotantoa sekä hänen ateljeetilansa. Vappu Heiskan eri tekniikoilla valmistamia piirroksia ja maalauksia kuuluu kokoelmaan yli 850.

Jonas, Maikki ja Vappu Heiskan taiteilijaperhe muodostaa Keski-Suomen museon valtakunnallisen TAKO-tallennusvastuualueen.

Urho Lehtiset teokset ja kirkkomaalausten luonnokset

Urho Lehtisen tuotanto on laajasti edustettuna Keski-Suomen museon taidekokoelmissa. Ensimmäiset Lehtisen maalaukset ovat 1910-luvulta ja viimeisimmät 1970-luvun lopulta. Lehtisen maalausten aihepiirit liittyvät Jyväskylään. Teosten teemoina ovat maisemat, muotokuvat ja perhepiiriin henkilösommitelmat. Kaikkiaan museossa on Lehtisen maalauksia ja piirroksia yhteensä 42 teosta.

Museon esinekokoelmissa on lisäksi Lehtisen valmistamia huonekaluja, hänen käyttämiä taiteilijatarvikkeita ja henkilökohtaisia esineitä. Kokoelmi-

enerikoisuutena on Urho Lehtisen tekemä Jyväskylän kaupungin mosaiikkivaakuna, jonka Lehtinen on tehnyt Pohjoismaisen Yhdyspankin konttoriin.

Toinen Urho Lehtiseen liittyvä laaja kokoelma on kirkkomaalausluonnokset, joita Keski-Suomen museossa on yli 1 658 luonnosta. Lehtinen on tehnyt luonnoksia vuosina 1921–1960 noin 50 kirkkoon eri puolilla Suomea. Keskisuomalaisissa kirkoissa hänen suunnittelemiaan maalauksia on jäljellä muun muassa Jämsässä, Kuhmoisissa ja Konnevedellä. Lehtisen kirkkomaalauksia on nähtävissä edelleen monissa Pohjanmaan kirkoissa.

Urho Lehtinen on tunnettu myös ex-libristen tekijänä.

Keskisuomalaisen vanhemman taiteen muut edustajat

Yksittäisinä lahjoituksina Keski-Suomen museon taidekokoelmissa on useiden muiden keskisuomalaisten tai täältä lähtöisin olevien taiteilijoiden teoskokonaisuuksia. Korpilahdella syntyneen Alvar Cawénin maalauksia, grafiikkaa ja veistoksia on kokoelmissa yli 30 teosta. Jyväskylässä etenkin 1910-luvulta alkaen vaikuttaneen Carl Bengtsin maisemia ja interiöörimaalauksia sisältyy kokoelmiin vajaat 20 teosta. Jyväskylän Tourulassa syntyneen ekspressionistin, Yrjö Saarisen maalauksia ja piirroksia kuuluu useisiin Keski-Suomen museon saamiin lahjoituksiin, yhteensä 14 teosta.

Tourujoen maalarina tunnetuksi tulleen Feliks Ojasen maalauksia ja piirroksia on Keski-Suomen museon kokoelmissa yhteensä liki 500. Jyväskylän Lyseon lehtorina työskennelleen Juuso Putro teoksia kokoelmiin kuuluu liki 30 samoin kuin taiteilija Matti Särkän teoksia. Kaikkien taiteilijoiden kokoelmia kartutetaan lahjoituksilla edelleen.

Värimaalarina tunnetun Erkki Santasen teoksia kuuluu Keski-Suomen museon kokoelmiin 14. Pellervo Lukumiehen maalauksia ja puupiirroksia on kokoelmissa niin ikään toista kymmentä. Yksittäisten lahjoitusten kautta on kokoelmissa myös Juho Karjalaisen piirroksia ja grafiikkaa.

Museon grafiikkakokoelmiin sisältyy aiemmin mainittujen taiteilijoiden teosten lisäksi yksittäisiä teoksia muun muassa Olavi Viherlehdolta, Väinö Hämäläiseltä, Outi Heiskaselta, Veikko Takalalta, Inari Krohnilta, Frans Toikkaselta, Kirsi Neuvoselta, Outi Markkaselta, sekä muilta Jyväskylän Taiteilijaseuran taiteilijoilta.

Voitto ja Hellevi Toivaisen kokoelma

Hellevi ja Voitto Toivaisen kokoelmiin Keski-Suomen museossa kuuluu 151 teosta, jotka on lahjoitettu museolle pääosin 2010-luvulla. Kokoelmissa on

lähinnä vanhemman keskisuomalaisen taiteen osalta muun muassa Hannes Autereen Jonas Heiskan, Vilho Kalliokosken, Feliks Ojasen, Sergei Pakarisen, Toivo Rossin ja Yrjö Saarisen teoksia. Kokoelman painopiste on kuitenkin 1970–1980-luvun taiteessa, jota edustavat runsaslukuisimpina Erkki Heikkilän, Veikko Hirvimäen, Jaakko Mannisen, Erkki Santasen, Matti Särkän, ja Jaakko Valon teokset.

Nordea Pankin kokoelma

Vuonna 2012 Keski-Suomen museoon hankittiin teoskokoelma Nordea Pankista. Kokoelmaan kuuluu keskisuomalaisten taiteilijoiden teoksia, joista varhaisimmat on ajoittuvat 1930-luvulle ja uusimmat 2000-luvun alkuun. Kokoelmaan kuuluu Mikko Asunnan, Manu Forsblomin, Erkki Heikkilän, Veikko Hirvimäen, Kaarina Kataisen, Onni Kososen, Maija Kumpulainen-Sokan, Jaakko Mannisen, Jouko Nivarpään, Risto Salosen, Matti Särkän, Kain Tapperin, Frans Toikkasen, Virpi Vanaksen ja Olavi Viherlehdon teoksia kaikkiaan 26 kappaletta. Lisäksi kokoelmassa on kaksi Urho Åbergin ja Oscar Lundbergin piirtämää rakennuspiirustusta.

Anja Penttisen kokoelma

Toimittaja Anja Penttisen (1920–2010) poika Simo-Pekka Penttinen luovutti Keski-Suomen museoon osan äitinsä teoskokoelmaa. Teokset saatiin museon kokoelmiin vuonna 2014. Anja Penttisen kokoelmaan kuuluu 15 keskisuomalaisten taiteilijoiden teosta vuosilta 1950–2000. Kokoelmassa on Eero Hiirosen, Onni Kososen, Jaakko Valon, Veikko Koskisen, Juhani Petäjäniemen, Ulla Virran, Ritva Pohjansolan, Jaakko Mannisen, Feliks Ojasen, Manu Forsblomin ja Veikko Mäkeläisen teoksia.

Jaakko Valo

Taiteilija Jaakko Valo lahjoitti vuonna 2015 Keski-Suomen museolle 16 teosta. Lahjoitukseen kuuluu taiteilijan itsenä luonnehtimana pasifistista arvomaailmaa kuvaavia teoksia, jotka ovat vitriiniteoksia ja installaatioita. Keski-Suomen museon kokoelmissa on edellä mainittujen lisäksi kahdeksan kappaletta Jaakko Valon öljymaalauksia 1970–1990-luvuilla.

Muita Keski-Suomen museon hallinnoimia taidekokoelmia ovat

Lydia Metsämaan kokoelma
Merita Pankin kokoelma
Eeva Vuorion kokoelma
Outi Heiskasen julistekokoelma
Kirsi ja Kalervo Salosen kokoelma
Pirkko Kääriäisen kokoelma
Edwin ja Matti Hämäläisen kokoelma

Keski-Suomen museoon deponoidut taidekokoelmat

Kordelinin kokoelma

Keski-Suomen museon Kordelinin kokoelmaan kuuluu talletuksena yhteensä 26 grafiikanvedosta, jotka ovat Eino Vesalaisen, Simo Hannulan, Pentti Kaskipuron, Väinö Rouvisen ja Meeri Torvisen tuotantoa. Teokset on deponoitu Keski-Suomen museoon 1960-luvun alussa.

Osuuskunta Tradeka-yhtymän kokoelma

Osuuskunta Tradeka-yhtymän kokoelma on deponoitu Keski-Suomen museoon vuonna 2011. Keskusosuusliike OTK perustettiin vuonna 1917. Vuosikymmenien aikana toimitiloihin hankituista taideteoksista muodostui Tradeka-yhtymän taidekokoelma. Kokoelmaan kuuluvien keskisuomalaisten taiteilijoiden teokset olivat esillä Silmäniloja – Tradeka yhtymän taidekokoelma -näyttelyssä Keski-Suomen museossa 2011, jonka jälkeen ne siirtyivät museon hoitoon. Kokoelmaan kuuluu 34 teosta, joita ovat maalanneet 1950-1970-luvun keskisuomalaiset eturivin taiteilijat kuten Helmer Selin, Jaakko Manninen ja Erkki Heikkilä.

Pekka Salojärven kokoelma

Kustantaja Pekka Salojärven pyynnöstä Keski-Suomen museo sijoitti Suomen taiteen kulta-aikaan 1880–1910 kuuluvien suomalaisten taiteilijoiden teoksia Jyväskylän kaupungintalon tiloihin, Rouvain ja Herrain huoneeseen, jossa

teokset ovat olleet esillä vuodesta 2013 alkaen. Kaksi maalausta on sijoitettu tiloihin seuraavana vuonna. Salojärven kokoelmaan kuuluu suomalaisten naistaiteilijoiden Amélie Lundahlin, Ellen Favorinin, Fanny Churbergin, Helmi Biesen, Dora Wahlroosin, Elin Danielson-Gambogin, Maria Wiikin, Helene Schjerfbeckin sekä Albert Edelfeltin maalauksia. Teoksia on esillä yhteensä 11 kappaletta.

Keski-Suomen Kamerataiteen arkisto

Keski-Suomen Kamerataiteen arkisto perustettiin Äänekoskella vuonna 1971. Arkiston tavoitteena oli koota keskisuomalaisten ammatti- ja harrastajakuvaajien tuotantoa ja ylläpitää alueellista valokuvataiteen näyttelytoimintaa. Kuva-aineisto päätettiin sijoittaa säilytettäväksi Keski-Suomen museoon. Keski-Suomen Kamerataiteen arkiston kokoelmat karttuivat 1980-luvun puoliväliin saakka lahjoituksina ja ostoina. Osa teoksista on kokoelmassa deponoituna.

Keski-Suomen museon mitalikokoelma

Keski-Suomen museossa on myös laaja mitalikokoelma. Kokoelmaan kuuluu mitaleita kaikkiaan noin 3 218 kappaletta. Suurin yksittäinen kokoelma on Aarne Laitakarin mitalikokoelma, jossa on noin 1 857 mitalia. Muita yksittäisiä suurempia kokoelmia ovat Suomen Mitalitaiteen Killan, Suomen Numismaatikkoliiton, Kauko Sipposen, Jaakko Lovénin, Mauno Jokipiin, Kari Sakselan ja Carl Christian Rosenbröijerin kokoelmat sekä Jyväskylän kaupungin ja Alvar Aalto museon mitalikokoelmat. Mitalit ovat henkilö-, tapahtuma- ja muistomitaleita.

Keuruun museon taidekokoelmat

Keuruun museo hallinnoi ja hoitaa Keuruun kaupungin taidekokoelmaa ja Keuruun taidemuseon kokoelmaa. Molempien kokoelmien juridinen omistaja on Keuruun kaupunki. Kokoelmien painopiste on keuruulaisessa tai Keuruuseen jollain tapaa liittyvässä taiteessa.

Keuruun kaupungin taidekokoelma

Taidekokoelman ajallinen painopiste on 1970–1990-lukujen kotimaisessa ja keuruulaisessa taiteessa. Kokoelmassa laajempi teoskokonaisuus on taiteilija Vuokko Kimari-Ermalalta.

Keuruun kaupungin taidekokoelmassa oli vuoden 2017 lopussa 1255 teosta. Pääosa kokoelmien teoksista on sijoitettu kaupungin virastoihin ja laitoksiin, noin 20 kohteeseen. Keuruun kaupungin taidekokoelmaan kuuluvat myös kaupungin alueelle sijoitetut julkiset veistokset.

Keuruun kaupungilla ei ole erillistä hankintamäärärahaa kokoelmien kartuttamiseksi. Kaupungin taidekokoelmaan teoksia karttuu lahjoituksina, sekä Santun talon taiteilijaresidenssin taiteilijoilta saaduilla residenssivuokrilla.

Keuruun taidemuseon kokoelma

Keuruun taidemuseon kokoelma koostuu pääosin vuonna 1982 perustetulle Keurusseudun taidesäätiölle alun perin kuuluneesta kokoelmasta. Säätiön perustamisen taustalla oli taiteilija ja professori Lauri Santtu. Ensimmäisten toimintavuosien aikana karttui suurin osa kokoelmasta, muun muassa taiteilijoiden tekeminä teoslahjoituksina säätiölle. Kunnallisen taidemuseon perustamisen 1984 jälkeen alkoi säätiön oma toiminta hiipua, joten se purettiin 1994 ja kokoelma liitettiin osaksi Keuruun taidemuseon kokoelmaa. Vuonna 1999 Keuruun taidemuseo lopetettiin ja kaupunki ulkoisti kuvataidetoiminnan sekä taidekokoelmien hoidon Keuruun museosäätiölle jonka ylläpitämä Keuruun museo hoitaa kaupungin taidekokoelmia.

Kokoelmissa on merkittävinä kokonaisuuksina yksittäisten taiteilijoiden teoksia, kuten Hilda Flodin, Veikko Koskinen, Raimo Paavola, Pentti Papinaho ja Lauri Santtu. Kokoelman laajin teoskokonaisuus koostuu Lauri Santun piirustuksista ja grafiikasta, yhteensä 327 työtä, jotka kaupunki hankki syksyllä 1985.

Keuruun taidemuseon kokoelmassa oli vuoden 2016 lopussa 727 teosta. Kokoelmaa kartutetaan vain lahjoituksin, lahjoittajan erityisesti pyytäessä saada teokset tähän kokoelmaan.

Molemmat Keuruun museon hoitamat kokoelmat on luetteloitu Keski-Suomen ammatillisesti hoidettujen museoiden käyttämään Polydoc-tietokantaohjelmaan.

Olavi Ermalan seinämaalauksen (1953) remontinaikaisen suojauksen suunnittelua Keuruun kivikoulussa yhdessä Keuruun kaupungin tilapalvelun kanssa joulukuussa 2016. Kuva: Keuruun museo / Ritva Pulkkinen

Saarijärven museon taidekokoelmat

Saarijärven museo hallinnoi Saarijärven kaupungin, Beda, Katri ja Aune Heralan Säätiön sekä Saarijärven Mannilan Taidesäätiön taidekokoelmia. Taidekokoelmat koostuvat pääosin paikallisten taiteilijoiden teoksista. Heitä ovat Saarijärvellä syntyneet, pysyvästi asuvat tai jossakin elämänsä vaiheessa paikkakunnalla asuneet taiteilijat. Museon hallinnoimiin kokoelmiin kuuluu lisäksi deponoituja kokoelmia.

Saarijärven kaupungin taidekokoelma

Saarijärven kaupungin taidekokoelma on pääasiassa paikallisen taiteen kokoelma. Kokoelmassa on merkittäviä kokonaisuuksia ammattitaiteilijoiden teoksista. Kokoelmaan sisältyy myös paikallisten taiteen harrastajien teoksia sekä nykykansantaidetta eli ITE-taidetta edustavia teoksia.

Kokoelmiin tarjotaan usein teoksia myös lahjoituksina eikä kaikkia tarjottuja teoksia voida ottaa vastaan. Riika Vepsä-Tapper lahjoitti vuonna 2016 Saarijärven museolle Kain Tapperin äidin Aino Tapperin lehmäveistoksen aihion. Teos täydensi museon keskeistä Tapper-kokoelmaa, jossa oli entuudestaan jo neljä Aino Tapperin lehmäveistosta. Kuva: Saarijärven museo, Janne Timperi.

Vajaa kolmasosa kokoelman teoksista on muuta suomalaista taidetta. Kokoelmaan sisältyy myös noin kaksi prosenttia ulkomaista, pääasiassa ystävyyskuntalahjoina saatua, taidetta.

Vanhimman kerrostuman kaupungin taidekokoelman teoksista muodostavat kunnan koulujen saamat teokset. Varhaisin kaupungin taidekokoelman teos on Hannes Autereen Pajupuron koululle vuonna 1917 lahjoittama maalaus Leikkiviä lapsia. Myös Saarijärven uuteen sairaalaan ja terveystaloon sekä kunnanvirastoon lahjoitettiin teoksia 1950 ja 1960-luvuilla. Kunnan (vuodesta 1986 kaupunki) taidekokoelma on kuitenkin alkanut karttua pääasiassa vasta 1970-luvulta lähtien ostoin ja lahjoituksin muun muassa rakennusten vihkiäisten ja juhlien yhteydessä.

Saarijärven kaupunginmuseon perustamisesta 1986 lähtien, museon taideosaston toiminnan käynnistyttyä, vastuu kaupungin taidekokoelman

hoidosta, luetteloinnista ja sijoittamisesta on kuulunut Saarijärven museolle. Taidekokoelman kaupungin eri toimitiloihin, yksiköihin ja virastoihin sijoitetut teokset inventoitiin ja luetteloitiin 1988.

Kaupungin taidehankinnoista on päättänyt kulttuurilautakunta, joka toimi vuosina 1973-1988, sekä kaupunginhallitus ja sen työryhmät. Usein kaupunginjohtaja, kaupungin ylimpänä virkamiehenä, on päättänyt taidehankinnoista. Taidehankintoihin ei ole varattu erillistä määrärahaa, mutta rakentamisen yhteydessä on ostettu pienimuotoista taidetta joko kohteen

Maakunnan taidemuseoiden kokoelmat poikkeavat profiileiltaan ja sisällöiltään huomattavasti toisistaan. Saarijärven museon kokoelmat sisältävät mm. erilliset ITE-taiteen sekä harrastajataiteen kokonaisuudet. Helinä Savonen teostensa äärellä museon ITE leikkaa –näyttelyssä 2010. Kuva: Saarijärven Museo, Kari Kotilainen.

Esillä olevat kokoelmateokset ovat keskeinen osa museoiden taidekasvatustoimintaa. Kalmarin ala-asteen oppilaita tutustumassa Harald Karstenin Markkinapallot-teokseen Saarijärven museon veistospuistossa vuonna 2003. Vasemmalla Toivi Järvisen taidekoti. Kuva: Saarijärven museo, Olavi Lahtela.

rakennus- tai kalustomäärärahalla. Vuodesta 1993 lähtien kaupungin taidekokoelma on karttunut pääsääntöisesti vain lahjoituksin. Kuntaliitoksen yhteydessä 2009 taidekokoelmaan liitettiin Pylkönmäen kunnan omistuksessa olleet seitsemän teosta. Vuoden 2016 loppuun mennessä kaupungin taidekokoelmassa oli 1054 teosta.

Kaupungin taidekokoelman osana kuuluu myös Saarijärven museon taidekokoelma, joka on karttunut vuodesta 1989 lähtien lähinnä museolle

Yhä uusia materiaaleja ja teosmuotoja käsittävien kokoelmateosten säilytys, huolto, esille laitto sekä konservointi vaatii asiantuntemusta sekä teosten tekijöiden ohjeiden kirjaamista. Harald Karsten kertomassa Saarijärven veistospuistoon sijoitetun Markkinapallot-teoksensa hoito-ohjeita vuonna 2014. Kuva: Saarijärven museo, Eila Peura.

osoitetuin lahjoituksin. Kokoelmassa oli 358 teosta vuoden 2016 loppuun mennessä.

Kaupungin taidekokoelman suurimpiin lahjoituskokonaisuuksiin kuuluvat Juholan, Tapperien veljesten kotitalon, oston yhteydessä lahjoitetut rakennuksessa sijainneet ja Tapperien myöhemmin lahjoittamat veljeksiin ja Juholaan liittyvät teokset. Muita suuria lahjoituskokonaisuuksia ovat Hannes Autereen luonnospiirustusten ja -kipsiveistosten lahjoituskokoelma, Matti Waskilammen yli 60 teosta, Veikko Koskisen 41 teosta, Tarmo Mannin ja Tarmo Mannin perikunnan lahjoittamat 29 teosta (joihin sisältyy muun muassa Kain Tapperin teoksia), Matti Warénin 18 teosta sekä Helinä Savosen (59), Mirja Oksasen (64) ja Tyyne Eskon (23) ITE-taidetta edustavat teokset ja Lyydia Luukan 23 teosta. Lisäksi Beda, Katri ja Aune Heralan Säätiö ja Saarijärven Mannilan Taidesäätiö ovat lahjoittaneet ostamansa vuoden 1995 Saarijärven taiteilijaseura Sienan talvinäyttelyn 37 teosta.

Kaupungin julkiset veistokset ovat näkyvin osa kaupungin taidekokoelmaa. Suuri osa kaupungin taidekokoelman teoksista on sijoitettu kaupungin ja Saarikan eri toimipisteisiin. Kaupungintalolla on lisäksi erillinen Saarijärven taiteen aula, joka yhdessä museon veistospuiston kanssa muodostaa Saarijärven kuvataiteen perusesittelyn.

Saarijärven Mannilan Taidesäätiön taidekokoelma

Saarijärven Mannilan Taidesäätiö perustettiin 1985 Toivi Järvisen (1901–1982) jälkisäädöksen mukaisesti. Edelleen karttuvan kokoelman vanhimman osan muodostaa Osmo ja Toivi Järvisen 84 teosta, jotka ovat pysyvästi esillä. Sääntöjensä mukaan säätiö kerää ja tallettaa pääasiassa Saarijärven ja sen lähialueen kuvataiteilijoiden taidetta.

Mannilan taidesäätiön taidekokoelman teoksista suurin osa on pysyvästi esillä Toivi Järvisen kotimuseoksi muutetussa entisessä kodissa, Toivi Järvisen taidekodissa. Teokset ovat etupäässä vanhempaa suomalaista taidetta vuosilta 1886–1980. Suurin kokonaisuus muodostuu Frans Toikkasen 225 teoksesta, joista 221 on grafiikkaa.

Merkittäviä hankintoja ovat muun muassa Kain Tapperin ja Arvo Siikamäen veistokset, joista yhdessä Saarijärven kaupungin, Saarijärvi-Seuran ja Beda, Katri ja Aune Heralan Säätiön hankintojen kanssa on luotu veistospuisto museon ympärille. Säätiön teoksia on esillä useissa Saarijärven kaupungin ja Saarikan tiloissa.

Noin neljäsosa kokoelman teoksista on keskisuomalaista tai muuta suomalaista taidetta sisältäen muun muassa 50 Veikko Koskisen teosta sekä noin prosentin verran ulkomaista taidetta. Vuoden 2016 loppuun mennessä säätiön kokoelmassa oli 651 teosta.

Toivi Järvisen taidekodissa on pysyvästi esillä keskeinen osa Saarijärven Mannilan Taidesäätiön varhaisimmista teoksista. Teokset ovat pääosin säätiön peruskokoelman keränneen Järvisen aikaisilla paikoillaan. Kuva: Saarijärven museo, Kari Kotilainen.

Beda, Katri ja Aune Heralan säätiön omistama taidekokoelma

Taidemaalari Aune Herala opiskeli Helsingissä, mutta muuten hän asui, ja työskenteli koko ikänsä lapsuudenkodissaan Heralassa. Heralan viimeisen asukkaan Beda Heralan kuoltua Heralaa ja sen taidekokoelmaa hoitamaan perustettiin 1986 Beda Heralan testamentin nojalla Beda, Katri ja Aune Heralan säätiö. Suuri osa Aune Heralan teoksista on esillä Heralan taiteilijakodissa.

Heralan säätiön kokoelman perustan muodostaa 243 Aune Heralan maalausta ja piirustusta 1930-luvulta 1970-luvulle. Aiheina teoksissa ovat taiteilijan kotiseudun maisemat ja ihmiset.

Heralan säätiö on vuodesta 1986 lähtien kartuttanut taidekokoelmaansa vuosittain toimintaperiaatteidensa mukaisesti pääasiassa saarijärveläisten taiteilijoiden tuotannolla. Säätiö painottaa hankinnoissaan erityisesti paikkakuntaan liittyvien, uransa alussa olevien nuorten kuvataiteilijoiden tuotantoa. Noin 12 prosenttia kokoelman teoksista on muuta suomalaista taidetta. Vuoden 2016 loppuun mennessä kokoelmassa oli yhteensä 582 teosta.

Yhteistyö ja kattavat kokoelmat antavan mahdollisuuden keskeisten taiteilijoiden ja ilmiöiden esittelyyn. Saarijärven kaupungintalolle on toteutettu pysyvä paikkakunnan taiteilijoiden esittely vuonna 2008 kaupungin sekä paikallisten taidesäätiöiden sekä deponoiduista teoksista. Taideaulan lehdistötilaisuudessa Heralan säätiön ja Mannilan Taidesäätiön edustaja Pekka Länsisalo, deponoijan Vattenfall verkko Oy:n edustaja Harri Lehtinen sekä museonjohtaja Kari Kotilainen. Kuva: Saarijärven museo, Pekka Riihimäki.

Säätiön kokoelman teoksia on esillä myös Heralan ulkopuolella useissa Saarijärven kaupungin ja Saarikan tiloissa sekä Saarijärven museon veistospuistossa.

Deponoidut taidekokoelmat

Vattenfall Verkko Oy:n kokoelma

Vattenfall Verkko Oy on vuonna 2007 deponoinut Saarijärven museolle Kain Tapperin puureliefin. Teos on sijoitettu Saarijärven kaupungintalon taiteen aulaan.

Terhi Tapperin kokoelma

Terhi Tapper on vuonna 2008 deponoinut Saarijärven Mannilan Taidesäätiölle kaksi Kain Tapperin veistosta. Teokset on sijoitettu Saarijärven taiteen aulaan kaupungintalolle.

Jaana Beckerin/ Mannilan kokoelma

Jaana Becker on vuonna 2016 deponoinut Saarijärven museolle 23 Toivi Järvisen lapsuudenkodista Mannilan talosta peräisin olevaa teosta.

Äänekosken taidemuseon taidekokoelmat

Äänekosken taidemuseo perustettiin vapaa-aikalautakunnan hyväksyessä kokouksessaan 11.6.2008 sivistysjohtajan ehdotuksen katsoa Äänekoskelle perustetun taidemuseon Äänekosken kaupungin ja M-Real Oyj:n metsäkonttorin kauppakirjan allekirjoituksen yhteydessä 29.12.2004.

Äänekosken kaupungin taidekokoelma

Äänekosken kaupungin taidekokoelma on inventoitu ensimmäisen kerran alueellisessa kuvataideinventoinnissa Alvar Aalto-museon toimesta 1980-luvun alkupuolella. Viimeisin tarkka inventointi on tehty Äänekosken kaupunginmuseon toimesta vuonna 1995. Tuolloin taidekokoelmaan liitettiin vuoden 1993 kuntafuusion yhteydessä Konginkankaan kunnan omistuksessa olleet seitsemän teosta sekä Konginkankaan Taidekotisäätiön lakkauttamisen jälkeen 1990 Konginkankaan kunnan omistukseen siirtyneet säätiön omistamat 26 teosta.

Alkuperäinen Äänekosken kaupungin taidekokoelma sisälsi vuonna 1995 tehdyn inventoinnin mukaan pääosin suomalaista kuvataidetta 1920-luvulta 1990-luvulle. Kokoelma on karttunut suurimmaksi osin lahjoituksin, mutta 1960-luvulta lähtien myös eri toimielinten suorittamin taidehankinnoin. Kokoelmahankinnat suoritettiin pääosin kaupunginhallituksen ja kulttuuri/vapaa-aikalautakunnan määrärahoin ilman varsinaisia yhdenmukaisia hankintaperiaatteita. Merkittävimmät hankinnat ovat olleet 1980-luvun uudisrakennusten julkiset veistokset ja seinäreliefit.

Vuoden 2007 kuntafuusioiden yhteydessä taidekokoelmaan liitettiin Sumiaisten kunnan omistuksessa olleet yhdeksän teosta. Suolahden kaupungin taidekokoelma on säilynyt omana kokonaisuutenaan. Suolahdessa toimineen Suojarinteen kuntayhtymän omistamat 12 teosta liitettiin Äänekosken kaupungin taidekokoelmaan vuonna 2010, sillä kuntayhtymän purkamissopimuksen mukaan Äänekosken kaupunki osti koko kuntayhtymän kiinteän ja irtaimen omaisuuden vuonna 2008.

Ajallisesti Äänekosken kaupungin kokoelman teoksista noin 70 % sijoittuu 1960-luvulta 2010-luvulle, joten kokoelman painopiste on nykytaitees-

sa. Kokoelmassa on 30% maalauksia, 25% grafiikkaa ja n.40% piirustuksia, akvarelleja, valokuvia, veistoksia, tekstiilejä sekä sekatekniikkaa. Kokoelmaa kartutetaan vain lahjoituksin. Teoksista suurin osa on sijoitettu kaupungin yksiköihin.

Suolahden kaupungin taidekokoelma

Suolahden kaupungin taidekokoelmasta lähes 50% on maalauksia, 25% grafiikkaa ja 25% piirustuksia, veistoksia ja mitalitaidetta. Ajallisesti teokset ovat melko tasaisesti 1900-luvun eri vuosikymmeniltä 1950-luvulta lähtien, pääpainon ollessa kuitenkin 1980–1990-luvulla.

Kokoelma on karttunut lahjoituksina, ostoina ja tilaustöinä. Kartunnassa huomioidun paikallisuusperiaatteen mukaan teosten yleisin aihepiiri on Suolahti. Suurin osa teoksista on sijoitettu Suolahden taajaman päiväkoteihin, kouluihin, kirjastoon sekä vanhusten palvelukeskukseen sekä keskustan puistoalueille.

Äänekosken taidemuseon kokoelma

Äänekosken taidemuseon kokoelma on saanut alkunsa taidemuseon perustamisen yhteydessä. Vuosien 2005–2009 aikana hankitut teokset liitettiin kokoelmaan, jota kartutetaan harkitusti kokoelmapoliittisen ohjelman mukaan. Teoksia on hankittu muun muassa paikkakunnalla toimineen Laaja-Artin nykytaiteen näyttelyistä vuosina 2006–2008.

Taidemuseon kokoelmassa hankintoja on 51 kpl ja lahjoituksia 91 kpl. Kokoelman ajallinen painopiste on nykytaiteessa 1980-luvulta 2010-luvulle siten, että 2000-luvun teoksia on lukumääräisesti eniten.
Tekniikaltaan kokoelman teoksista on 60% maalauksia, 20% grafiikkaa, 20% akvarelleja, öljypastelleja, veistoksia, tekstiilejä sekä sekatekniikkaa. Suurin osa teoksista on sijoitettu Äänekosken taajaman virastoihin, kouluihin, päiväkoteihin, kirjastoon, terveysasemalle ja palvelukeskuksiin. Taidemuseon kokoelmaa kartutetaan aktiivisesti ostoin ja lahjoituksin.

Toivo Parantaisen taidemuseosäätiön kokoelma

Toivo Parantaisen (–1994) taidemuseosäätiö perustettiin 1999. Säätiön sääntöjen mukaisesti kokoelman teoksia on ollut esillä Äänekosken taidemuseossa syksystä 2005 alkaen. Kokoelma oli vuodet 1993–2003 Äänekosken

museotoimen hoitamana esillä Liimattalan Taidekodissa Konginkankaan Liimattalan kylässä. Taidemuseosäätiön kokoelmassa on edustettuna runsaat 80 ammattitaiteilijaa. Kokoelma on lähes täysin suomalainen, suureksi osaksi myös keskisuomalainen. Kokoelmassa on 50% grafiikkaa, 30% maalauksia, 10% piirustuksia ja 10% veistoksia ja valoksia. 1940–1950-luvun taiteesta kokoelmaan on kertynyt kattava otos grafiikkaa sekä öljyväritöitä.

Yksittäisten taiteilijoiden tuotannosta lukumääräisesti eniten kokoelmassa on Kalle Carlstedtin puupiirroksia, viivasyövytyksiä, tussitöitä ja akvarelleja (133 kpl).

Simo Hannulan grafiikkaa kokoelmassa on 1950–1980-luvulta lähes sadan vedoksen verran. Säätiön sääntöjen mukaan säätiöllä on oikeus vastaanottaa lahjoituksia ja testamentteja sekä kartuttaa omaisuutta muillakin tavoin.

Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot

Kokoelmatehtävän toteutusta ja kehittämistä ohjaavien arvojen määrittelemisellä voidaan asettaa kokoelmatehtävälle laadullisia tavoitteita ja selkiyttää tehtävän ydintavoitetta: mitä, kenelle, miksi ja miten. Arvot ja näkökulmat voivat olla sekä museoalalla yleisesti hyväksyttyjä ja tunnistettuja että erityisesti museolle leimallisia ja tärkeitä.

Alueen museot tallentavat, tutkivat ja esittelevät omalta osaltaan keskisuomalaista kulttuuria. Museoiden hallinnoimat taidekokoelmat ovat osa keskisuomalaisten kulttuuriperintöä. Kokoelmahallinnan tehtävä on varmistaa, että Keski-Suomessa esiintyvä kuvataide tallentuu museokokoelmiin kaikessa moniarvoisuudessaan ja monikulttuurisuudessaan. Tutkimuksen myötä kokoelmien merkitys ja konteksti kasvaa, muuttuu ja saa uusia näkökulmia.

Museotoiminnassa otetaan huomioon kestävä kehitys. Ennaltaehkäiseviin toimenpiteitä ovat kokoelmien kunnon seuraaminen, kokoelmien kartuttaminen harkiten sekä perustellut poistot. Kestävän kehityksen mukaista on myös kehittää, hoitaa, käyttää ja hyödyntää museoiden taidekokoelmia mahdollisimman monipuolisesti ja tehokkaasti. Kokoelmien digitointi sekä teoskuvien mahdollisimman laaja käyttö lisäävät kokoelmien käytettävyyttä ja saavutettavuutta maantieteellisistä etäisyyksistä riippumatta. Keski-Suomen alueen museot pyrkivät myös tekemään alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä.

Taidekokoelmien kartunta, hallinta, hoito, säilytys ja kokoelmien keskeiset käyttömuodot, kuten näyttelyt ja julkaisut, edellyttävät kokoelmiin liit-

tyvää tutkimusta. Kokoelmien tutkimus on aineistolähtöistä sekä ilmiöitä ja merkityksiä kuvaavaa. Keskeinen osa tutkimustoimintaa on luettelointiprosessiin liittyvä taideteosten dokumentointi, jota voisi kutsua myös kokoelmiin kohdistuvan tutkimuksen esivaiheeksi. Henkilökunnan asiantuntijuuden kehittäminen ja tutkimusyhteistyö muiden toimijoiden kanssa on taidekokoelmien tutkimuksen kannalta tärkeää.

Yhteinen kulttuuriperintö ja siihen liittyvien palveluiden tulisi olla paitsi avoimia, myös mahdollisimman helposti saavutettavia. Kaikki maakunnan taidemuseot osallistuvat jatkuvasti teosten sijoitustoimintaan eli kokoelmateoksia on nähtävillä kaupungin julkisissa tiloissa. Säilytystilassa olevat teokset ovat sopimuksesta nähtävissä ja tutkittavissa museossa mahdollisten lainsäädännöllisten tai sopimuksellisten rajoitusten puitteissa.

Vuorovaikutus yhteisön kanssa ja yhteisön kulttuuriperinnön vaaliminen ovat tärkeä osa museon kasvatuksellista tehtävää. Se merkitsee kokoelmien ja museon käyttäjille tarjottuja mahdollisuuksia osallistua rajatussa määrin museon tallennus-, tutkimus-, tiedontuottamis-, hoito- ja säilytystyöhön. Näin voidaan kehittää uusia kokoelmapalvelukonsepteja, jotka korostavat kulttuuriperinnön yhteisyyttä ja kaikkien vastuuta sekä oikeutta kulttuuriperinnön määrittelyssä ja hoidossa.

Keski-Suomen museoiden taidekokoelmahallinnan resurssit

Museolain mukaan museolla tulee olla toiminnasta vastaava päätoiminen museonjohtaja, ainakin yksi muu päätoiminen työntekijä, joista toisella tulee olla ylempi korkeakoulututkinto ja toisella korkeakoulututkinto, ammatillisen korkea-asteen tutkinto tai sitä vastaava aikaisempi opistoasteen tutkinto; lisäksi molemmilta vaaditaan perehtyneisyyttä museon edustamaan toimialaan sekä museologian perusopintoja tai museoalan työkokemusta.

Jyväskylän taidemuseo

Jyväskylän taidemuseo toimii Keski-Suomen aluetaidemuseona. Taidekokoelmien, asiakirja-, lehtileike- ja valokuva-arkiston sekä kirjaston hoidosta vastaa kokoelma-amanuenssi. Museon hallinnoimien taidekokoelmien hankinnoista päättävät museonjohtajasta, museon toiminnallisesta esimiehestä, intendentistä ja kokoelma-amanuenssista koostuva työryhmä. Kokoelma-amanuenssi toimii kokoelmanäyttelyiden kuraattorina. Kokoelmatyöhön osallistuvat

myös museomestari, hankekohtaisesti määräaikaiset projektityöntekijät ja korkeakouluharjoittelijat sekä tilapäinen valokuvaaja ja freelancer-konservoija.

Jyväskylän yliopiston tiedemuseo

Jyväskylän yliopiston tiedemuseossa taidekokoelmien hallinnasta vastaavat museotoimintojen päällikkö ja museoamanuenssi. Käytännön ripustus- ja kuljetustyö hankitaan ostopalveluna.

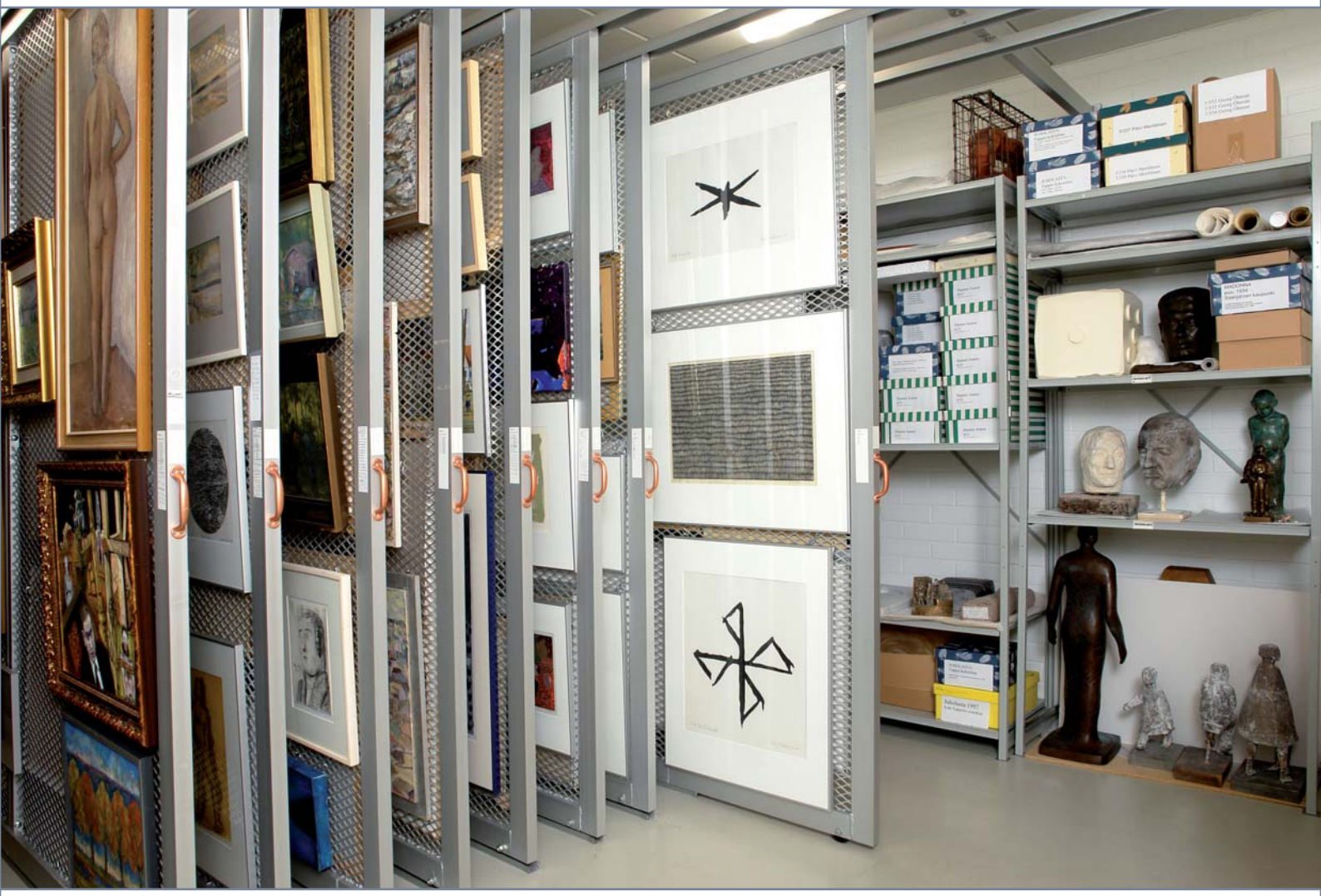

Eri teoslajit vaativat erilaiset säilytysmenetelmät ja olosuhteet. Kuvassa Saarijärven museon taidekokoelman säilytystilaa. Kuva: Saarijärven museo, Kari Kotilainen.

Keski-Suomen museo

Keski-Suomen museo toimii Keski-Suomen alueen maakuntamuseona ja Jyväskylän kaupunginmuseona. Museotoimenjohtajana toimiva Keski-Suomen museon johtaja päättää kokoelmahankinnoista käyttötalouden puitteissa, tilojen ja irtaimen omaisuuden sekä kokoelmien luovuttamisesta ulkopuoliseen käyttöön sekä yksikkökohtaisista, museopalveluita koskevista maksuista.

Virkasuhteinen intendentti toimii Keski-Suomen museon kokoelmapäällikkönä ja vastaa kokoelmien ja erilliskohteiden hallinnasta, tallennustyön kehittämisestä ja tallennusvastuualueiden määrittelyistä, kokoelmiin liittyvien sopimusten ajantasaisuudesta sekä johtaa kokoelmatiimin toimintaa. Kokoelmista vastaava intendentti toimii myös museotoimenjohtajan sijaisena Keski-Suomen museon johtajan tehtäviin liittyvissä asioissa.

Keski-Suomen museon kokoelmatiimiin kuuluu intendentin lisäksi esine- ja taidekokoelmista vastaava amanuenssi, kuva- ja tutkimusarkistosta vastaava amanuenssi sekä kaksi amanuenssia, jotka vastaavat kokoelmien luetteloinnista ja laitosmuseoyhteistyöstä. Kokoelmatiimin työhön osallistuvat myös kovien aineiden konservaattori ja valokuvaaja. Kokoelmatiimi suunnittelee ja toteuttaa yhdessä kokoelmien hankintaan, tallennukseen, luettelointiin, säilytykseen, konservointiin ja kokoelmapalveluihin liittyviä tehtäviä. Kokoelmatiimi osallistuu osaltaan myös Keski-Suomen museon näyttelyiden suunnitteluun ja toteutukseen sekä erilliskohteiden hoitoon ja ylläpitoon.

Keuruun museo

Keuruun museossa kokoelmien hallinnasta vastaavat amanuenssi ja museonjohtaja. Kokoelmatyöhön osallistuvat myös hankekohtaisesti määräaikaiset projektityöntekijät ja korkeakouluharjoittelijat sekä freelancer-konservoija.

Saarijärven museo

Saarijärven museon hallinnassa olevien kokoelmien hoidosta vastaavat museon amanuenssi ja museonjohtaja. Käytännön kokoelmatyöhön osallistuu myös muu museon vakituinen henkilöstö sekä museon tilapäinen henkilöstö.

Äänekosken taidemuseo

Taidekokoelmien hallinnasta Äänekosken taidemuseossa vastaa museoamanuenssi. Taidekokoelmien lisäksi museoamanuenssi vastaa myös asiakirja- ja lehtileikearkistosta sekä käsikirjastosta. Museonjohtaja vastaa valokuva-arkistosta. Kokoelmatyöhön osallistuu tarvittaessa myös freelancer-konservoija.

III TALLENNUS JA KARTUNTA

Alueen museot hoitavat tallennustehtäväänsä yhteistyössä muiden keskisuomalaisten muistiorganisaatioiden kanssa. Museot kartuttavat taidekokoelmiinsa muun muassa keskisuomalaista nykytaidetta. Tallennussuunnitelmissa otetaan huomioon taideteoksen sopivuus kokoelmaprofiiliin, teoksen edustavuus, kunto sekä historiallinen, kulttuurinen, yhteisöllinen sekä kokemuksellinen merkitys.

Tallennusalueet ja tallennuksen painopisteet

Museon tallennusalue voidaan määritellä maantieteellisestä tai ajallisesta näkökulmasta. Keski-Suomen alueen museoiden keskeisimpänä tallennusalueena on museoiden sijaintipaikkakunta sekä sitä ympäröivät kunnat. Tallennuksen kohteina ovat alueella elävät taiteilijat, mutta myös alueelta lähtöisin olevat taiteilijat. Myös paikallisten taideopiskelijoiden uraa seurataan mahdollisuuksien mukaan. Alueen museot tekevät yhteistyötä paikallisten taiteilijaseurojen, kansalaisopistojen ja kuvataidekoulujen kanssa järjestämällä taidenäyttelyjä sekä alaan liittyviä luentoja ja kursseja. Ajallisesti museoiden taidekokoelmien tallennuksen painopisteenä on nykytaide. Eniten teoksia alueen museoiden taidekokoelmissa on 1970 ja 1980 luvulta.

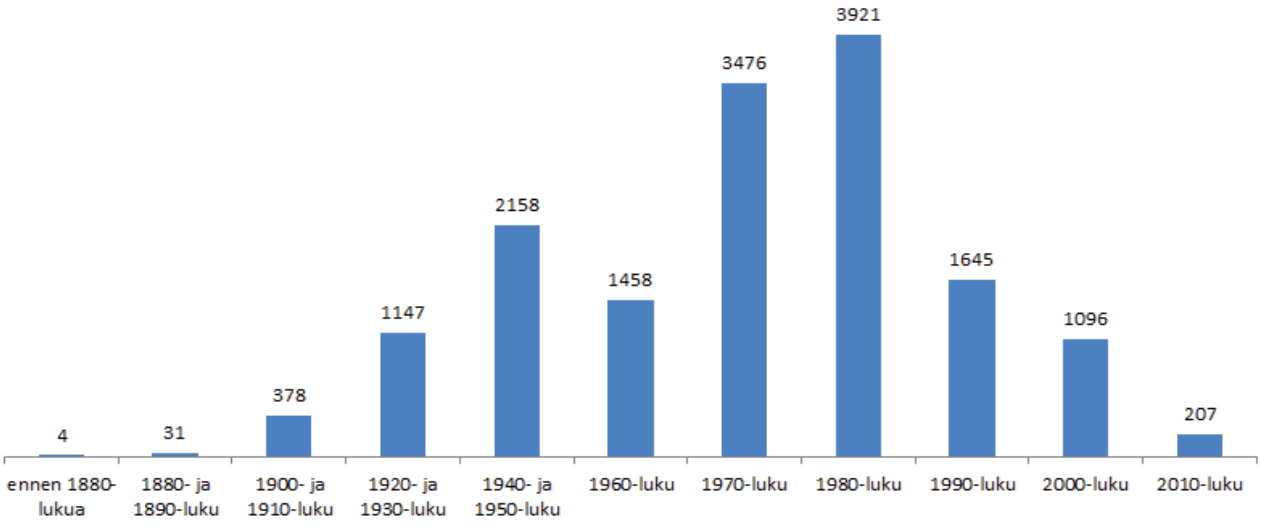

Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidettujen taidekokoelmien teosten jakautuminen valmistusajankohdan mukaan

Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidettujen museoiden kesken on sovittu tallennusvastuualueet: Jyväskylän taidemuseon osalta Jyväskylä, Keuruun museon osalta Keuruu.

Saarijärven museon tallennusvastuulla on Saarijärven kunnan alue seutukuntineen, erityisesti ns. Vanhan Saarijärven alue. Äänekosken taidemuseon tallennusvastuualue on Äänekoski, johon kuntafuusioiden yhteydessä on liitetty Konginkangas (1993) sekä Sumiainen ja Suolahti (2007). Lisäksi aluetaidemuseona Jyväskylän taidemuseo vastaa taiteen tallennuksesta alueella, johon muut alueen museot eivät yllä.

Ajallisen näkökulman mukaan tallennuksen painopisteenä on alueen museoiden osalta erityisesti nykytaide vuodesta 1960 lähtien. Lisäksi Jyväskylän taidemuseon ja Keski-Suomen museon kesken on tehty ajallinen rajaus, jonka mukaan taidemuseo kartuttaa taidekokoelmiaan nykytaiteella ja Keski-Suomen museo tallettaa vanhempaa taidetta sekä teoksia, joilla katsotaan olevan erityistä paikallis- ja kulttuurihistoriallista merkitystä. Keuruun museon kokoelmat painottuvat nykytaiteeseen, sillä kokoelma karttuu muun muassa Santun talon taiteilijaresidenssitoiminnan avulla. Äänekosken taidemuseon tallennuksen painopisteenä on lisäksi erityisesti grafiikka. Saarijärven museon hallinnoimien kokoelmien ja Jyväskylän yliopiston taidekokoelmien tallennuksen painopisteenä on paikallinen nykytaide.

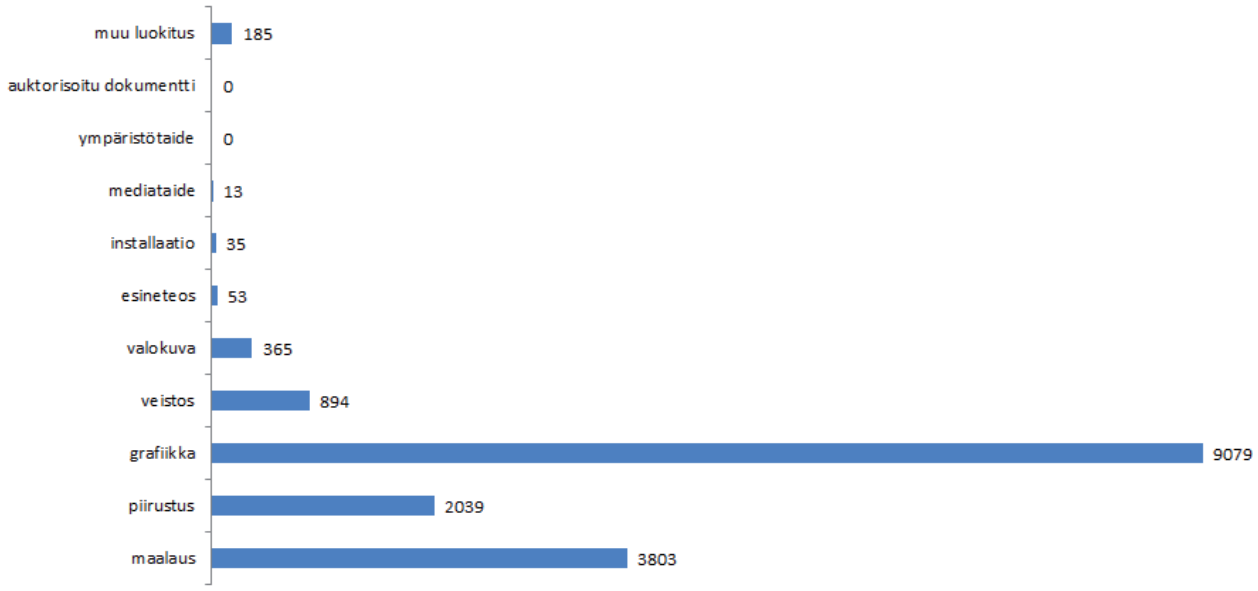

Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidettujen taidekokoelmien teosten jakautuminen taiteen pääluokkiin

Taideteosten tekniikka ja materiaali

Keskisuomalaisten museoiden taidekokoelmat painottuvat tekniikaltaan grafiikkaan. Sen sijaan ympäristötaide puuttuu kokonaan.

Jyväskylän taidemuseon kokoelmissa näkyy vahvana kotimaisen ja kansainvälisen taidegrafiikan osuus. Tähän on syynä Jyväskylässä toimiva grafiikan työpaja, Suomen Taidegraafikot ry:n kokoelman deponointi Jyväskylään sekä kansainvälinen Graphica Creativa -triennaali

Keuruun museon kokoelmissa painottuvat Lauri Santun ja Hilda Flodinin laajojen teoskokonaisuuksien kautta erityisesti piirustukset. Keuruulaisten konkretistisen taiteilijoiden Veikko Koskisen ja Raimo Paavolan teosten myötä kokoelmassa on myös huomattava konkretististen maalausten kokonaisuus.

Saarijärven museon hallinnoimissa kokoelmissa painottuu maalausten ja grafiikan osuus, sillä kokoelmissa on paikkakunnalla asuneiden ja asuvien taidemaalareiden ja -graafikoiden tuotannon vahva edustus. Beda, Katri ja Aune Heralan säätiön kokoelmista yli kolmasosa muodostuu taidemaalari Aune

Heralan tuotannosta ja Saarijärven Mannilan Taidesäätiön kokoelmista noin kolmannes muodostuu Frans Toikkasen grafiikasta.

Myös Äänekosken taidemuseon hallinnoimissa kokoelmissa painottuu vahvasti grafiikan osuus ”jopa satavuotisena jatkumona”, joka alkaa Kalle Carlstedtin 1900-luvun alun puupiirroksista ja jatkuu Konginkankaalla syntyneen Simo Hannulan modernilla metalligrafiikalla 2000-luvun alkuun.

Jyväskylän yliopiston taidekokoelmat kuvastavat yli 150 vuoden ajalta yliopiston ja sen edeltäjien taide-ja kulttuurihistoriaa. Kokoelmissa korostuu keskisuomalainen taide sekä taidegrafiikan ja maalausten osuus.

Taideteokset objektityyppeinä

Kokoelmien hallinnoimiseksi ja säilyttämiseksi kulttuurisia ilmiöitä tarkastellaan museossa myös museoteknisesti objektityyppeinä. Keski-Suomen alueen museot tallentavat tallennusvastuuseensa liittyviä ilmiöitä taideteosten lisäksi myös valokuvina, filmi- ja videoaineistona, asiakirja-aineistona, kirjallisuutena ja painatteina.

Tallennuskriteerit ja teosten arvottaminen

Museoiden taidekokoelmiin liitettävät teokset arvioidaan museoarvon määrittämiseksi sovituilla kriteereillä. Museoarvon määrittelyyn käytettäviä kriteerejä ovat taideteoksen sopivuus museon kokoelmaprofiiliin, teoksen edustavuus, autenttisuus, kunto, teoksen historiallinen ja kulttuurinen merkitys, yhteisöllinen merkitys, elämyksellinen ja kokemuksellinen merkitys sekä taideteoksen hyödynnettävyys. Museoarvo perustuu siihen, miten hyvin taideteos välittää museointiprosessissa valittuja merkityksiä. Näistä arvoista muodostuu osaltaan taideteoksen korkea arvo. Museonarvon kriteerit pätevät myös maakunnan alueen museoiden arkistoaineiston tallennukseen. Tallennuspäätökset perustuvat asetettujen kriteerien täyttymiseen.

Tallennussuunnitelma

Tallennustoiminnan tueksi tuotetaan joka vuosi tallennussuunnitelma, josta käy yksityiskohtaisemmin ja konkreettisemmin ilmi, mitä taideteoksia kokoelmiin jatkossa tallennetaan. Tallennussuunnitelmaa varten arvioidaan ny-

Turvallisuussuunnitelmalla ja teosten oikealla käsittelyllä varmistetaan kokoelmien fyysinen turvallisuus erilaisten uhkien varalta säilytys-, käsittely- ja näyttelytiloissa sekä siirrettäessä kokoelmia paikasta toiseen. Kymppinostot Oy:n työmiehet irrottamassa sisäilmaongelmien vuoksi purettavaksi määrätystä Palokan yläasteelta ja lukiosta talvella 2010 Matti Reivin teosta Painavainen (2007, puu. metalli). Teos siirrettiin säilytystiloihin puhdistettavaksi ja säilytettäväksi. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Ville Röyttä.

kyiset kokoelmat ja suunnitelmassa esitetään kokoelmien täydennystarpeet. Tallennussuunnitelman tekeminen edesauttaa tallennusalueen ja tallennuksen painopisteiden laadukasta toteutumista.

Tallennustavat

Keski-Suomen alueen museot toteuttavat tallennustehtävää hankkimalla tai vastaanottamalla lahjoituksina tallennuskriteerit täyttäviä taideteoksia ja arkistoaineistoa. Tallennustapoja voi olla useita. Yhteisöllisessä tallennuksessa aloite tallennukseen tulee museon sidosryhmiltä tai yksittäiseltä henkilöltä

ja he osallistuvat tallennushankkeen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Ennakoivan tallennuksen mukaisesti aineiston omistajan kanssa on tehty sopimus, että omistaja aikanaan käytön päätyttyä luovuttaa aineiston museolle.

Sopimuksella voidaan varmistaa aineiston käyttöhistorian ja muun kontekstin kattava dokumentointi aineiston koko elinkaaren ajalta. Nykydokumentointi eli nykyajan tai lähimenneisyyden ilmiöiden, tietojen ja objektien dokumentointi ja tallennus on tuonut museon arkistokokoelmiin aineistoa.

Kartuntamäärät ja seuranta

Keski-Suomen alueen museoiden hallinnoimia taidekokoelmia kartutetaan jatkuvasti tallennussuunnitelman pohjalta. Kartunnalla ei ole määrällisiä, vaan ainoastaan laadullisia tavoitteita. Uusien hankintojen ja lahjoitusten tulee täydentää tai laajentaa olemassa olevia kokoelmia kokoelmapoliittisten tavoitteiden, tallennussuunnitelman ja museoiden välisen tallennustyönjaon mukaisesti sekä museoarvokriteerit täyttäen. Kartuntaa seurataan sekä määrällisesti että laadullisesti kirjaamalla tieto seurannasta diaarioon sekä vuosikertomukseen.

Muistiorganisaatioiden ja museoiden tallennustyönjako

Keskisuomalaiset museot hoitavat tallennustehtäväänsä yhteistyössä erityisesti muiden keskisuomalaista kulttuuria ja siihen liittyvää muuta aineistoa tallentavien ammatillisten muistiorganisaatioiden kanssa. Yhteistyöllä pyritään välttämään sekä päällekkäistä että puutteellista tallentamista.

Alueen museot ovat mukana valtakunnallisessa TAKO yhteistyössä Keuruun museota lukuun ottamatta. TAKO on ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto. TAKO:ssa on seitsemän temaattista yhteistyöryhmää eli poolia, joista Jyväskylän taidemuseo ja Jyväskylän yliopiston tiedemuseo kuuluvat pooliin 6 Taide, oppi ja kokemus. Keski-Suomen museo tallentaa valtakunnallisesti Jonas, Maikki ja Vappu Heiskan taiteilijakotiin ja heidän tuotantoonsa liittyvää aineistoa sekä kuvataiteilija Urho Lehtisen tuotantoa osana pooli 7:n toimintaa. Saarijärven museon valtakunnalliseksi tallennusvastuuksi TAKO-yhteistyössä on määritelty poolista 6 harrastajataide (sisältää muun muassa ITE-taiteen) sekä poolista 7 vaikuttajat Kain ja Yrjö Tapper. Äänekoskella tallennusvastuuksi on määritelty poolista 7 vaikuttaja Mikko Niskanen. (Mikä on TAKO? http://tako.nba.fi/index 14.3.2016)

IV KOKOELMIEN HALLINTA

Kokoelmien hallinnan avulla jaotellaan kokoelmat aineistoittain. Osa kokoelmien hallintaa ovat myös aineiston hankintatavat, luettelointi ja dokumentointi. Arvoluokituksessa luokitetaan aineistoa suhteessa toisiinsa ja kokoelmaan kokonaisuudessaan.

Kokoelmien jaottelu

Museoiden kokoelmiin kuuluvat taidekokoelmien lisäksi, arkisto-, lehtileike- ja kirjastokokoelmat. Lisäksi Jyväskylän taidemuseon Keski-Suomen ja Saarijärven museon kokoelmat sisältävät taiteilijoihin liittyviä esineitä ja valokuvia. Museon kokoelmiin liitettävä aineisto jaetaan luovutuksen ja diarioinnin yhteydessä taideteos-, arkisto- ja kirjastokokoelmiin sekä tarvittaessa myös valokuva- ja esinekokoelmiin.

Taidekokoelmaan liitetään alkuperäisiksi taideteoksiksi luokitellut teokset esimerkiksi. maalaus, veistos, grafiikka, piirustus, valokuva ja mediataide. Arkistokokoelmiin liitetään aineistoa, jota hoidetaan arkistollisin periaattein, kuten taiteilijoiden keräämät arkistoaineistot, luonnokset, painamattomat käsikirjoitukset, valokuvat sekä pienpainatteet, kuten esitteet, julisteet, kut-

sukortit. Osa arkistoaineistosta on muodoltaan paperiaineistoa, osa muita tallennusmuotoja, esimerkiksi äänitteitä, videoita tai painateaineistoja.

Taiteilijoiden käyttämät työvälineet sekä luovutuksen yhteydessä saadut taiteilijaan liittyvät muut esineet liitetään esinekokoelmaan. Kirjastokokoelmaan liitetään julkaisut, opinnäytetyöt ja raportit.

Opetus- eli käyttökokoelma ei kuulu museokokoelmiin eikä sen hoidossa ja käytössä noudateta museaalisia periaatteita. Aineistoa voidaan vapaasti käyttää opetusmateriaalina museo-opetuksessa ja rekvisiittana näyttelyissä ja tapahtumissa. Opetuskokoelmasta vastaa museon tapahtumista ja opastuksista vastaava henkilö.

Arvoluokitus

Arvoluokituksen avulla arvioidaan kokoelmateosta, sen museoarvoa ja sopivuutta museon kokoelmaprofiiliin sekä luokitetaan teos suhteessa sen tulevaan hoitoon, säilytykseen, käyttöön ja muihin museon kokoelmiin. Arvoluokitusta käytetään luokiteltaessa kokoelman teoksia suhteessa toisiinsa ja kokoelmaan. Luokittelu voi palvella eri tarkoituksia kuten tehtäessä teoksen poistopäätöstä kokoelmasta tai priorisoitaessa teosta sen, hoidon ja käytön suhteen. Luokitus voi perustua eri asioihin esimerkiksi numeroluokitteluun tai sanalliseen selvitykseen. Arvoluokitus ei varsinaisesti ilmaise teoksen konteksteja tai yksilöllisiä merkityksiä eikä summaa ja perustele teoksen merkityksellisyyttä, vaan ilmaisee sen arvon ja merkityksen yleisellä tasolla. Arvoluokitus ei lisää tai muuta teoksen museoarvoa. Kokoelmatyön tehostamiseksi sekä muun muassa kokoelmia koskevaa turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaa varten on arvoluokituksen käyttöönotto teosten osalta tullut kuitenkin ajankohtaiseksi. Arvoluokan merkitsemisen lisäksi tietokantaan kirjataan sanallinen selvitys siitä, miksi teos on sijoitettu luokkaansa.

Museokokoelmaan sijoitettava teos sopii kokoelmaprofiiliin edustaen hyvin aihealuettaan. Teoksen merkittävyys on suuri historiallisesta, kulttuurisesta, yhteisöllisestä ja/tai elämyksellisestä näkökulmasta, esimerkiksi teos on merkittävä taiteilijan tuotannossa. Teoksen kontekstitiedot ja kunto ovat hyviä tai niitä voidaan rikastaa ja parantaa. Museokokoelman teosta priorisoidaan esimerkiksi konservoinnissa ja kokoelmiin kohdistuvissa uhkatilanteissa. Museokokoelman teoksen luonteesta riippuen, sitä ei sijoiteta ollenkaan, tai jos sijoitetaan, sen inventointi tiheys on huomattavasti suurempi kuin sijoituskokoelman teoksella. Lisäksi museokokoelman teoksen sijoituksessa huomioidaan erityisesti teoksen vaatimat sisäilma ja ympäristövaatimukset.

Sijoituskokoelman teos luetteloidaan ja säilytetään, käsitellään ja käytetään samojen museaalisten periaatteiden mukaisesti kuin museoluokkaan

kuuluvaa teosta. Teos on museon sijoitustoiminnassa hyödynnettävissä ja käytettävissä ja se voidaan sijoittaa vapaammin kaupungin yksiköihin. Teoksen tärkein ominaisuus voi jopa olla sijoitettavuus, joten sen tulee olla luonteeltaan ja materiaaliltaan sopiva kaupungin yksiköiden erilaisiin tiloihin esimerkiksi uimahalliin, kirjastoon, terveyskeskukseen

Poistoluokkaan sijoittaminen tarkoittaa teoksen peruuttamatonta siirtoa kokoelmista. Museokäytäntö ei hyväksy kokoelmien myymistä tai teosten tarkoituksellista hävittämistä, joten taideteos poistetaan kokoelmasta vain erityisen painavasta syystä. Syynä poistoon voi olla, ettei teos sovi museon kokoelmaprofiiliin. Teos on voinut tuhoutua korjauskelvottomaksi tai siitä on säilynyt vain osia, joiden funktio ja metatiedot puuttuvat. Teos voi olla turvallisuudelle ja/tai terveydelle vaarallinen siten, että teoksen aiheuttama hajuhaitta tai muu muutos materiaaleissa uhkaa vahingoittaa muita taideteoksia tai museon työntekijöitä. Myös materiaaliltaan arat teokset kuten tuholaisille alttiit tekstiilit ja ajan kuluessa häviävät teokset voidaan tarvittaessa poistaa kokoelmasta.

Ensi sijassa on huolehdittava, ettei poistoprosessissa loukata yksityisyyden suojaa tai aineistosta tehtyjä sopimuksia. Jos poistoprosessiin liittyy toinen osapuoli, objektin siirrosta tehdään osapuolten välinen sopimus.

Vaurioitunutta taideteosta ei poisteta kokoelmista, ellei teos aiheuta välitöntä vaaraa työntekijöille tai kokoelman muille teoksille. Vaurioituneiden teosten osalta kokoelmatietokantaan merkitään tieto vaurioitumisesta sekä tieto, ettei teosta saa asettaa julkisesti esille.

Mikäli taideteos katoaa, tieto siitä merkitään taidemuseon kokoelmatietokantaan. Teoksen oltua kateissa kahdessa viimeksi suoritetussa kokoelmakohtaisessa inventoinnissa, teoksen tiedot voidaan siirtää erilliseen kadonneiden taideteosten tiedostoon. Inventaarionumeroa ei poisteta tai käytetä uudelleen. Tällä tavoin varmistetaan museon kokoelmahistorian säilyminen.

Jokainen kokoelmasta poistettava teos dokumentoidaan ja siihen liittyvä aineisto ja poisto-perusteet kirjataan tietokantaan. Diarioon merkitään teosnumeron kohdalle ”poistettu”, poistopäivämäärä, poistoperusteet ja kirjaajan nimikirjaimet. Poistetun objektin numeroa ei oteta uuteen käyttöön

Poisto tehdään aina selkeästi perustellen, mahdollisimman avoimesti ja se perustuu taidekokoelmasta vastaavan museon työntekijän arvioon. Tarvittaessa pyydetään konservaattorin tai muun ulkopuolisen asiantuntijan lausunto asiasta.

Poistosta on tehtävä museonjohtajan kirjallinen päätös, jonka kokoelmista vastaava henkilö varmentaa.

Museoiden arvoluokitukset

Alueen museoissa on arvoluokitusta käytetty vielä verrattain vähän. Jyväskylän taidemuseossa Jyväskylän kaupungin kokoelmien teoksia on luokiteltu museokokoelmaan ja sijoituskokoelmaan. Luokittelua on tehty muun muassa kokoelmanäyttelyiden yhteydessä, mutta nykyisin se pyritään tekemään jo teosta hankittaessa. Korjauskelvottomaksi tuhoutuneita teoksia on poistettu kokoelmasta. Jyväskylän kaupungin kokoelmissa on kuitenkin isojakin osakokoelmia, jotka eivät sovi museon kokoelmaprofiiliin ja pitäisi alkaa tutkia niille parempaa sijoituspaikkaa

Äänekosken taidemuseon hallinnoimista kokoelmista ei ole tehty virallista arvoluokitusta. Kaupungin omat kokoelmat ovat taidemuseon sijoitustoiminnassa hyödynnettävissä ja käytettävissä, ja niiden tärkein ominaisuus on niiden sijoitettavuus. Tällaiset ns. sijoituskokoelmien teokset voidaan sijoittaa vapaammin kaupungin eri yksiköihin. Toivo Parantaisen taidemuseosäätiön kokoelman osalta säätiön hallitus on keväällä 2016 tehnyt yksimielisen päätöksen, että kokoelma pysyy ns. museokokoelmana.

Muissa alueen museoissa ei ole ollut käytössä taideteosten tai kokoelmien arvoluokitusta.

Kokoelmiin liittäminen

Hankintatavat ja -päätökset

Keski-Suomen alueen museoissa käytettyjä aineiston hankintatapoja ovat ostojen lisäksi lahjoitus, testamentti ja talletus eli deponointi, oma hankinta, jolla tarkoitetaan esimerkiksi museon oman dokumentoinnin tuottamaa aineistoa, sekä kaupungin rakennuskohtaisilla määrärahoilla hankitut taideteokset. Taidekokoelma voi virallisesti olla kunnan omistuksessa, mutta museolle on sen hallinta- ja hoitovastuu.

Lahjoitusten, testamenttien ja deponointien vastaanottamisessa otetaan huomioon samat museoarvo kriteerit kuin museon omien hankintojen suhteen. Huomioon otettavia arvosteluperusteita ovat teosten laatu, kunto, taidehistoriallinen merkitys ja yhteensopivuus museoiden hallussa olevien muiden kokoelmien kanssa. Museo ei ota vastaan lahjana, lainana tai testamentattuna mitään aineistoa, elleivät vastaanottaja ja lahjoittaja ole vakuuttuneita siitä, että sen omistusoikeudessa ei ole epäselvyyttä. Jos taideteoksen lahjoittaja/myyjä on museon henkilökunnan jäsen tai hänen lähisukulaisensa, museon on pyydettävä teoksesta riippumaton asiantuntijalausunto. Museoilla ei ole tiloja pysyville näyttelyille, joten lahjoituksia vastaanotettaessa

ehtona ei saa olla lahjoitettavien teosten jatkuva esilläolo. Talletuksia eli deponointeja otetaan vastaan vain perustelluissa erikoistapauksissa, sillä museo ei viime kädessä voi vastata aineistosta, jota se ei omista.

Jyväskylän kaupunki

Jyväskylän kaupungin taidekokoelmia kartutetaan ostoin, lahjoituksin ja hyvin harkitusti deponoinnein. Jyväskylän kaupunginvaltuusto on vuosittain osoittanut taidehankintamäärärahan Jyväskylän taidemuseon talousarvioon, jolla kartutetaan Jyväskylän kaupungin taidekokoelmia. Teosten hankinnasta päättää taidemuseon museoammattilaisista koostuva työryhmä museonjohtajan johdolla. Hankinnasta vastaava henkilö valmistelee työryhmälle kirjallisen perustelun Jyväskylän taidemuseon museo-arvokriteerien avulla ja museon käytössä olevien resurssien pohjalta. Hankittavan teoksen tulee täyttää asetetut museoarvokriteerit ja museon resurssien tulee riittää objektin tallentamiseen, hoitoon, säilytykseen, hallintaan ja käyttöön. Hankintaperustelu kirjataan Jyväskylän taidemuseon kokoelmahallintajärjestelmään.

Kiinteistötaidetta ovat julkisissa rakennus-, korjaus- ja kaavoitushankkeissa kiinteistöihin tehtävät ja rakennuskohtaisilla määrärahoilla hankittavat pienimuotoiset teokset.

Kiinteistötaide on osa museon hallinnoimia taidekokoelmia, joten museolla on sen inventointi-, ylläpito-, huolto-, konservointi- ja kunnostusvastuu.

Kiinteistöhankinnoista päättää Jyväskylän kaupungin taidehankintatyöryhmä, jossa on jäseniä Jyväskylän kaupungin taidemuseosta, tilapalvelusta ja kaupunkirakennepalveluista. Lisäksi työryhmässä on asiantuntijajäsenet Jyväskylän taiteilijaseurasta ja Taiteen edistämiskeskuksen Keski-Suomen aluetoimipisteestä.

Jyväskylän taidemuseon merkittävin deponointi on Suomen Taidegraafikot ry:n kokoelma. Deponointisopimuksen mukaan taidemuseo kartuttaa osittain suunnitelmallisesti kokoelmaa taiteilijoiden ja heidän perikuntiensa lahjoitusten turvin. Muutaman vuoden välein pyydetään lahjoituksina teoksia ja muuta materiaalia suoraan taiteilijoilta, erityisesti nuorilta suomalaisilta taiteilijoilta. Muiden kohdalla pyritään täydentämään taiteilijoiden edustavuutta kokoelmassa. Lahjoitus edellyttää, ettei mitään erityisehtoja vedosten luovuttamiselle aseteta. Sen sijaan laattojen kohdalla sovitaan aina erikseen, voiko laatasta ottaa jälkivedoksia ja kuinka paljon. Mikäli lahjoitettavaa materiaalia ei ole etukäteen luetteloitu, lahjoituksen vastaanottaja voi valita kokoelmaan tulevan materiaalin. Vastaisuudessa Jyväskylän taidemuseo ei ota deponointeja vastaan.

Jyväskylän kaupungin omistamista julkisten veistosten olemassa olosta vastaa ja niitä hallinnoi kaupunkirakennepalveluiden liikenne ja viheralueiden vastuualue sekä tilapalvelu. Jyväskylän kaupungin taidehankintatyöryhmä antaa suosituksia kaupungin julkisten alueiden taidehankintoihin. Tavoitteena on yhdistää taidehankinnat kunnallistekniikan hankkeisiin. Kaupungin julkiset veistokset on liitetty Jyväskylän taidemuseon kokoelmahallintajärjestelmään. Lisäksi taidemuseon arkistoon on kerätty aineistoa Jyväskylän kaupunkialueella sijaitsevista julkisista taideteoksista.

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopiston taidekokoelma karttuu ostojen, lahjoitusten ja deponointien kautta. 1980-luvun puolivälistä lähtien teoksia on ostettu vuosit taisen määrärahan turvin. Varat on saatu yliopiston kulttuuritoimikunnan kautta, ja tällä määrärahalla on hankittu pääasiassa keskisuomalaista taidetta. Valtion taideteostoimikunta hankkii taidetta koko Suomen alueelta, ja sitä kautta saadaan deponointeina teoksia muiltakin kuin paikallisilta taiteilijoilta.

Yliopiston teosvalinnat tekee ryhmä, johon kuuluu tiedemuseon, taidehistorian oppiaineen ja kulttuuritoimikunnan edustajia. Ryhmän kokoonpanoa ei ole määritelty tarkasti, vaan tilanteesta riippuen eri henkilöt tekevät valinnat.

Keski-Suomen museo

Keski-Suomen museon vanhemman keskisuomalaisen taiteen kokoelmat karttuvat yksityishenkilöiden lahjoituksilla ja testamenttilahjoituksina. Suomen Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahaston Betty ja Eemil Ilamon nimikkorahaston kautta kokoelmia kartutetaan vuosittain muutamilla teoksilla. Museo ei ota vastaan deponointeja. Taidekokoelmien kokoelmien kartuntaa kehitetään ja suunnitellaan osana Keski-Suomen museon kokoelmaohjelmaa, vuosittaista toimintasuunnitelmaan ja alueellista taiteen kokoelmapolitiikkaa.

Keuruun museo

Keuruun museon hallinnoima Keuruun kaupungin taidekokoelmaan ei ole osoitettuna erillistä taidehankintamäärärahaa. Kokoelma karttuu taiteilijoi-

Taiteilija Juhani Petäjäniemi ja Jyväskylän yliopiston museon museomestari Tapani Kahila Epätoivo-teoksen edessä vuonna 2006, kun yliopiston Agora-rakennukseen sijoitettiin kolme Petäjäniemen teosta. Kuva: Pirjo Vuorinen.

den, heidän perikuntiensa sekä yksityisten lahjoituksin. Kaupungin taidekokoelmaan teoksia karttuu Santun talon residenssitoiminnan myötä.

Saarijärven kaupunki

Saarijärven kaupungilla ja museolla ei ole erillistä taidehankintamäärärahaa. Taiteen tallennus ja hankinta julkisiin tiloihin on ratkaistu kahden taidesäätiön ja kaupungin yhteistyönä. Sopimuksen mukaan Saarijärven kaupunki vastaa pääsääntöisesti museon toimintakuluista sekä henkilöstömenoista. Mannilan Taidesäätiön tehtävänä on puolestaan taiteen tallentaminen ja hankkiminen. Myöhemmin myös toisen säätiön Beda, Katri ja Aune Heralan säätiön sääntömääräiseksi tehtäväksi on kirjattu paikallisen taiteen ja erityisesti nuorten saarijärveläisten taiteilijoiden tukeminen muun muassa taideostoin. Saarijärven Mannilan Taidesäätiön ja Beda, Katri ja Aune Heralan säätiön teoshankinnoista päättää säätiön hallitus kokouksessaan. Museonjohtaja ja amanuenssi tekevät säätiöille ehdotuksia taidehankinnoiksi, ja museo koordinoi säätiöiden ja kaupungin taidehankintoja yhteisesti sovitun hankintapolitiikanmukaisesti.

Kaupungin taidekokoelma karttuu pääasiassa lahjoituksin, mutta poikkeuksen muodostavat muutamat julkiset teokset. Saarijärven kaupunginvaltuuston 30.1.2017 hyväksymässä Saarijärven kaupungin kulttuuristrategiassa asetettiin tavoitteeksi periaatepäätöksen tekeminen sovelletun prosenttiperiaatteen käyttöönotosta kaupungin uudisrakentamisessa ja laajoissa korjaushankkeissa. Lisäksi näiden tavoitteiden mukaan alueita ja niihin liittyviä teoksia hoidetaan ympäristöosaston toimesta osana ympäristökokonaisuutta.

Sekä ulkotiloissa että sisällä olevat Saarijärven kaupungin ja säätiöiden omistamat julkiset teokset inventoidaan ja luetteloidaan Saarijärven museon toimesta museon hallinnoimaan kokoelmahallintajärjestelmään.

Saarijärveläisen Heralan säätiön teoskokonaisuutta Heralan taiteilijakodissa. Säätiön kokoelma käsittää lähes koko taiteilija Aune Heralan tuotannon. Kuva: Saarijärven museo, Kari Kotilainen.

Äänekosken taidemuseo

Äänekoskella on ollut vuodesta 2008 lähtien, Suolahden yhdistyttyä Äänekosken kaupunkiin, käytössään taidehankintarahasto, jonka peruspääoma syntyi 1980-luvulla Suolahden patsasrahastolta ylijääneestä rahasummasta. Rahastoa kartutettiin vuosittain Suolahden kaupunginvaltuuston talousarviossaan osoittamalla rahalla tai muutoin rahastoon sekä rahaston pääomalle kertyneillä koroilla ja lahjoitusvaroin. Äänekosken kaupunginhallitus hyväksyi ja vahvisti taidehankintarahaston säännöt 2008, joiden mukaan rahaston varoja käytetään Äänekosken kaupungin taidehankintoihin taidemuseon kokoelmapoliittisen ohjelman kartuntapolitiikan mukaisin perustein. Vuodesta 2016 lähtien rahaston varoilla hankittavasta taiteesta tekee päätöksen vapaa-aikalautakunta vapaa-aikajohtajan ja museonjohtajan esityksestä.

Toivo Parantaisen taidemuseosäätiön tallennustehtävästä päättää säätiön hallitus itsenäisesti. Säätiön vahvistettujen sääntöjen mukaan säätiöllä on oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja sekä kartuttaa omaisuuttaan muillakin tavoin, ei kuitenkaan harjoittamalla liiketoimintaa.

Äänekosken kaupungin omistamista julkisista veistoksista vastaa ja niitä hallinnoi kaupungin yhdyskuntatekniset palvelut. Kaupungilla ei ole erillistä taidetyöryhmää vaan pienimuotoisten teosten hankkimisesta päättävät kaupungin eri yksiköt tahoillaan.

Hankintapäätös, lahjoitussopimus, ja -ehdot

Taidehankintojen yhteydessä tehdään hankintapäätös, jossa teoksen hankinnan hyväksyy ja allekirjoittaa museon johtaja. Hankintapäätös on julkisen viranomaisen asiakirja, josta jokaisella on oikeus saada tietoa. Joten museolla on oltava valmius esittää hankintapäätöksissä oleva tieto sitä kysyvälle.

Lahjoitussopimuksessa hankittavan aineiston omistus-, hallinta- ja käyttöoikeus siirtyvät mahdollisissa luovutusehdoissa määritellyllä tavalla museolle. Sopimuksessa varmistetaan toisaalta aineiston säilyminen ja toisaalta mahdollisimman monipuolinen museaalisten periaatteiden mukainen käyttö osana kulttuuriperintöä.

Museo vastaa asiantuntemuksellaan aineiston hallinnoinnista, säilyttämisestä, hoidosta ja käytöstä. Sopimuksen allekirjoittavat vähintään kahtena kappaleena luovuttaja ja mahdollisuuksien mukaan myös tekijänoikeuksien haltija sekä museon edustaja. Luovuttaja saa aina yhden kappaleen sopimuksesta. Hankintapäätökset ja lahjoitussopimukset tallennetaan sähköisinä, tulostetut versiot laitetaan diaariomappiin.

Sijoituskokoelman teokset ovat museon sijoitustoiminnassa hyödynnettävissä ja käytettävissä. Teosten tärkein ominaisuus voi jopa olla niiden sijoitettavuus, joten niiden tulee olla luonteeltaan ja materiaaliltaan sopivia kaupungin yksiköiden erilaisiin tiloihin. Jyväskylän taidemuseon museomestari Jarkko Kaunismäki ja siviilipalvelusmies Atte Koskinen ripustavat Mika Heinosen teosta Vincent's still my chief (2014, mänty, siveltimet) Keski-Suomen pelastuslaitokselle syksyllä 2016. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Hannu-Pekka Auraneva

Kokoelmateosten inventoinnin tehtävänä on tallettaa tietoa teoksen materiaaleista, rakenteesta, valmistuksesta, sen historiaan kuuluvista käsittelyistä ja toimenpiteistä sekä teoksen kunnosta ja siinä tapahtuneista muutoksista. Jyväskylän taidemuseon tp amanuenssi Elisa Lindell ja siviilipalvelusmies Atte Koskinen inventoimassa Jyväskylän ammattikorkeakouluun sijoitettuja Jyväskylän kaupungin taidekokoelmien teoksia syksyllä 2017. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Matias Heikinheimo.

Äänekosken taidemuseolla on otettu käyttöön lahjoitussopimusten tallentaminen sähköisinä kaupungin informaationhallintajärjestelmään (Canon, Therefore, 2016).

Mikäli samaan hankintaerään sisältyy myös museon käyttökokoelmaan liitettävää aineistoa, sen luovuttamisesta voidaan sopia samalla sopimuksella. Tällaiset sopimukset tallennetaan kopioina käyttökokoelmakansioon. Luovutuksessa museo- ja käyttökokoelmien eron tulee olla luovuttajalle selvä, joten luovutusehtoihin kirjataan erikseen käyttökokoelmaa koskevat ehdot.

Sopimusten ehdoissa määritellään luovutetun teoksen museotoiminnan mukainen käyttötarkoitus ja käyttötapa. Taideteos on osa kulttuuriperintöä ja sitä käytetään museotoiminnan periaatteiden ja eettisten sääntöjen mukaisesti. Määritellessä museon oikeuksia ja vastuita teoksen käytöstä tulee ottaa

huomioon myös teoksen tekijälle kuuluvat tekijänoikeudet. Teoksen vastaanottaja on vastuussa teoksesta ja sen käytön seuraamuksista. Sopimusten ehdot sovitaan tapauskohtaisesti, mutta ne perustuvat määriteltyihin periaateisiin, joita käytetään museoaineistojen lahjoitusten, ostojen ja deponointien tai käyttökokoelmaan liitettävien aineistojen kohdalla. Lisäksi aineistojen tutkimuskäyttö voi edellyttää erillistä ehtojen määrittelyä luovutussopimuksissa. Teosten hallintaa, hoitoa, säilytystä tai käyttöä olennaisesti rajoittavia ehtoja tulee välttää, jos ne ovat ristiriidassa kulttuuriperinnön merkityksen ja luonteen tai museotoiminnan tarkoituksen ja resurssien kanssa.

Mediataide käyttää hyväkseen analogisia ja digitaalisia sähköisiä medioita. Perinteisen mediataiteen, kuten video- ja ääniteosten rinnalle, ovat tulleet tietokonepohjaiset verkkoteokset, cd-romit ja interaktiiviset installaatiot. Mediataiteen tekijänoikeudelliset kysymykset ovat usein monimutkaisia, johtuen esimerkiksi oikeudenhaltijoiden suuresta lukumäärästä, joten teoksen vastaanottaminen museon kokoelmaan sekä sen esittäminen tulee valmistella huolellisesti taiteilijan ja myyjän välillä. Peruslähtökohtana tulee olla, että taiteilija vastaa kaikista luvista ja maksuista liittyen teoksen valmistukseen (kuten musiikin tallentamisesta ja tekijä-ryhmän immateriaalisista oikeuksista) ja museo huolehtii luvista sekä maksuista koskien teoksen esittämistä ja uusien kopioiden valmistamista (näyttely, internet, painotuote, ja niin edelleen).

Diarviointi, nimeäminen ja numerointi

Museoarvokriteerit täyttävää ja käytettävissä oleviin resursseihin perustuvaa hankintapäätöstä tai lahjoitussopimusta ja sen kirjaamista seuraa teoksen vastaanotto eli siirtäminen museon tiloihin.

Teos siirretään turvallisella tavalla museon tiloihin, jossa teokselle tehdään alustava kuntokartoitus. Taidekokoelmiin liitettävä teos numeroidaan diarioinnin yhteydessä. Pääkirjaan kirjataan inventaarionumeron ja hankintatavan (osto, lahjoitus, deponointi) lisäksi teostiedot (tekijä, teoksen nimi, valmistusvuosi, tekniikka, teoksen hinta sekä hankintapäätöksen numero). Mikäli kerralla saatu aineisto on hyvin laaja esimerkiksi. luonnoskokoelma, eikä sitä voida tässä yhteydessä kokonaisuudessaan yksilöidä, diaarioon kirjataan aineiston yleisempi luonnehdinta ja määrä. Aineisto seulotaan, nimetään ja numeroidaan yksityiskohtaisesti osana luettelointiprosessia.

Teokset numeroidaan hankintaerälle annetulla päänumerolla ja siitä kaksoispisteellä erotetulla yksilöivällä alanumerolla.

Luettelointi ja digitointi

Luettelointi on museon perustehtävä, jonka avulla teos tehdään tunnistettavaksi ja se mahdollistaa teosten löydettävyyden ja saatavuuden. Luetteloinnilla tarkoitetaan museon taidekokoelmien teoksiin liittyvien tietojen tallentamista, mutta samalla se on myös keino säilyttää kulttuuriperintöä. Luetteloinnissa kirjataan kaikki teoksen tiedot tai viitteet näihin tietoihin yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaisesti. Luetteloinnin tuloksena teoksesta ja siihen liittyvistä suuremmista kokonaisuuksista syntyy systemaattista tietoa, joka on käytettävissä ja hyödynnettävissä eri tavoin. Luettelointi on kokoelmateoksen elinkaaren mittainen prosessi ja se perustuu useissa kokoelmahallinnan prosesseissa tuotettuun teosta koskevaan tietoon kuten dokumentointi, merkitysanalyysi ja arvoluokitus.

Digitoinnilla tarkoitetaan teoksen ja siihen liittyvän analogisen aineiston esimerkiksi teosta esittävien kuvien tai sitä koskevan metatiedon muuntamista sähköiseen muotoon. Metatiedolla (metadata, viitetieto) tarkoitetaan teokseen liittyvän tiedon kontekstia, sisältöä ja rakennetta sekä hallintaa ja käsittelyä koko elinkaaren ajan kuvaavaa tietoa. Tätä tietoa voidaan käyttää muun muassa aineiston hakuun, paikallistamiseen ja tunnistamiseen. Metatieto on siis esimerkiksi teoksen tai kokoelman kuvailutietoa, kontekstitietoa, merkityksiä välittävää tietoa ja hallinnollista tietoa. Ammatillisesti hoidetun taidekokoelman luettelointi ja digitointi perustuvat pitkän tähtäimen luettelointi- ja digitointisuunnitelmaan, jossa määritellään kokoelma- ja aineistotyyppikohtaiset luettelointi- ja digitointitavoitteet, työjärjestys ja vuosittaiset työmäärät.

Luettelointitiedon luonne ja lähteet

Luettelointi aloitetaan tutustumalla teokseen ja sen kontekstitietoihin. Teostiedot (nimi, taiteilija, tekniikka, koko, mahdollinen hintatieto sekä perustelut hankinnalle) löytyvät kokoelmadiaariosta, hankintapäätöksestä tai lahjoitussopimuksesta sekä niiden yhteyteen tallennetuista tiedoista. Mutta luetteloinnin lähteenä käytetään myös kirjallista tietoa gallerian tai muun näyttelypaikan näyttely- ja teoskohtaisista teksteistä sekä muista luetteloijan saatavilla tai tiedossa olevista painetuista ja painamattomista aineistoista. Lisäksi teoksesta voi olla olemassa aikaisempi valokuva tai videokuva, äänite, ripustusohjeet ja -piirrokset, taiteilijan luonnehdinta teoksesta ja näyttelystä. Kaikki nämä teosta koskevat luettelointitiedot kirjataan kokoelmahallintajärjestelmään.

Tutkimuksen ja dokumentoinnin kohteena on myös teoksen kokoelmahistoriallinen kertomus eli tieto teoksen vaiheista: lahjoittajista, teoksiin kohdistuvasta tutkimuksesta esimerkiksi. konservointitutkimus ja taidehistoriallinen tutkimus, näyttelyistä sekä muunlaisista esilläolokontakteista. Usein mitä vanhemmasta teoksesta on kyse, sitä rikkaampi kokoelmahistoriallinen kertomus siihen kytkeytyy. Luettelointitiedosta tehdään mahdollisimman luotettavaa kiinnittämällä huomiota lähdekritiikkiin ja käytettyjen lähteiden selkeään merkintään.

Tiedontuottaminen kokoelmahallinnan prosesseissa esimerkiksi teoksen dokumentointi ja arvoluokitus ovat teoslähtöisiä. Luettelointitiedon lähteenä toimii teos, fyysinen ja materiaalinen kappale, jota tarkastellaan, analysoidaan ja kuvaillaan. Teoksen tarkastelu on kuitenkin aina myös tulkinnallista, sillä luettelointitietoihin kirjataan teoksen kontekstiaineistoa tutkimalla saadut tiedot ja näiden pohjalta tehdyt tulkinnat. Tulkinnat ja lähteisiin perustuvat tiedot erotetaan mainitsemalla toisistaan. Luonteenomaista luetteloinnille on, että sen avulla tutkitaan ja dokumentoidaan taidekokoelmia kirjallisesti, valokuvin (taideteoskuvat, tunnistekuvat, konservointikuvat) sekä tarvittaessa myös videokuvaamalla ja äänittämällä, jolloin arvokas tietokokonaisuus itse teoksista laajenee.

Taideteosten tarkemmassa luokittelussa teokset ryhmitellään eri pääluokkiin ja niiden alla oleviin erikoisluokkiin materiaalista ja valmistustavasta riippuen, ne ajoitetaan sekä kuvaillaan muun muassa tekniikan, materiaalin, mittojen, aiheen ja tarvittaessa myös funktion perusteella. Taideteos myös asiasanoitetaan eli sille valitaan sanastoista sitä parhaiten kuvaavat asiasanat. Luetteloinnissa syntyviä tietoja tarkistetaan ja päivitetään myöhemmin tehtävien inventointien yhteydessä.

Museossa tehtävään perustutkimukseen sisältyy myös selvitys taideteoksen näyttelyhistoriasta ja teosta koskevasta kirjallisuudesta sekä taiteilijakohtaisten matrikkelitietojen ylläpitäminen. Taideteokseen liittyvää kirjallisuutta säilytetään museon kirjastossa. Teokseen liittyvää arkistomateriaalia kuten kirjeenvaihto, näyttelykutsut ja luonnokset (mikäli niitä ei oteta osaksi taidekokoelmaa) sekä teoksen hankintaan liittyvää aineistoa kuten kuitit, sopimukset ja muut asiakirjat hoidetaan ja säilytetään museon arkistossa.

Luettelointitiedot pyritään kirjaamaan käyttäjäystävälliseen ja kertovaan muotoon siten, että ne ovat kaikille mahdollisimman ymmärrettäviä ja selkeitä sekä käytettävissä mahdollisimman monissa kokoelmatiedon esittämisen medioissa. Luetteloitaessa tulee ottaa huomioon, että tiedot kirjoitetaan aina julkaisukelpoiseksi asiatekstiksi, joka ottaa huomioon myös henkilösuoja- ja tekijänoikeuskysymykset. Teosten omistamiseen tai säilyttämiseen saattaa liittyä yksityiskohtia, jotka rajataan vain oman museon käyttöön, esi-

Kokoelmatyöhön liittyy olennaisena osana kokoelman teoksiin ja taiteilijoihin liittyvän tiedon dokumentointi. Kuvaaja Olavi Lahtela dokumentoi taitelija Väinö Rusasen työskentelyä Saarijärven museossa vuonna 2006. Kuva: Saarijärven museo, Kari Kotilainen.

merkiksi taideteoksen lahjoittaja ei halua nimeään esille teoksen yhteyteen. Luettelointia tehtäessä tai sen periaatteita paikallisesti sovittaessa kannattaa tarkasti miettiä, mitkä tiedot ovat vain museohenkilökunnan tai kokoelman haltijaorganisaation edustajien käytössä ja millaisia tietoja annetaan julkisuuteen.

Tiedon julkisuutta koskevia rajauksia tehtäessä on syytä muistaa, että museokäytäntöjen lisäksi valtion ja kunnan viranomaiset ovat sidottuja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin

Tietojen täydentämistä, museon oman tiedonhankinnan lisäksi tulee kehittää myös yhteisöllisesti, muilta käyttäjiltä saadun palautteen pohjalta. Tietojen julkisuus mahdollistaa yhteisöllisen tiedontuottamisen, näin kommenttien ja palautteen avulla saadaan käyttöön laajempaa asiantuntemusta. Avointa tietoa käytettäessä kokoelmahallintajärjestelmässä asiakkaille ja käyttäjille näytettävä metatieto on julkista ja vapaasti hyödynnettävissä ilman tekijänoikeudellisia rajoituksia. Vastuu tiedon käytöstä ja sen seurauksista on käyttäjällä. Luonteeltaan tämän kaltaista tietoa (avoin data) voi kuka tahansa käyttää, muokata ja jakaa vapaasti ja korvauksetta. Vapaa käyttöoikeus ei

koske aineistoon liitettyjä kuvatiedostoja, jotka lisensioidaan pääsääntöisesti tiukemmin. Lähitulevaisuuden vaatimus tiedon avoimuudesta on huomioitava kokoelmia luetteloitaessa, koska museo myös itse vastaa siitä, että sillä on oikeus asettaa kirjaamansa metatieto vapaasti kaikkien käytettäväksi. Tällainen kokoelmatietokannoissa julkistettava tieto ei siis voi sisältää lainsäädännöstä tai kolmansien osapuolten kanssa tehdyistä sopimuksista johtuvia käyttörajoituksia.

Luettelointitavat

Museossa tehtävä luettelointityö on pääasiassa inventointi- ja perusluettelointia. Perusluettelointi edellyttää teoksen dokumentointia, jonka perusteella teostiedot kirjataan kokoelmahallintajärjestelmään tunnistetietojen tarkkuudella. Luetteloinnin ideana on saada tarkka ja ajantasainen käsitys olemassa olevan kokoelman laajuudesta ja sisällöstä. Kokoelmanhallintajärjestelmään kirjataan teosta koskevat vähimmäistiedot, joiden avulla teos on hallittavissa, tunnistettavissa ja erotettavissa muista teoksista, keskeiset kontekstitiedot sekä luettelointia syventävät ja tarkentavat muissa kokoelmahallinnan prosesseissa tuotetut tiedot kuten esimerkiksi konservointi ja tutkimus. Tiedot voivat olla luonteeltaan esimerkiksi hallinnollisia, kuvailevia, tutkimuksellisia tai tulkinnallisia ja liittyä yksilökohtaisen kontekstin ohella myös laajempaan kontekstiin. Luettelointitiedot eivät koskaan ole lopullisia ja valmiita, vaan tiedot täydentyvät ja kehittyvät ajan myötä objektiin liittyvän tiedon kumuloituessa, tutkimuksen myötä, kokoelmahallinnan eri prosesseissa, kokoelmahallintajärjestelmien muuttuessa, teosten elinkaarien eri vaiheissa sekä luetteloijien ja/tai tarkastelunäkökulmien vaihtuessa.

Asiasanat ja luokitukset

Asiasanoitus ja luokittelu palvelevat aineiston löydettävyyttä. Asiasanastot ovat kontrolloituja sanojen ja niitä ohjaavien ohjaustermien luetteloita, joiden avulla taideteoksen aiheeseen ja sisältöön liittyvä tieto saadaan yhdenmukaisena erilaisten hakutapojen ulottuville. Kokoelmia luetteloitaessa käytetään laajasti käytössä olevia ja yleisesti tunnettuja asiasanastoja kuten Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA) ja sen Vesa-verkkoversio, sekä Museoalan asiasanasto MASA. Tarvittaessa käytetään eri ammattialojen asiasanastoja, mikäli luetteloitavan kokoelman aihepiiri sellaista vaatii. Alakohtaisia sanastoja ovat esimerkiksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaisema KULA – Kulttuurien tutkimuksen asiasanasto tai Valokuvakirjallisuuden asiasanasto. Lisäksi

luetteloinnissa käytetään asiasanastojen rinnalle viime vuosina toimitettuja niihin perustuvia ontologioita, esimerkiksi Yleinen suomalainen ontologia (YSO), joka perustuu Yleiseen suomalaiseen asiasanastoon.

Luokitusjärjestelmät ovat systemaattisia käsitehierarkioita, joissa eri aihealueiden käsitteitä ja termejä on koottu hierarkkisiksi kokonaisuuksiksi. Ne toimivat asiasanastojen tapaan apuvälineinä taideteokseen liittyvän tiedon kuvailussa. Luetteloitaessa taideteoksen aihe- tai sisällönkuvailu tehdään vapaasti kirjoittamalla se tekstin muodossa. Kuvailussa keskitytään teoksen kannalta keskeisiin ominaisuuksiin ja piirteisiin. Ominaisuuksia tai tietoja, jotka on jo kirjattu muissa luetteloinnin kohdissa, ei tarvitse toistaa aiheenkuvailun kohdalla.

Kuvataiteen luokittelussa yleisimmin käytetty luokitusjärjestelmä on hollantilainen Iconclass. Kulttuurihistoriallisen materiaalin luokitusjärjestelmiä on useita, joista yleisimmin Suomessa on käytetty Outline of Cultural Materials -järjestelmää. Sekä Iconclass että Outline of Cultural Materials on suomennettu osittain.

Luettelointi- ja digitointiohje

Luetteloinnin sisältö ja muoto noudattavat Valtion taidemuseon julkaisemaa Taideteosten luettelointi- ja digitointiohjetta sekä valtakunnallista järjestelmäriippumatonta Museoiden luettelointiohjetta. Ohjeita päivitetään tarvittaessa yhteisesti Keski-Suomen ammatillisesti hoidettujen museoiden kanssa.

Metatietoihin liitettävien digitaalisten teoskuvien tulee olla selkeitä, informatiivisia ja myös visuaalisesti mahdollisimman tasokkaita. Teoskuvat

jaetaan kahteen alaryhmään: tunniste-kuviin ja taideteoskuviin. Inventoinnin yhteydessä otettava tunnistekuva on digitaalinen kuva, joka otetaan niistä teoksista, joista ei ole mahdollista saada hyvälaatuista ammattivalokuvaajan kuvaamaa taideteoskuvaa. Tunnistekuvasta tehdään pienikokoinen selauskappale kokoelmahallintajärjestelmään ja se tallennetaan jpg-muodossa. Tunnistekuvia ei käytetä sähköisissä tai painetuissa julkaisuissa. Taideteoskuva on analogisella tai digitaalisella tekniikalla valmistettu valokuva, jossa kuvauskohteena on museon kokoelmiin kuuluva ja luetteloitu taideteos. Sähköinen taideteoskuva on tiedostoltaan huomattavasti tunnistekuvaa suurempi ja sen tallennetaan tiff-muodossa.

Tekijänoikeus- eli copyright-tietojen merkitseminen on muodostunut tärkeäksi tiedoksi kuvaan liittyvien tekijänoikeudellisten ja taloudellisten oikeuksien vuoksi. Siksi tietojen merkitseminen tulee suorittaa huolella. Kuvatietokannassa tai kuvien metatiedoissa tulee olla tieto siitä, mitkä oikeudet museolla on kuvaan sekä kirjata ylös itse sopimus, josta kuvan käyttöoikeu-

det selviävät. Kuvankäyttösopimukset edellyttävät myös ns. krediittitietojen ilmaisemista kuvaa julkaistaessa: taiteilija, teos, vuosi, museo/omistaja, valokuvaajan nimi ja organisaatio. Taiteilijan ja valokuvaajan nimen ilmaisemista vaatii tekijänoikeuslaki ns. isyysoikeuden perusteella. Tekijänoikeuslain 16–16 e §:n säännökset määrittelevät arkistoille, kirjastoille ja museoille tiettyjä oikeuksia kokoelmiinsa kuuluvien teosten kuvaamiseen.

Tekijänoikeusasetuksessa määritellään tarkemmin ne laitokset, joilla on oikeus sellaiseen kuvankäyttöön, jota tekijänoikeuslain mainitut pykälät tarkoittavat. Lähtökohtana on, että kappaleen valmistaminen kokoelmaan kuuluvasta teoksesta on mahdollista kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelmien ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten. Tällaisen aineiston saattaminen yleisön saataviin on mahdollista laitoksen tiloissa yleisölle välittämiseen tarkoitetuilla laitteilla niin, että muun käytön edellyttämä kappaleen valmistaminen digitaalisesti sekä teoksen välittäminen edelleen on estetty. Laki ei siis anna oikeutta välittää kuvaa esimerkiksi internetin välityksellä ilman tekijänoikeuksien haltijoiden lupaa. Teoskuvien siirtäminen museosta toiseen tai museosta ulkopuoliselle tutkijalle on luvan ja yleensä korvauksenvaraista.

Kokoelmahallintajärjestelmä ja sen käyttö

Jyväskylän taidemuseon kokoelmahallintajärjestelmänä on vuodesta 1982 lähtien käytetty ruotsalaisen Redorom InfoSystems-ohjelmistoon perustuvaa polydoc-järjestelmää, joka on kuuden keskisuomalaisen museon (Jyväskylän taidemuseo, Keski-Suomen museo, Keuruun museo, Saarijärven museo, Suomen käsityömuseo ja Äänekosken museo) yhdessä käyttämä järjestelmä. Polydoc toimii museoiden sisäisenä kokoelmahallintajärjestelmänä ja sitä käytetään kokoelmateosten, lehtileikkeiden ja kirjaston aineistojen luettelointiin sekä kokoelmien hallinnointiin ja tiedonhakuun. Lisäksi järjestelmässä hallinnoidaan kokoelman kartuntaa ja luettelointia. Tavoitteena on ollut kehittää ja ylläpitää mahdollisimman hyvin koko kokoelmahallinnan tarpeita palvelevaa innovatiivista, turvallista, taloudellista ja joustavaa luetteloinnin työkalua.

Polydoc noudattaa museoalalla yleistynyttä museo-objektien tietorakennetta, jonka pohjana ovat sekä museoalan pitkä luettelointiperinne että Suomen museoliiton 1980-luvulla julkaisemat suositukset. Polydocin tietorakenne ei noudata suoraan mitään metadatastandardia. Polydoc tietokantajärjestelmää ei enää kehitetä, koska yhä useampi kokoelmahallinnan työkaluista tulee olemaan tulevaisuudessa alan yhteisiä. Yhteiskäyttöisyys ja yhteiset järjestelmät tai niiden osat edellyttävät tiedolta sekä teknistä että sisällöllistä

yhtenäistämistä, joten Keski-Suomen museot ovat päättäneet siirtyä uuteen kokoelmahallintajärjestelmään.

Jyväskylän yliopiston tiedemuseolla on käytössä yliopiston piirissä kehitetty Arte-kokoelmanhallintaohjelma.

Kokoelmien dokumentointi ja inventointi

Dokumentoinnin tehtävänä on tallettaa tietoa teoksen materiaaleista, rakenteesta, valmistuksesta, sen historiaan kuuluvista käsittelyistä ja toimenpiteistä sekä teoksen kunnosta ja siinä tapahtuneista muutoksista. Dokumentointi on teoksen havainnointia, tutkimista ja kerätyn tiedon muistiin merkitsemistä. Se on teoksen kunnon seurannan apuväline ja tärkeä osa kokoelmanhoitoa.

Kokoelmia ja teoksia dokumentoidaan museossa monin tavoin ja eri työvaiheiden aikana: teoksen hankintatilanteessa dokumentointi kirjataan luovutussopimukseen ja diaarioon, luetteloitaessa kaikki teosta ja sen konteksteja koskevat tiedot ja valokuvat kootaan kokoelmatietokantaan. Teoksen hoitoa dokumentoidaan kokoelma- ja kuntoinventoinnein sekä kuntokartoituksin, jotka liitetään mahdollisine valokuvineen kokoelmahallintajärjestelmään. Teokseen liittyvät käyttötiedot, esimerkiksi teossijoituksiin liittyvät sijaintitiedot ja niiden muutokset tallentuvat kokoelmahallintojärjestelmään sekä sijoitus-, näyttely- ja lainaussopimuksiin.

V KOKOELMIEN HOITO

Keskeinen osa kokoelmien hoitoa on teosten dokumentointi inventointeineen. Museolla on velvollisuus hoitaa ja säilyttää kokoelmiaan niin, että ne säilyvät hyväkuntoisina mahdollisimman kauan. Teoksen autenttisena säilyminen voidaan turvata kokoelmien asianmukaisella käsittelyllä, kuten ennaltaehkäisevällä konservoinnilla, riskien hallinnalla ja teosten kunnon seurannalla.

Museolla on velvollisuus hoitaa ja säilyttää kokoelmiaan niin, että ne säilyvät mahdollisimman hyväkuntoisina mahdollisimman pitkään. Kaikilla materiaaleilla on fyysinen elinkaari, mutta teoksen mahdollisimman autenttisena säilymistä voidaan turvata toteuttamalla kokoelmien hoito suunnitelmallisesti säilyttäen ja käsitellen kokoelmia asianmukaisesti. Kokoelmateoksia koskeva turvallisuus- ja pelastussuunnitelma on laadittu kokoelmien näkökulmasta tehdyn riskikartoituksen pohjalta ja se on osa taidemuseon sekä museopalveluiden yleistä palo- ja pelastussuunnitelmaa.

Kokoelmien kunnon arviointi ja dokumentointi sekä konservointisuunnitelmat

Teosten dokumentointi inventointeineen on keskeinen osa kokoelmien hoitoa. Dokumentoinnin avulla on mahdollista luoda kokoelmapoliittisten ohjelman mukainen, tietyin väliajoin, päivitettävä konservointiohjelma, jonka avulla voidaan suunnitelmallisesti hoitaa kokoelmaa ja hyödyntää sitä parhaalla mahdollisella tavalla. Kokoelmien kunnon arviointi ja dokumentointi tehdään pääasiassa teoksen kokoelmiin liittämisen, luetteloinnin sekä sijoitukseen tai näyttelyyn valitsemisen yhteydessä. Tällöin tehdään silmämääräinen arvio teoksen fyysisestä kunnosta käyttäen apuna kolmiportaista kuntoluokitusta. Kuntoluokitus ja arvioinnin aikana havaintojen tueksi otetut valokuvat lisätään tietokantaan.

Konservointi ja ennaltaehkäisevä konservointi

Ennaltaehkäisevä konservointi sisältää varotoimenpiteitä ja ehtoja, joilla taataan turvallinen säilytys, käsittely, kuljetus, näytteillepano ja vakaat olosuhteet, missä teoksen vaurioituminen on epätodennäköistä. Tällöin varsinaiset konservointitoimenpiteet vähenevät. Ennaltaehkäisevässä konservoinnissa pyritään minimoimaan teoksen vaurioituminen ja se kohdistuu erityisesti teosten ympäristöolosuhteisiin. Esimerkiksi teoksiin kohdistuvaa liiallista valaistusta säilytys- ja näyttelytiloissa pyritään vähentämään, samalla kun säädetään tilojen lämpö- ja kosteusolosuhteita siten, että ne vähiten rasittavat teosten materiaaleja. Ennaltaehkäisevään konservointiin kuuluu myös säilymistä edistävien suojamateriaalien käyttö sekä turvallinen käsittely ja kuljetus. Olennaista on, että koko museon henkilökunta tiedostaa kokoelmia uhkaavat riskit, ymmärtää museotyön yleiset periaatteet ja hallitsee kokoelmateosten kanssa toimittaessa käytettävät toimintatavat ja voi näin vaikuttaa ennaltaehkäisevän konservoinnin onnistumiseen

Konservoinniksi kutsutaan toimenpiteitä, joilla pyritään ”poistamaan” tai ”korjaamaan” materiaaleihin ja/tai rakenteisiin jo syntyneitä vaurioita. Toimenpiteet kohdistuvat suoraan teoksen materiaaleihin, joten konservointimenetelmän valinta perustuu kohteen huolelliseen tutkimiseen ja sen myötä tehtävään arvioon toimenpiteiden välttämättömyydestä teoksen säilymisen turvaamiseksi. Keski-Suomen alueen museoissa teoskonservointi tehdään ostopalveluna.

Konservoinniksi kutsutaan toimenpiteitä, joilla pyritään poistamaan tai korjaamaan materiaaleihin ja / tai rakenteisiin jo syntyneitä vaurioita. Jyväskylän taidemuseon tp amanuenssi Elisa Lindell ja paperikonservaattori Tuija Kantell kunnostavat teoksen kehyksiä Jyväskylän museopalveluiden säilytystiloissa syyskuussa 2017. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Hannu-Pekka Auraneva.

Säilytys

Säilyäkseen mahdollisimman kauan vaativat taideteokset erityiset olosuhteet niin säilytystilaltaan kuin säilytysmateriaaleiltaan. Tavoitteena on, että säilytystilan ilman suhteellinen kosteus ja lämpötila pidetään vakiona.

Ilmastoinnista huolehditaan keskitetysti ilmastointikonehuoneesta. Asetusarvot ovat 45 % ilman suhteellinen kosteus ja + 18 C asteen lämpötila. Huoneilman kosteuden vaihtelua sallitaan +- 5% (40-50 %) ja lämpötilan +/- 2 C asteen (+16-+20) asetusarvosta. Suhteellisen kosteuden asetusarvoja lasketaan muutama prosentti talvella ja muutokset toteutetaan hitaasti pitkällä aikavälillä. Säilytystiloissa sallitaan vuodenaikojen mukanaan tuomat hitaat ja vähäiset vaihtelut. Säilytystilaolosuhteita valvotaan säännöllisesti kohdekohtaisilla kosteus ja lämpötilamittareilla. Tarvittaessa tehdään olo-

suhteita korjaavia toimenpiteitä. Taideteossäilytystilassa huomioidaan myös valon määrä ja laatu.

Säilytystila tulisi, tilan käyttö huomioiden, siivota vähintään kerran vuodessa. Siivous tehdään museoammatillisen henkilökunnan ohjauksessa. Säilytystilojen toimivuuden ja turvallisuuden kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Taidemuseossa on tarkat määritykset siitä, kenellä on oikeus päästä taideteosten säilytystiloihin.

Teosten säilytyksessä otetaan huomioon niiden materiaali, tekniikka ja rekenne. Kehystetyt ja ripustuksella varustetut teokset sijoitetaan säilytystilassa liukuville verkkoseinille tai hyllyille siten, etteivät kehykset tai teokset vaurioidu. Kehystämättömät paperiteokset säilytetään vaakatasossa pölyltä ja suuremmilta kosteuden vaihteluilta suojassa. Ne voivat olla vetoarkistolaatikoissa, mutta myös neutraalista ja puskuroidusta pahvista valmistetuissa teoslaatikoissa. Teosten suojana ns. välipaperina käytetään hapotonta silkkipaperia, joka aika ajoin vaihdetaan hapottomuuden säilyttämiseksi. Veistokset säilytetään esimerkiksi liukuvaunuissa siten, että voidaan välttää niiden kaikkinaista siirtelyä. Teosten suojaamiseen pyritään käyttämään asian- ja ajanmukaisia säilytysmateriaaleja ja suojaustapoja. Säilytystilojen ja teosten pölyyntymistä ehkäistään ennen kaikkea säännöllisellä siivouksella.

Museoiden säilytystilat

Keski-Suomen alueen museot ovat pyrkineet resurssien mukaan parhaisiin mahdollisiin säilytystiloihin huomioiden olosuhdevaatimukset.

Jyväskylän taidemuseo

Jyväskylän taidemuseolla on säilytystilaa näyttelytilojen yhteydessä (117,5 m^2) sekä Jyväskylän museopalveluiden yhteisessä kokoelma- ja konservointikeskuksessa (160,5 m^2). Säilytystiloissa on kiskoripustuksella kattoon kiinnitettyjä liikuteltavia teräsrakenteisia verkkoseiniä, metallisia säilytyshyllyjä ja liukuvaunuhyllyjä.

Keski-Suomen museo

Keski-Suomen museon taidekokoelmat on sijoitettu Jyväskylän museopalveluiden yhteiseen kokoelmakeskukseen.

Jyväskylän yliopiston tiedemuseo

Jyväskylän yliopiston taidekokoelmat on pyritty sijoittamaan esille yliopiston rakennuksiin. Kokoelman sijoittamattomia teoksia säilytetään Jyväskylän yliopiston tiedemuseon kokoelmakeskuksessa. Säilytystiloissa on liikuteltavia teräsrakenteisia verkkoseiniä, metallisia kiinteitä hyllyjä, liukuvaunuhyllyjä sekä vetolaatikostoja. Tiloissa on koneellinen ilmastointi, ja lämpötila- ja kosteusarvoja valvotaan.

Keuruun museo

Keuruun museo sijaitsee vuonna 1999 remontoidussa entisessä pappilan navetassa. Tiloihin on rakennettu näyttelytilan lisäksi museaaliset vaatimukset täyttävä säilytystila (122m2). Tilassa on kiskoripustuksella kiinnitettyjä liikuteltavia teräsrakenteisia verkkoseiniä ja metallisia säilytyshyllyjä sekä vetolaatikostoja grafiikalle. Tilassa on koneellinen ilmastointi, jonka lämpötila- ja kosteusarvoja valvotaan erillisin mittauksin.

Saarijärven museo

Saarijärven museon nykyisessä päärakennuksessa on säilytystila (30 m2) Saarijärven kaupungin ja säätiöiden kokoelmille. Museotalon vuoden 2018 laajennuksessa rakennetaan uutta taidevarastotilaa (40 m2) sekä uusi tila taiteen perusnäyttelylle. Säilytystiloissa on kiskoripustuksella kiinnitettyjä liikuteltavia teräsrakenteisia verkkoseiniä ja metallisia säilytyshyllyjä sekä vetolaatikostoja grafiikalle. Säilytystilassa on koneellinen ilmastointi ja sen kosteusarvoja seurataan automaattisesti. Kaupungintalossa on toinen, metallisin hyllyin varustettu, säilytystila (17,5 m2), jossa on patterilämmitys. Tilassa ei ole kosteutusta eikä automaattista kosteusarvojen mittausta, joten säilytystilan kosteutta valvotaan erillisin mittauksin.

Äänekosken taidemuseo

Äänekosken taidemuseon teosten säilytystila sijaitsee pääosin kaupungintalon väestösuojassa. Pieni osa teoksista on varastoituna myös taidemuseon kellarikerroksen lukitussa varastohuoneessa sekä näyttelykerroksen ns. punaisessa huoneessa. Taidemuseon käytössä olevat näyttely- ja säilytystilat eivät vastaa ilman suhteellisen kosteuden osalta museostandardien mukaisia

Kattavat kokoelmat mahdollistavat eri teemaisten erikoisnäyttelyiden valmistamisen. Beda, Katri ja Aune Heralan säätiön, Saarijärven Mannilan Taidesäätiön ja Saarijärven kaupungin teoksista koottua Yhteiset kuvat -näyttelyä Saarijärven museossa vuonna 2006. Kuva: Saarijärven museo, Olavi Lahtela.

olosuhteita, vaan tiloissa sallitaan vuodenaikojen mukanaan tuomat hitaat ja vähäiset vaihtelut. Tilojen lämpötilaa pyritään kuitenkin pitämään vakiona, +20 astetta, johon sallitaan +/- 2 asteen vaihtelua. Teosturvallisuuden lisääminen sekä palo- ja pelastussuunnitelman laatiminen on yksi taidemuseon lähitulevaisuuden tärkeimmistä tehtävistä.

Digitaalinen pitkäaikaissäilytys

Digitaalista pitkäaikaissäilytysjärjestelmää ja -käytäntöjä tarvitaan ensisijaisesti teoksille, jotka ovat olemassa ainoastaan sähköisessä muodossa. Käytännössä tämä tarkoittaa mediateoksia. Digitaalista pitkäaikaissäilytystä tarvitaan kuitenkin myös ei-digitaalisen aineiston digitaalisia kopioita varten. Näitä ovat esimerkiksi. sähköiset teoskuvat sekä valokuva-, filmi- ja video-

sekä kirjallisen aineiston digitaaliset kopiot. Näiden lisäksi digitaalista pitkäaikaissäilytystä edellyttää kokoelmatietokantaan kerätty metatieto kokonaisuudessaan.

Digitaalista pitkäaikaissäilytystä edellyttävät tiedostot nimetään arkistointiohjeen mukaan. Sähköisten valokuvien tallennusmuotoina ovat tunnistekuvissa jpg ja arkistokuvissa tif.

Turvallisuus

Teosten turvallisuuden takeena ovat riskikartoitus, riskienhallinta sekä turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat. Riskikartoitus tarkoittaa taideteoksia tai kokoelmia tai niihin liittyvää uhkaavien riskien tarkempaa määrittämistä ja riskien hallinnan suunnittelua. Riskit tunnistamalla ja niihin varautumalla pyritään ehkäisemään ennalta normaaliolojen onnettomuudet sekä häiriö- ja kriisitilanteiden muodostuminen. Riskejä hallitaan ennakoimalla ja välttämällä mahdollisia vaaratilanteita, tarkastamalla tehty riskikartoitus säännöllisesti kokoelmapolitiikan päivittämisen yhteydessä ja ottamalla siinä huomioon mahdolliset jo tapahtuneet vahingot ja läheltä piti -tilanteet. Erityisesti ihmisten toiminnan aiheuttaman riskin minimoimiseksi varmistetaan, että kokoelmien parissa toimivat käsittelevät teoksia asianmukaisesti.

Museoissa hoidettavien taidekokoelmia koskevia uhkia on tarkasteltu kokoelmittain, riskien todennäköisyys ja vaikutus huomioon ottaen. Kartoituksen perusteella on kokoelmia pääasiassa uhkaavat riskit määritelty joko kohtalaisiksi, vähäisiksi tai vähämerkityksiseksi. Kohtalaista riskiä aiheuttavat ihmisen toiminta, vesi, tuli, varkaus ja ilkivalta. Vähäisempää riskiä kokoelmille syntyy fysikaalisten voimien, tuholaisten sekä säilytys- ja näyttelytilojen olosuhteiden taholta. Muista kokoelmia uhkaavista tekijöistä tulvat, maanjäristykset, sota, terrorismi ja kemialliset vuodot sekä (ydin)laskeumat on arvioitu hyvin epätodennäköisiksi. Tällaisessa poikkeustilassa paikalliset ja valtakunnalliset pelastusviranomaiset ottavat toiminnassa vetovastuun ja museon henkilökunta ohjeistaa heitä teosten käsittelyssä kokoelmien turvallisuus ja pelastussuunnitelmassa määriteltyjen toimintatapojen mukaisesti. Kokoelmien turvallisuus- ja pelastussuunnitelma sisältyy taidekokoelmien säilytystilojen turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaan. Suunnitelmalla varmistetaan kokoelmien fyysinen turvallisuus ja tietoturvallisuus erilaisten uhkien varalta säilytys-, käsittely- ja näyttelytiloissa sekä siirrettäessä kokoelmia paikasta toiseen. Lisäksi suunnitelman avulla parannetaan valmiutta ryhtyä kriisitilanteissa kokoelmiin kohdistettaviin suojaus- ja pelastustoimenpiteisiin. Suunnitelmaan on kirjattu turvallisuuteen ja pelastamiseen liittyvät vastuuhenkilöt ja resurssit.

Kokoelmien vakuuttaminen

Lainattaessa taidekokoelmien teoksia muualle, lainan vastaanottaja vakuuttaa teokset kuljetuksien, säilytyksen ja näytteillä olon ajaksi museon määrittelemien vakuutusarvojen mukaisesti. Yksittäisten teosten vakuutusarvot määritellään niihin museohistorian aikana sitoutuneen työn arvon, teoksen museoarvon sekä teoksiin kohdistuvien riskien perusteella. Mikäli teoksille määritellään vakuutusarvo (esimerkiksi lainauksen yhteydessä), arvo ja päivämäärä kirjataan kokoelmahallintajärjestelmään.

VI KOKOELMIEN SAAVUTETTAVUUS JA KÄYTTÖ

Museon eettinen velvollisuus on asettaa kokoelmansa ja niihin liittyvät tiedot omien resurssiensa mukaisesti saataville sekä edistää kulttuuriperinnön käyttöä ja hyödyntämistä yhteiskunnassa. Mutta miten ja mihin kokoelmia voidaan käyttää, kuka niiden käytöstä päättää, miten käyttö on ohjeistettu ja hinnoiteltu sekä millaisia ovat käyttöön liittyvät museon ja käyttäjän vastuut ja velvollisuudet sekä käyttöön liittyvät rajoitukset.

Museolla on erityinen eettinen velvoite asettaa kokoelmansa ja niihin liittyvät tiedot omien resurssiensa mukaisesti mahdollisimman kattavasti saataville ja edistää kulttuuriperinnön käyttöä ja hyödyntämistä yhteiskunnassa. Alueen ammatillisesti hoidettujen museoiden taidekokoelmista tiedotetaan museon verkkosivuilla, joilla myös julkaistaan teoskuvia mahdollisuuksien mukaan. Verkkosivuilla on otettu huomioon teoksen turvallisuuteen liittyvät seikat, esimerkiksi tietoja teoksen säilytyspaikasta ei julkaista. Kokoelmien luettelointi- ja digitointiaste nousee digitointihankkeiden myötä jatkuvasti ja suunnitelmallisesti. Kokoelmiin liittyviä sähköisiä palveluita parannetaan ja kehitetään.

Kokoelman teoksiin voi tutustua paitsi museon näyttelyissä, myös teossijoitusten myötä julkisissa tiloissa. Säilytystiloissa oleviin kokoelmiin asiak-

kaat voivat tutustua sopimuksesta paikan päällä, elleivät kokoelmat ole tutkimusluvanvaraisia tai muista syistä suljettuja. Tarvittaessa joitakin aineistoja voidaan myös toimittaa asiakkaan tutkittaviksi esimerkiksi muiden museoiden, arkistojen tai kirjastojen tiloihin.

Kokoelmien käyttäjät

Museon kokoelmapalveluiden kehittäminen edellyttää kokoelmien käyttäjä- ja asiakasryhmien tuntemusta. Museot palvelevat kaikkia kansalaisia ja koko yhteiskuntaa, mutta kokoelmiin kohdistuu varsin erilaisia käyttötarpeita, ja kokoelmapalveluita suunnataan erilaisille ryhmille. Käyttäjäryhmiä ja heidän erityistarpeitaan voidaan selvittää aika ajoin toteutettavien käyttäjä- ja asiakaskyselyiden avulla ja museon henkilökunnan asiakaspalvelukokemukseen pohjautuen. Kokoelmien käyttöön saa henkilökohtaista palvelua puhelimitse, kirjeitse, sähköpostitse tai erillisestä sopimuksesta paikan päällä. Asiantunti-ja palvelut ovat maksuttomia. Henkilökohtaisiin kontakteihin perustuva palvelu on tärkeä osa museoiden kokoelmatyötä.

Keski-Suomen alueen museot käyttävät hallinnoimiaan ja omistamiaan taidekokoelmia ennen kaikkea näyttely- ja tutkimustoiminnassaan. Museot järjestävät säännöllisin väliajoin näyttelyitä, jotka pohjautuvat omiin museokokoelmiin. Pääosa museoiden omista kokoelmien käytöstä ja tiedonhausta tapahtuu museoissa käytettävän tietokantaohjelman kautta. Henkilökuntaa koulutetaan tarvittaessa kokoelmatietojärjestelmän monipuoliseen käyttöön ja erityisesti hakujen tekemiseen.

Museoiden ja laajemmin muistiorganisaatioiden tallennustyönjaon peruste on päällekkäisen tallennuksen vähentäminen ja kokoelmien saavutettavuuden ja liikkuvuuden edistäminen. Keski-Suomen alueen museot lainaavat kokoelmien teoksia, toimittavat kuvakopioita sekä antavat asiakirja- ja kirjastoaineistoja käyttöön muille museoille ja muistiorganisaatioille. Organisaatioiden välillä voidaan tarvittaessa tehdä myös teosten deponointeja tai pysyviä siirtoja. Kokoelmateoksia sijoitetaan myös julkisiin tiloihin ja kaupungin yksiköihin.

Sidosryhmät ja toiminnan rahoittajat

Museot ovat osa kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aika organisaatiota tai toimivat näiden yksiköiden kanssa yhteistyössä.

Museoiden keskeisiä käyttäjäryhmiä ovat sidosryhmät. Sidosryhmä on museon toimialaan kuuluva yhteisö, jonka kanssa museo on erityisesti teke-

misissä ja johon se vaikuttaa. Alueen museoiden sidosryhmien intresseissä ovat keskisuomalaisen kulttuurin ja taiteen tallennus, säilyttäminen, tutkimus ja esittäminen. Sidosryhmät hyötyvät museoiden toiminnasta käyttäessään niiden kokoelmia ja kokoelmapalveluita suoraan tai välillisesti.

Jyväskylän taidemuseo työskentelee tiiviisti kaupungin kulttuuripalveluiden kanssa yhteistyössä. Yhtenä näkyvänä yhteistyömuotona on kulttuuriluotsitoiminta, jonka avulla kulttuuripalveluita on jalkautettu kaupunkilaisten pariin jo yli 10 vuotta. Jyväskylän taiteilijaseuran kanssa yhteistyömuotoina ovat olleet asiantuntijatoiminta ja erityisesti taidenäyttelyt, joita taiteilijaseura on pitänyt vuorovuosin Jyväskylän taidemuseossa ja Keski-Suomen museossa.

Saarijärven museon sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita ovat ennen kaikkea Saarijärven Mannilan Taidesäätiö ja Beda, Katri ja Aune Heralan säätiö sekä Saarijärven kaupungin sivistyspalvelut, Tapperien Taideseura ry, Saarijärven taiteilijaseura Siena ry, Saarijärven taiteen ystävät Talangi ry, Saarijärvi-seura ry ja Saarijärven museon ystävät ry.

Äänekosken taidemuseo on toiminut tiiviissä yhteistyössä ennen kaikkea Toivo Parantaisen taidemuseosäätiön ja Äänekosken kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikaorganisaation mutta myös Koskelan Setlementti ry:n, Äänekosken Taiteilijaseura ry:n, Kömin Kilta ry:n sekä Vanhan Äänekosken kotiseutuyhdistys ry:n kanssa. Museolla on myös aktiivisia, ”epävirallisia” ystäviä, jotka tulevat tarvittaessa apuun muun muassa näyttelyitä suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Koululaiset, opiskelijat, opettajat, tutkijat

Keski-Suomen alueen museoiden taidekokoelmia sekä siihen liittyvää arkistoaineistoa käytetään eri tavoin opetuksessa ja tutkimuksessa. Opetus- ja tutkimuskäytön edistämiseksi kokoelmien hyvä saavutettavuus ja hyvät kontekstitiedot ovat erityisen tärkeitä. Museot ovat tehneet yhteistyötä erityisesti Jyväskylän yliopiston Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksen (Taiku) kanssa.

Taidekokoelmien käyttötavat

Museokokoelmista ja kokoelmatiedosta koostuva kulttuuriperintö on tarkoitettu kaikkien siitä kiinnostuneiden käytettäväksi ja hyödynnettäväksi. Teoksiin ja kokoelmiin kohdistuu monenlaista käyttöä ja käyttötarpeita. Olennaista on sopia, miten ja mihin kokoelmia voidaan käyttää, kuka niiden käytöstä

päättää, miten käyttö on ohjeistettu ja hinnoiteltu sekä millaisia ovat käyttöön liittyvät museon ja käyttäjän vastuut ja velvollisuudet sekä käyttöön liittyvät rajoitukset.

Taidenäyttelyt

Museoiden taidenäyttelyiden tavoitteena on kertoa alueen kulttuurista kokoelmiin kuuluvien teosten ja niihin liittyvän tiedon avulla. Kokoelmanäyttelyissä teoksia esitellään niihin liittyvän tiedon, merkityksien ja tarinoiden avulla. Näyttelyssä voi olla esillä teosten lisäksi kirjoja ja painatteita, aitoa tai kopioitua asiakirja-aineistoa sekä kuva- ja videokopioita. Erilaiset alkuperäisaineistot ja -materiaalit asettavat näyttelyolosuhteille erilaisia vaatimuksia. Kokoelmien tulee olla esillä näyttelyn tavoitteita ja museon käyttäjiä palvellen, mutta myös turvallisesti sekä kokoelmien että näyttelykävijöiden näkökulmasta. Näyttelykäytön teoksille aiheuttamaa riskiä on museoissa ennakoitu ottamalla muun muassa näyttelytilat huomioon riskikartoitusta tehtäessä sekä tarkastelemalla asiaa turvallisuus- ja pelastussuunnitelman ja siihen liittyvän ohjeistuksen näkökulmasta. Näyttelyiden suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa teosten valinnat, käsittely ja siirrot tehdään henkilökunnan yhteistyönä. Aikatauluissa huomioidaan, että näyttelyyn tulevien kokoelmateosten tulee olla luetteloituja, kuvattuja ja kuntotarkastettuja. Taideteosten kontekstitietojen, kuten tekijän nimi, teoksen nimi yms. kertomista näyttelyissä edellytetään. Museoiden ulkopuolisessa näyttelykäytössä edellytetään, että kontekstitietojen lisäksi teoksen yhteydessä mainitaan museo, kokoelman nimi ja kokoelman omistaja.

Sijoitustoiminta

Sijoitustoiminta parantaa taidekokoelmien saavutettavuutta. Julkisiin tiloihin sijoitetut taideteokset tuovat taiteen osaksi kuntalaisten arkipäivää. Ne antavat elämyksiä kunnan asukkaille sekä luovat samalla miellyttävän toimintaympäristön kunnan työntekijöille. Sijoittamalla taideteoksia saadaan kuntalaisten verorahoilla hankkimaa taidetta mahdollisimman monen asukkaan nähtäväksi ja helposti saavutettavaksi.

Toiminnan periaatteiden mukaan ensisijaisia sijoituskohteita ovat julkiset tilat tai tilat, joiden julkisuusaste on korkea. Tärkeitä sijoituskohteita ovat uudet rakennukset, remontoidut tilat tai sellaiset virastot, joissa ei ennestään ole taideteoksia. Erittäin perustelluista syistä museo voi tehdä sijoituksia

myös muihin kohteisiin kuin kaupungin yksiköihin ja alueella sijaitseviin valtion virastoihin.

Kaikki keskisuomalaiset ammatillisesti hoidetut museot sijoittavat (eli tallettavat) kokoelmateoksiaan kaupungin virastoihin ja laitoksiin sekä niihin valtion yksiköihin, jotka sijaitsevat kunnan alueella Sijoitukset eroavat deponoinneista siten, että sijoitettujen teosten hallinta säilyy täysin taidekokoelman hallinnoijalla. Kaupungin virasto tai laitos voi tehdä aloitteen teosten sijoittamisesta. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon sijoituspaikan edustajien näkökulma taidetta sijoitettaessa.

Sijoitustoimintaan liittyy kuitenkin paljon rajoitteita. Sijoitustoiminnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota teosten turvallisuuteen ja säilyvyyden takaamiseen, elinkaariajatus huomioiden, siksi teoksia sijoitetaan lähinnä toimipisteiden hallinto- ja yleisötiloihin sekä muihin valvottuihin tiloihin. Sijoituksesta päätettäessä otetaan huomioon teoksen rakenteen ja materiaalin aiheuttamat rajoitukset ja niiden vaatimat mahdolliset erityisjärjestelyt, sijoituspaikkana olevan tilan olosuhteet ja käyttö sekä sijoitustoiminnan käytännön sujuminen. Nykytaiteen esillepanoa muualle kuin museotilaan rajoittavat teoksissa käytetyt materiaalit samoin kuin niiden koko ja aihepiirit. Sijoituskohteiden arkkitehtuuri ja tilankäyttö asettavat myös rajoituksia taideteosten sijoitteluun. Suurin osa kokoelmiin hankittavista taideteoksista soveltuu julkiseen tilaan sijoitettavaksi.

Sijoituksista tehdään kirjallinen sopimus museon ja teossijoituksen vastaanottajan välillä. Jokaisessa sijoituskohteessa on yhteyshenkilö, joka on velvollinen ilmoittamaan museolle teosten mahdollisista vaurioista tai siirtotoiveista sekä kohteessa tapahtuvista muutoista ja remonteista. Museo tai sen valtuuttama taho huolehtii teosten siirroista, suojaamisesta ja välivarastoinnista. Kaikissa sijoitusteoksissa on teoksen tiedot ja museon yhteystiedot. Mahdollisuuksien mukaan teokset varustetaan myös nimikylteillä.

Museo lähettää virastoille ja laitoksille säännöllisin väliajoin inventointilistat teosten paikkatietojen tarkistusta varten. Samalla pyydetään virastoja ilmoittamaan mahdolliset vauriot teoksissa sekä päivittämään yhteyshenkilötietonsa. Saadut tiedot päivitetään kokoelmahallintajärjestelmään. Tarkistuslistoja voidaan lähettää tarvittaessa useamminkin.

Virastojen ja laitosten muuttaessa tai tiloja remontoitaessa, tulee yksikön yhteyshenkilön ilmoittaa asiasta kokoelma-amanuenssille teosten siirtoa varten. Jyväskylän taidemuseo tekee myös inventointikäyntejä, joiden yhteydessä voidaan arvioida teosten kuntoa. Sijoituksen tietoja ja sopimustietoja ylläpidetään kokoelmahallintajärjestelmässä.

Julkiset taideteokset

Julkinen taide on merkittävä taiteen hankintatapa. Se vaatii kunnan ja yhteisöjen suuria panostuksia taiteeseen ja se on varmuudella jatkuvasti myös karttuva taiteenlaji. Julkiset veistokset ovat usein merkittäviä taiteellisilta arvoiltaan ja ne ovat myös tärkeitä taidekasvatuksen näkökulmasta.
Julkisten taideteosten hankinta-, omistus-, huolto-, luettelointitapa vaihtelee maakunnan eri kunnissa. Olisi kuitenkin hyvä päästä yhteisiin käytäntöihin koko maakunnan osalta.

Jyväskylän kaupungin omistamista julkisista veistoksista vastaa ja niitä hallinnoi yhdyskuntatekniikan vastuualue sekä tilapalvelu. Jyväskylän kaupungin eri toimijoista koostuvaan taidetyöryhmä kuuluu jäseniä Jyväskylän kaupungin taidemuseosta, tilapalvelusta ja kaupunkirakennepalveluista. Lisäksi työryhmässä on asiantuntijajäsenet Jyväskylän taiteilijaseurasta ja Taiteen edistämiskeskuksen Keski-Suomen aluetoimipisteestä. Työryhmän tehtävänä on päättää pienimuotoisten teosten hankkimisesta, jotka on mahdollista rahoittaa muun rakentamisen yhteydessä.

Äänekosken kaupungin omistamista julkisista veistoksista vastaa ja niitä hallinnoi kaupungin yhdyskuntatekniset palvelut. Kaupungilla ei ole erillistä taidetyöryhmää vaan pienimuotoisten teosten hankkimisesta päättävät kaupungin eri yksiköt tahoillaan.

Tuotteistaminen ja kaupallinen käyttö

Kokoelmateoksen tuotteistamisessa lähtökohtana on aina myyntituote. Kaikki teokset eivät sovellu kaikkiin tuotteisiin ja valintoja täytyy tehdä museokaupan tuotevalikoimaa ajatellen.

Museokaupan myyntiartikkeleiden olisi hyvä kytkeytyä museon toiminta-alueeseen ja toiminta-ajatukseen. Museon on pyrittävä kehittämään museokauppaansa houkuttelevaksi ja monipuoliseksi erikoiskaupaksi, jossa myydään tuotteita, joita ei muualta saa.

Taideteoksen tie kokoelman sijoituspaikasta museokauppaan on pitkä. Tuotetta varten teoksesta on otettava korkealaatuinen teoskuva, joten teos haetaan erilliseen studioon kuvattavaksi sijoituspaikastaan. Usein teoksen kuvaaminen vaatii paitsi valokuvaajan myös museoammattilaisen erityisosaamista. Esimerkiksi lasin alle kehystetty grafiikan vedos on irrotettava kehyksestään kuvaamista varten. Veistosten kuvaamisessa on huomioitava kuvattavan kohteen tausta, rajaukset ja valaistus.

Myös taiteilijan tulee saada korvausta, mikäli hänen teostaan käytetään kaupallisiin tarkoituksiin. Suomessa taiteilijoiden tekijänoikeuksia valvoo

Kuvasto (http://kuvasto.fi/). Tekijänoikeusyhdistys pitää huolen, että taiteilija on tietoinen teoksensa käytöstä. Myös taideteoksen valokuvaa käytettäessä tulee hankkia lupa kuvan käyttöön. Museokaupan teettämien tuotteiden osalta korvaus on pääpiirteissään 15% arvonlisäverottomastamyyntihinnasta.

Museopedagoginen käyttö

Keski-Suomen alueen museoissa museokasvatusta kuten muutakin museotyötä kehitetään asiakasnäkökulmasta. Museoissa avointa oppimisympäristöä ovat näyttelyiden lisäksi myös kokoelmat, arkistot ja museoissa tehtävä työ. Kokoelmanäyttelyiden yhteyteen tuotetaan monipuolista oheis- ja opetustarjontaa koko näyttelyn ajan.

Tutkimuskäyttö

Tutkimustoiminta on museoiden perustyötä. Tutkimuksen painopisteenä on keskisuomalainen ja Keski-Suomeen liittyvä kuvataide. Museo on tiedon tuottaja, välittäjä ja popularisoija, joten tutkimustieto välittyy yleisölle pääasiassa näyttelyiden, kirjojen, verkkojulkaisujen, luentojen sekä opastusten ja yleisötyön kautta.

Museossa tutkimuksen yhteistyötavoitteena on rakentaa projektikohtaisia verkostoja tieteellistä tutkimusta tekevien yliopistojen ja korkeakoulujen, museoiden, yksittäisten tutkijoiden sekä muiden alan hankkeiden kanssa. Yhteistyötä on tehty erityisesti Jyväskylän yliopiston musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksen kanssa.

Verkkokäyttö

Kokoelmateosten verkkokäyttöä rajoittavat taiteilijoiden tekijänoikeudet. Lähtökohtana on, että kappaleen valmistaminen kokoelmaan kuuluvasta teoksesta on mahdollista kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelmien ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten. Tällaisen aineiston saattaminen yleisön saataviin on mahdollista laitoksen tiloissa yleisölle välittämiseen tarkoitetuilla laitteilla niin, että muun käytön edellyttämä kappaleen valmistaminen digitaalisesti sekä teoksen välittäminen edelleen on estetty. Laki ei siis anna oikeutta välittää kuvaa esimerkiksi internetin välityksellä ilman tekijänoikeuksien haltijoiden lupaa.

Alueen museoiden sidosryhmät ovat kiinnostuneita keskisuomalaisen kulttuurin ja taiteen tallennuksesta, säilyttämisestä, tutkimuksesta ja esittämisestä. Kulttuuriluotsien löytöjä -näyttelyyn Jyväskylän taidemuseon Holvin alagalleriassa 16.2.–22.4. 2012 kulttuuriluotsit valitsivat teokset Jyväskylän kaupungin taidekokoelmien 2000-luvun hankinnoista. Kuvassa näyttelyä ovat suunnittelemassa kulttuuriluotsit Sirkku Suvikorpi, Hanne Laitinen ja Pilvi Tuomainen. Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Veikko Pevgonen.

Näyttelyssä olevan museon kokoelmateoksen saa kuvata näyttelyä tai myyntiä koskevaan tiedotukseen tai näyttelyluetteloon. Tämä tekijänoikeuden poikkeus ei kuitenkaan ulotu digitaaliseen sisältöön. Taideteoksesta otetun kuvan sisällyttäminen verkossa julkaistuun näyttelyluetteloon edellyttää tekijän lupaa.

Keski-Suomen alueen museoista Yliopiston tiedemuseo ja Jyväskylän taidemuseo ovat tehneet Museoliiton kanssa Taidekokoelmat verkkoon -sopimuksen.

Kokoelmapalvelut

Keski-Suomen alueen museoiden tavoitteena on yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa kehittää sähköisiä kokoelmapalveluita. Uusien palveluiden kehittäminen perustuu museossa saatuun palvelukokemukseen sekä museoiden väliseen yhteistyöhön.

Kuvapalvelu perustuu museon omiin valokuva-, filmi- ja videokokoelmiin. Kuvatilauksia tehdään kokoelma-amanuenssilta puhelimitse tai sähköpostitse. Valokuvakokoelmasta voi mahdollisten käyttörajoitusten puitteissa tilata kopioita kertakäyttöoikeudella ja -korvauksella. Luetteloimattomiin ja digitoimattomiin kuviin voi tutustua sopimuksesta paikan päällä museossa ja myös niiden kopioita voi tilata käyttöönsä. Käyttäjä maksaa käyttötarkoituksen mukaan määritellyn korvauksen museolle kuvan käyttöoikeudesta ja digitaalisen tai paperikopion valmistamisesta. Museon tekemä kuvatoimitustyö tai laajemmat kuviin liittyvät selvitykset hinnoitellaan erikseen. Filmien ja videoiden digitaalisia kopioita lainataan käyttäjille korvausta vastaan. Jos filmi tai video on digitoimaton, käyttäjä maksaa digitointityön. Aineiston insertti käytöstä, jossa filmi- tai videoinsertti liitetään uuteen yhteyteen. Museo perii aikaperusteisen käyttömaksun. Etukäteen sopimalla valokuvakokoelman digitoituja filmejä ja videoita voi katsella museossa maksutta.

Museon kokoelmiin tai laajemmin teoksiin liittyviin tietopalvelukysymyksiin vastataan kasvotusten, puhelimitse, kirjeitse ja sähköpostitse. Laajemmat tietopalveluselvitykset sekä aineistojen kopiointi ovat maksullisia.

Keski-Suomen alueen museot haluavat edistää kokoelmiensa käyttöä tutkimusaineistoina. Aineistoja voi käyttää ja tutustua kokoelmiin sopimuksesta paikan päällä. Joidenkin aineistojen kopioita voidaan korvauksesta myös lähettää asiakkaille. Osa aineistoista edellyttää tutkimusluvan saamista aineistoon. Tutkimusluvassa määritellään kokoelmien käyttötavat ja vastuukysymykset.

Kokoelmien käytön rajoitukset

Kokoelmien käyttöä rajoittavat tai määrittelevät ennen kaikkea lainsäädäntö (erityisesti tekijänoikeuslait), hankintatiedot eli museon ja luovuttajan välisen luovutussopimuksen ehdot tai museon ja taiteilijan väliset sopimukset, teoksen säilyvyyteen liittyvät kysymykset sekä museon kokoelmapalveluiden resurssit sekä lainaamiseen ja tallentamiseen liittyvät ehdot.

Hankintaehdot

Hankintaan liittyvät ehdot kuten lahjoituksia ja talletuksia koskevat ehdot merkitään huolellisesti: onko esimerkiksi kysyttävä lupaa näyttelylainoille tai saako teosta tallettaa eteenpäin. Mikäli museolla ei ole tiloja pysyville näyttelyille, lahjoituksia vastaanotettaessa ehtona ei saa olla lahjoitettavien teosten jatkuva esilläolo. Mediateosten osalta on varmistettava teoksen mahdollinen

siirto toiseen formaattiin. Teoksen hankintaan liittyvillä ehdoilla pyritään varmistamaan museon mahdollisimman vapaa kulttuuriperinnön, museokokoelmien ja kokoelmatiedon, hyödyntäminen ja käyttö. Ehdoissa tulee mahdollisuuksien mukaan ennakoida myös uudet käyttötavat (esimerkiksi uudet kulttuuriperintöön liittyvät palvelut tai tiedonjakelukanavat).

Muut rajoitukset

Kokoelmien käyttöä rajoittavat museon resurssit. Rajoitukset liittyvät esimerkiksi museon työ- ja aukioloaikoihin, henkilöresursseihin ja tilaresursseihin. Kokoelmien nykykäyttöä rajoittaa myös kokoelmien fyysisen elinkaaren maksimointi (pitkäaikaissäilytysvelvoite), sillä kokoelmien tulee säilyä myös tuleville sukupolville.

Taiteilija Juhani Petäjäniemen teosta kuljettavat Merja Kähkönen ja Äänekosken taidemuseon amanuenssi Marjo Ahola kesällä 2017. Kuva: Äänekosken taidemuseo, Vera Ruuth.

Lainaus ja tallentamisperiaatteet sekä ehdot

Taidekokoelman teoksia, sijoituspaikasta riippumatta, lainataan sekä museon omiin että muiden museoiden järjestämiin näyttelyihin, jotta ne saavuttaisivat vakituista sijoituspaikkaansa laajemman yleisön ja edistäisivät paikkakuntalaisten yhteisöllisyyden kokemista ja taidekasvatuksen päämääriä. Taidekokoelmien teoksia lainataan muihin ammatillisesti hoidettuihin museoihin tai

Museolla on erityinen eettinen velvoite asettaa kokoelmansa ja niihin liittyvät tiedot omien resurssiensa mukaisesti mahdollisimman kattavasti saataville ja edistää kulttuuriperinnön käyttöä ja hyödyntämistä yhteiskunnassa. Anne Alho Juhani Petäjäniemi -näyttelyssä oli esillä taiteilijoiden Jyväskylän kaupungin taidekokoelman teoksia Jyväskylän taidemuseon Holvissa 15.4. – 22.5.2016. Kuvassa Anne Alhon teos Lohtu (on toivo) (2004, teräs) ja taustalla Juhani Petäjäniemen teos Sulonen (2012, akryyli). Kuva: Jyväskylän taidemuseo, Jari Kuskelin.

muuhun paikkaan, jossa olosuhteet ja turvallisuus vastaavat ammatillisesti hoidetun museon tasoa. Lainausehdoista, -ajasta, vakuutuksista, pakkauksesta ja kuljetuksesta sovitaan tapauskohtaisesti lainaajan kanssa. Lainattavista teoksista tehdään aina kirjallinen lainaussopimus, johon kirjataan lainausehdot. Lainauksesta ei saa muodostua kuluja museolle tai jos niitä muodostuu, tulee lainaajan korvata ne.

Lainan suositeltava toimitusaika on kaksi kuukautta. Postin tai sähköpostin välityksellä toimitettu kirjallinen lainauspyyntö osoitetaan kokoelmasta vastaavalle amanuenssille tai museon johtajalle, kirjaston osalta kirjastosta vastaavalle henkilölle, valokuvien, filmien ja videoiden osalta kuva-arkistosta vastaavalle amanuenssille. Lainauspäätös tehdään aina tapauskohtaisesti ja se riippuu aineiston kunnon lisäksi muun muassa museon omista odotettavissa olevista käyttötarpeista. Laina on myös aina määräaikainen, laina-aika enintään vuoden, mutta poikkeuksia laina-aikoihin voidaan tehdä perustellusti. Lainaamisen yhteydessä tehdään lainaussopimus lainansaajan ja museon välillä ja sopimus voidaan anomuksesta uusia.

Lisäksi kokoelmateoksia voidaan tallettaa oman museon ulkopuolelle. Tallettamisella eli deponoinnilla tarkoitetaan teoksen tai kokoelman hallinnan siirtoa, eräänlaista pitkäaikaista lainaa toiselle museolle. Talletuksessa teoksen käyttöoikeus siirtyy toiselle museolle ja teoksesta tai kokoelmasta tulee osa sen kokoelmia. Omistusoikeus ei siirry ja käyttöön saattaa liittyä rajoituksia. Vastaanottavalla museolla on vastuu vahinkotilanteissa. Hallinta-, käyttö- ja edelleen lainaus -oikeudesta, vakuutusvastuusta sekä laina-ajasta tehdään kirjallinen sopimus.

Museoiden kokoelmiin kuuluvaa aineistoa voidaan tallettaa muuhun ammatillisesti hoidettuun museoon tai sijoittaa muuhun paikkaan, jossa olosuhteet ja turvallisuus vastaavat ammatillisesti hoidetun museon tasoa.

Tallettava taho hallinnoi aineistoa omien kokoelmankäsittelyperiaatteidensa mukaisesti, mutta aineiston omistusoikeus säilyy edelleen aikaisemmalla omistajalla. Talletuksesta tehdään aina kirjallinen, pitkäkestoinen, mutta määräaikainen sopimus, jossa identifioidaan toimijat/osapuolet ja talletettava aineisto sekä sovitaan aineiston vakuuttamisesta, lainaamisesta kolmannelle osapuolelle, käyttöoikeuden laajuudesta, mahdollisista tekijänoikeuskysymyksistä ja huolenpitovelvollisuudesta. Lisäksi sovitaan mitä aineistolle tapahtuu, jos museon toiminta lakkaa, miten mahdolliset riidat ratkaistaan ja mikä on oikeustoimipaikka sekä miten aineiston kunto vastaanotettaessa tarkastetaan ja dokumentoidaan. Jyväskylän taidemuseolla on oikeus, milloin tahansa tarkastaa tallettamansa aineiston kunto, ja velvollisuus tehdä niin vähintään silloin kun sopimusaika on päättymässä. Samoin periaattein voidaan myös Jyväskylän taidemuseoon tallettaa aineistoa, jota

Äänekosken taidemuseon amanuenssi Marjo Ahola pesee Nora Tapperin veistosta Kalle Piilosen rintakuvasta, 1996. kesällä 2017. Kuva: Äänekosken taidemuseo, Merja Kähkönen

tarvitaan näyttelyssä tai tutkimuskäytössä. Pääsääntöisesti kuitenkin aineisto, jolla on museon kannalta pitkäaikaista käyttöä, hankitaan kokoelmiin pysyvästi eikä lainaamalla.

LIITTEET

Liite 1: Terminologia

ARVOLUOKITUS

Arvoluokitus tarkoittaa tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa menetelmää, jonka avulla museo tietyillä kriteereillä tai tietyistä näkökulmista arvioi taideteosta, sen museoarvoa ja sopivuutta museon kokoelmaprofiiliin sekä luokittaa teoksen suhteessa sen tulevaan hoitoon, säilytykseen, käyttöön ja muuhun museokokoelmaan.

ASIASANOITUS

Asiasanoitus tarkoittaa tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa taideteoksen kuvailua sääntöjen mukaisesti valituilla ja tietyssä muodossa esitetyillä asiasanoilla. Asiasanaston sanoja käytetään museoissa kokoelmien sisällönkuvailuun ja kokoelmiin liittyvän tiedon hakuun. Asiasanastolla tarkoitetaan tässä yleisesti käytettyjä kansallisia tai kansainvälisiä asiasanastoja, joita ovat mm. Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA), Museoalan asiasanasto (MA-SA) ja Art and Architecture Thesaurus (AAT).

DEPONOINTI

Deponoinnilla eli tallennuksella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa taideteoksen tai taidekokoelman hallinnan siirtoa, eräänlaista pitkäaikaista lainaa museolle. Talletuksessa käyttöoikeus siirtyy taidemuseolle ja teoksesta tai taidekokoelmasta tulee osa Jyväskylän taidemuseon kokoelmia. Omistusoikeus ei siirry ja käyttöön saattaa liittyä rajoituksia. Taidemuseolla on vastuu vahinkotilanteissa. Hallinta-, käyttö- ja edelleen lainausoikeudesta, vakuutusvastuusta sekä laina-ajasta on kirjallinen sopimus.

DIARIOINTI

Diariointi eli kirjaaminen tai rekisteröinti on toimenpide, jolla taideteokselle annetaan paikka museon kokoelmissa. Diarioinnissa diarioon tai diariotietokantaan kirjataan esim. teoksen (inventointi)numero, tärkeimmät tunnistustiedot, tausta- ja hankintatiedot sekä tarvittavat viitteet muihin dokumentteihin.

DIGITOINTI

Digitoinnilla tarkoitetaan Analogisessa muodossa olevan aineiston (esim. paperille painetun dokumentin tai magneettinauhalle tallennetun elokuvan) muuntaminen digitaaliseen muotoon.

DOKUMENTOINTI

Keski-Suomen alueen museoiden kokoelmapoliittisessa ohjelmassa dokumentoinnilla tarkoitetaan taideteoksen, tiedon tai ilmiön tallentamista.

INVENTOINTI

Inventoinnilla tarkoitetaan tässä järjestelmällistä teosten ja teostietojen tarkistamista tai teosluetteloinnin paikkansapitävyyden varmistamista teostietokannasta. Inventoinnin yhteydessä voidaan tehdä myös esim. objektien tarkistusmittauksia tai kuntokartoituksia. Kun inventointi toteutetaan määräajoin, puhutaan määräaikaisinventoinnista.

JULKINEN TAIDE

Julkisella taiteella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa teoksia, jotka ovat avoimissa, julkisissa tiloissa. Julkinen tila voidaan ymmärtää julkisesti omistetuksi tilaksi erotuksena yksityisesti omistetusta. Julkiseen

tilaan on kaikilla kansalaisilla vapaa pääsy. Tällaisia tiloja ovat muun muassa puistot, aukiot, liikenneympyrät, kaupungin laitosten pihat, aulat ja liikuntatilat. Lisäksi julkiseksi taiteeksi voidaan laskea teokset, jotka ovat sijoitettuina puolijulkisiin tiloihin, kuten esimerkiksi odotushuoneisiin, kouluihin ja tiloihin, jotka ovat julkisesti hallinnoituja, mutta joihin pääsee sisään vain pääsymaksulla. Tällaisia tiloja ovat mm. konserttisalit sekä uimahallit ja muut liikuntatilat. Myös ympäristötaide on julkista taidetta. Ulkotiloissa olevaa julkista taidetta voi hallinnoida muukin tahokuon museo esimerkiksi kaupunkirakennepalvelut.

KARTUNTA

Kartunnalla tarkoitetaan uuden aineiston vastaanottamista taidemuseon kokoelmiin.

KIINTEISTÖTAIDE

Kiinteistötaiteella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa kaupungin harjoittamaa käytäntöä, jossa kaupungin julkisissa rakennus- korjaus- ja kaavoitushankkeissa kiinteistöihin tehtävät taidehankinnat integroidaan osaksi hanketta jo suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Teoshankintojen rahoitusvastuu on hankkeen rakennuttajalla,museon edustaja on mukana taidetyöryhmässä asiantuntijana. Museolla voi olla taidekokoelmiin kuuluvan kiinteistötaiteen inventointi-, ylläpito-, huolto-, konservointi- ja kunnostusvastuu. Kiinteistötaideteos voi olla tilaan tai ympäristöön hankittu erillinen tilaan sopiva jo olemassaoleva taideteos (esim. maalaus) tai se voi olla juuri kyseiseen tilaan suunniteltu tilaustyönä tehty uusi teos, joka sulautuu olennaiseksi osaksi ympäristöään.

KOKOELMAKESKUS

Kokoelmakeskuksella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa useamman eri museoiden kokoelmien yhteistä säilytystilaa, jossa on otettu huomioon jokaisen kokoelman säilytykseen liittyvät erityistarpeet.

KOKOELMATEHTÄVÄ

Keski-Suomen alueen ammatillisesti hoidetuissa museoissa tehtävän kokoelmatyön toiminta-ajatus, joka vastaa kysymyksiin mitä, miten, kenelle ja miksi. Kokoelmatehtävä määritellään kokoelmapolitiikassa.

KONSERVOINTI

Konservoinnilla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa taideteoksen tai taidekokoelman ja siihen liittyvän tiedon säilyvyyden turvaamista.

Aktiivisella konservoinnilla pyritään pysäyttämään materiaalien tuhoutuminen tai vahvistamaan taideteoksen rakennetta. Toimenpiteet kohdistuvat suoraan teoksen materiaaleihin, minkä seurauksena teoksen ulkonäkö saattaa muuttua.

Ennaltaehkäisevällä konservoinnilla pyritään minimoimaan taideteoksen tuleva vaurioituminen tai tuhoutuminen. Toimenpiteet ovat epäsuoria, eivätkä ne muuta teoksen materiaaleja. Ennaltaehkäisevässä konservoinnissa paneudutaan kokoelmien säilytys-, näyttely- ja kuljetusolosuhteisiin sekä turvallisuuteen ja taideteosten asianmukaiseen käsittelyyn museotyön eri vaiheissa.

KUNTOKARTOITUS

Museon kokoelmiin kuuluvan teoksen tai kokoelman fyysisen kunnon selvittäminen ja dokumentointi.

LUETTELOINTI

Luetteloinnilla tarkoitetaan teoksen tietojen viemistä museon teostietokantaan, museon käyttämään tiedonhallintajärjestelmään. Teokselle annetaan inventointinumero ja sen rekisteröintiin ja dokumentaatioon sisällytetään teoksen täysi identifiointi (tekijätiedot, ajoitus, tekniikka, koko), teoksen kuvaus ja hakusanat, käyttäen asiasanoja, hankinta- ja provenienssitiedot sekä tiedot taideteoksen alkuperästä, kunnosta, käsittelystä ja nykyisestä olinpaikasta. Teos kuvataan ja tunnistekuva lisätään teostietokantaan.

MERKITYSANALYYSI

Museon kokoelmiin kuuluvan taideteokseen tai taidekokoelmaan kohdistuva jatkuva prosessi, jossa tutkitaan ja selvitetään kohteen arvoja ja merkityksiä mahdollisimman laaja-alaisesti ja monista näkökulmista. Merkitysanalyysi täydentyy tiedonkartunnan ja tutkimuksen kautta. Merkitysanalyysin perusteella tuotetaan kirjallinen yhteenveto taideteoksen tai taidekokoelman arvoista ja merkityksistä. Merkityslausuntoa hyödynnetään museo-objektia tai museokokoelmaa koskevissa museoprosesseissa ja päivitetään sitä koskevan merkitysanalyysin täydentyessä.

METATIETO

Metatieto on tiedon kontekstia, sisältöä ja rakennetta sekä niiden hallintaa ja käsittelyä koko elinkaaren ajan kuvaava tieto. Tätä tietoa voidaan käyttää mm. aineiston hakuun, paikallistamiseen ja tunnistamiseen. Metatieto on taideteoksen tai kokoelman kuvailutietoa ja kontekstitietoa.

NYKYDOKUMENTOINTI

Nykydokumentoinnilla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa nykytaiteeseen liittyvien nykyajan tai lähimenneisyyden ilmiöiden ja tietojen tallennusta museon kokoelmiin.

PITKÄAIKAISSÄILYTYS

Pitkäaikaissäilytys tarkoittaa taideteosten esim. mediataiteen tai niihin liittyvän tiedon säilyttämistä vähintään 10 vuotta tai pysyvästi.

PROVENIENSSI

Provenienssillä tarkoitetaan taideteoksen alkuperää, lähdettä ja/tai omistajuuden, käytön ja sijainnin historiaa sen tekoajasta nykyhetkeen. Provenienssin ensisijainen tarkoitus on vahvistaa esineen luomiseen, tuottamiseen tai löytämiseen liittyvä aika, paikka, ja jos tarkoituksenmukaista, siitä vastuussa oleva henkilö

SIJOITTAMINEN

Sijoituksella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa museon kokoelmiin kuuluvan teoksen sijoittamista toistaiseksi tai pitkäksi määräajaksi museon ulkopuolelle kaupungin tai kaupungin alueella olevan valtion laitokseen kuuluvaan toimipaikkaan.

SÄILYTYSTILA

Säilytystilalla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa tilaa, joka on sisäilmaltaan museoesineiden vaatimusten mukainen ja varustettu asiallisella ja teosten kuntoa mahdollisimman hyvin ylläpitävällä varasto- ja säilytystilakalustolla. Kehystämätön, paperipohjainen taide säilytetään asiaan kuuluvasti suojassa pölyltä, lialta ja kosteuden vaihteluilta, kehystetyt teokset on sijoitettu tukeville ja hyvin liukuville verkkoseinille, veistokset on sijoitettu turvallisesti ja mahdollisimman hyvin pölyltä suojaten.

TAIDEKOKOELMA

Museon taidekokoelmalla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa yhteen koottua ja järjestettyä joukkoa taideteoksia ja niihin liittyvää tietoa tai muuten dokumentoitua aineistoa, jonka säilytyksestä, hoidosta ja tutkimuksesta vastaa museo. Niitä ovat sekä museon omistamat kokoelmat että museolle talletetut kokoelmat. Museon hallinnoimiin taidekokoelmiin voi kuulua myös useita erillisiä kokoelmakokonaisuuksia, kuten esimerkiksi kaupungin omistamat kokoelmat, kiinteistötaide sekä lahjoituksina ja testamenttilahjoituksin kaupungin omistukseen saadut kokoelmat. Talletuskokoelmat ovat museon hallinnassa olevia kokoelmakokonaisuuksia, joiden omistaja on toinen osapuoli, esimerkiksi yhdistys, säätiö, yritys tai yksityishenkilö. Museo hallinnoi ja hoitaa kokoelmaa tallettajan kanssa tehdyn talletussopimuksen mukaisesti.

TAIDETEOS

Taideteoksella tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa kulttuuriomaisuutta, joka voi olla yksittäinen objekti, aineeton, ohjelmallinen tai erillisistä osista koottu moniosainen kokonaisuus. Taideteoksia ovat kaikki historialliset ja nykytaiteen teokset: maalaukset, grafiikka, piirustukset, valokuvat, luonnoskirjat, veistokset, sekatekniikalla tehdyt teokset, koosteet, installaatiot, performanssit, media- ja koristetaide.Taideteos voi myös olla katoavaa taidetta, jolloin teoksella on rajattu elinkaari ja sen katsotaan tuhoutuvan tietyn ajan kuluttua. Tällaisia teoksia ovat mm. ympäristötaide, paikkasidonnaiset installaatiot sekä varsinkin performanssit.

TALLENNUSSUUNNITELMA

Tallennussuunnitelman avulla määritellään, mitä aineistoja museon kokoelmiin tallennetaan. Tallennussuunnitelman taustalla on taidemuseon tallennusalueen huolellinen ajallinen, maantieteellinen ja temaattinen määrittely sekä museoiden välinen tallennustyönjako.

TAKO, TALLENNUSTYÖNJAKO

Valtakunnallisen TAKO-työskentelyn keskeisenä tavoitteena on tallennustyönjako, joka auttaa ammatillisia museoita suuntaamaan kartuntaansa ja keskittämään resursseja ydintehtäväänsä.

TEOSLAINA

Teoslainalla tarkoitetaan tässä kokoelmapoliittisessa ohjelmassa museon kokoelmiin kuuluvan teoksen lainaamista lyhyeksi ajanjaksoksi ulkopuoliselle osapuolelle, joka ei ole kaupungin tai kunnan laitos, virasto tai muu kaupungin organisaatioon kuuluva taho. Teoksia lainataan vain museoille ja näyttelynjärjestäjille, joilla on museoammatillista henkilökuntaa tai vastaava asiantuntemus sekä asianmukaisesti valvotut ja olosuhteiltaan kontrolloidut tilat. Lainauksesta tehdään erillinen kirjallinen sopimus.

Liite 2. Lainsäädäntö kokoelmatehtävän määritteenä

Alueen museoiden taideteoksiin liittyvää kokoelmatehtävää ohjaavat kunkin kaupungin kulttuuri- ja nuorisotoimen ja museopalveluiden johtosäännöt ja strategiat, jotka löytyvät jokaisen kunnan omilta verkkosivuilta.

Alueen museot noudattavat toiminnassaan museolakia, jonka mukaan museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Lain mukaan museoiden tulee edistää kulttuuriperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Alueen museot noudattavat toiminnassaan Suomen lakia, asetuksia ja hallituksen ratifioimia kansainvälisiä sopimuksia, jotka koskevat kulttuuriomaisuutta, luonnon- ja ympäristönsuojelua sekä niitä voimassa olevia lakeja ja asetuksia, jotka museotoiminnasta ja tekijänoikeuksista on Suomessa säädetty. Museotyössä noudatetaan ammattietiikan pohjana Kansainvälisen museoneuvoston ICOM: in ammattieettisiä sääntöjä.

Liite 3. Kokoelmapoliittisessa ohjelmassa mainitut taiteilijat

A

Autere, Hannes (1888–1967)

Asunta, Mikko (1911–2002)

B

Blomstedt, Yrjö (1871–1912)

Biesen, Helmi (1867–1933)

C

Cawén, Alvar (1886 – 1935)

Churberg, Fanny (1845 – 1892)

D

Danielson-Gambog, Elin (1861 – 1919)

E

Edelfelt, Albert (1854 – 1905)

Ermala, Olavi (1925–)

Esko, Tyyne (1920 – 2011)

F

Forsblom, Manu 81926 – 2002)

Favorin, Ellen (1853 – 1919)

Flodin, Hilda (1877 – 1958)

H

Halonen, Emil (1875 – 1950)

Hannula, Simo (1932 – 2006)

Heiska, Jonas (1873 – 1937)

Heiska, Vappu (1921 – 1993)

Herala, Aune (1917 – 1983)

Hiironen, Eero (1938 –)

Hirvimäki, Veikko (1941 –)

Hämäläinen, Väinö (1876 – 1940)

K

Kalliokoski, Vilho (1922 – 1994)

Karjalainen, Juho (1947 –)

Karsten, Harald (1948 – 2016)

Kaskipuro, Pentti (1930 – 2010)

Katainen, Kaarina (1943 –)

Kimari-Ermala, Vuokko (1921 – 2005)

Koskinen, Veikko (1930 – 2011)

Kosonen, Onni (1920 – 1999)

Krohn, Inari (1945 –)

Kumpulainen-Sokka, Maija (1943 –)

L

Lehtinen, Urho (2887 – 1982)

Lukumies, Pellervo (1935 – 2018)

Lundahl, Amélie (1850 – 1914)

Lundberg, Oscar

Luukka, Lydia (1941 –)

M

Manninen, Jaakko (1926 – 1985)

Markkanen, Jyrki (1956 –)

Markkanen, Outi (1951 –)

Munsterhjelm, Hjalmar (1840 – 1905)

Mäkeläinen, Veikko (1930 – 2003)

N

Neuvonen, Virpi (1960 –)

Nivarpää, Jouko (1954 – 2011)

O

Ojanen, Feliks (1898 – 1970)

Oksanen, Mirja (1922 – 2004)

P

Paavola, Raimo (1933 – 2006)

Pakarinen, Sergei (1917 – 1992)

Papinaho, Pentti(1926 – 1992)

Petäjäniemi, Juhani (1956 – 2015)

Pohjansola, Ritva (1944 –)

Putro, Juuso (1861 – 1931)

R

Raja-aho, Oskar (1899 – 1932)

Reinhold, Bernhardt (1842 – 1898)

Rossi, Toivo (1911 – 2002)

Rouvinen, Väinö (1932 –)

S

Saarinen, Yrjö (1899 – 1977)

Salonen, Risto (1945 – 2002

Santanen, Erkki (1925 – 1990)

Santtu, Lauri (1902 – 1986)

Savonen, Helinä (1936 –)

Schjerfbeck, Helene (1862 – 1946)

Selin, Helmer (1920 – 2017)

Syyrakki, Oiva (1917 – 1995)

Särkkä, Matti (1908 – 1995)

T

Takala, Veikko (1923 – 2008)

Tapper, Kain (1930 – 2004)

Toikkanen, Frans (1926 – 2008)

Torvinen, Meeri (1933 –)

U

Uusitalo, Riitta (1960 –)

V

Valo, Jaakko (1954 –)

Vanas, Virpi (1935 –)

Vesalainen, Eino (1923 – 2010)

Viherlehto, Olavi (1922 – 1998)

Virta, Ulla (1945 –)

W

Wahlroos, Dora (1870 – 1947)

Waren, Matti (1891 – 1966)

Waskilampi, Matti (1940 – 2013)

Wiik, Maria (1853 – 1928)

Å

Åberg (myöh. Orola), Urho (1887 – 1942)